

rodni gru slove

SLOV

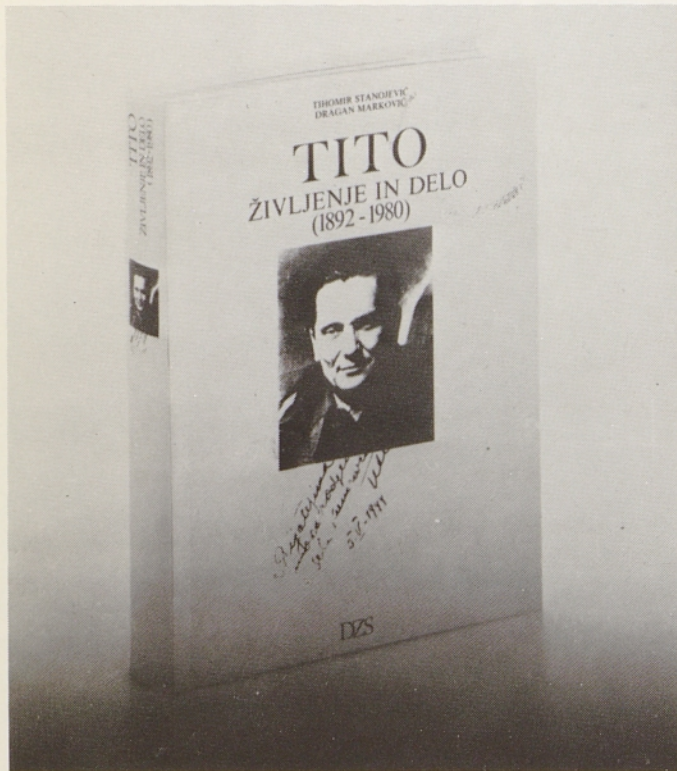

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE LJUBLJANA

T. Stanojević, D. Marković:

TITO – ŽIVLJENJE IN DELO (1892–1980)

Knjiga osvetljuje življenje in delo Josipa Broza Tita, vizionarja boljšega in bolj humanega sveta, delavskega borca, revolucionarja, marksista, državnika, ki je vodil izgradnjo socializma v Jugoslaviji in usmerjal gibanje neuvrčenih v svetu. Knjiga ima tri dele in 22 poglavij, ki v kronološkem zaporedju prikazujejo Titovo življenjsko pot. Vsako poglavje vsebuje še poseben dodatek, ki predstavlja neposredno pričevanje avtorjev knjige o Titovem delu, o srečanjih z njim in spominih nanj. V knjigi so tudi vsi pomembni mejniki iz Titove zunanje-politične dejavnosti, posebno poglavje govori o strategiji neodvisnosti in neuvrčenosti, na koncu pa je še dodatek iz bibliografije del o Josipu Brozu Titu. Knjiga je plod večletnega raziskovalnega dela in preučevanja zgodovinske vloge in osebnosti Tita. Grafično vzorno urejena publikacija ima 668 strani z okoli 400 črno-belimi in 70 barvnimi fotografijami.

Cena: 2400 din (Sch: 912,20, U\$: 57,42, DM: 129,80, Skr: 319,65)

Knjigo TITO – ŽIVLJENJE IN DELO naročite na naslov: Državna založba Slovenije, Inozemski oddelek, Titova 25, 61000 Ljubljana

Knjigo vam bomo poslali po prejemu plačila, ki ga prosimo nakažite na naš devizni račun: 50100-620-107-257-300-103-26883/6

Iz zaloge Slovenske izseljenske matice

KASETE

Popevka Vesele jeseni 79, Slovenska popevka Ljubljana 80, ansambel Slak: Popotnik I, ansambel Slak: Popotnik II, ansambel Štirje kovači: Luči Slovenj Gradca, ansambel Avsenik: Glasba najlepši spomin I, ansambel Avsenik: Glasba najlepši spomin II, Andrej Šifrer: Vse manj je dobrih gostiln; pravljice na kasetah: Tek za čevlji, Martin Krpan, Kozlovska sodba v Višnji gori, Župančič – recital, pesmi na verze Otona Župančiča, Prešernova podoba

PLOŠČE

Obirski ženski oktet, ansambel Avsenik: Biseri Slovenije, ansambel Slak: Na vseh straneh sveta, ansambel Vita Muženiča: Srečno, ansambel Avsenik: Glasba najlepši spomin, ansambel Mihe Dovžana: Pesem in citre, ansambel Slovenija: Naša dolina, Andrej Šifrer: Moj Žulj, ansambel Mihelič: Vesela polka, ansambel Veseli planšarji: Cokle imamo nove, ansambel Slak: Popotnik, Slovenski oktet: S pesmijo okoli sveta, napevi iz Rezije: Nediški poubi, Dolina Rezije, ansambel Slak: Postojnska jama, folklorna skupina France Marolt: Slovenski ljudski plesi in pesmi, ansambel Kmetec: Moja ljubljena dežela, ansambel Slak: Od sanjave Mure,

KNJIGE

Zakladi Slovenije – angleška, Slovensko ljudsko izročilo, Tito – ilustriran življenjepiš, Franc Kurinčič: Na tej in na oni strani oceana, Jerneja Petrič: Svetovi Louisa Adamiča, Jože Bajec: Slovensko izseljensko časopisje – bibliografija, Slovenske ljudske pripovedi, Louis Adamič: Orel in korenine, Narodne vezenine na Slovenskem, Slovenska ljudska noša, razne slikanice za otroke.

Naročila pošljite na naslov:

Slovenska izseljenska matica, 61001 Ljubljana, p.p. 169
Slovenija-Jugoslavija

Učbenik slovenščine

ZAKAJ NE PO SLOVENSKO SLOVENE BY DIRECT METHOD ponovno v prodaji!

Številni slovenski rojaki po svetu in številni tujci, ki so se želeli naučiti slovenski jezik, so že pred leti spoznali pravo vrednost tega modernega učbenika, ki ga je izdala Slovenska izseljenska matica. Učbenik sestavlja knjiga z razlago v angleškem jeziku in šestih malih gramofonskih plošč v ličnem skupnem ovitku.

Učbenik slovenščine za tujce »ZAKAJ NE PO SLOVENSKO« – Slovane by direct Method je primeren tako za tiste, ki že imajo osnovno znanje slovenščine, pa bi si ga želeli le obnoviti in razširiti, kakor za tiste, ki ne znajo ničesar, in bi se radi naučili slovensko za vsakdanjo rabo. Avtor učbenika je znani slovenski jezikoslovec, univerzitetni profesor dr. Jože Toporišč, ki se je v zadnjem času uveljavil zlasti s slovniciami slovenskega jezika za osnovne in srednje šole in tudi z znanstveno slovensko slovnico. Cena: 20. – USA \$ Poštino zaračunavamo posebej. Komplete učbenika »ZAKAJ NE PO SLOVENSKO« lahko naročite na našem naslovu:

Slovenska izseljenska matica
61000 Ljubljana
Cankarjeva 1/II
Slovenija-Jugoslavija

rodna gruda slovenija

II 130327

Izdaja

Slovenska izseljenska matica
Ljubljana, telefon 061/210-732

Naslov

61000 Ljubljana Cankarjeva 1/II, p.p. 169
Slovenija, Jugoslavija
Telefon uredništva 061/210-716
Telefon uprave 061/210-757

Glavni in odgovorni urednik

Jože Prešeren

Urednica

Jagoda Vigele

Tehnični urednik

Bruno Feher

Uredniški odbor

Marko Kern, Marko Pogačnik, Jože Prešeren,
Ina Slokan, Mila Šenk, Jagoda Vigele, Matjaž
Vizjak, Janez Zrnec

Izdajateljski svet

Mitja Vošnjak (predsednik), dr. Vladimir
Klemenčič, Anna Krasna, Mira Mihelič,
Ernest Petrin, Milan Pogačnik, Drago Seliger,
Lenart Šetinc, Ciril Šter, Ciril Zlobec

Prevajalci

Alberto Gregorič (španščina),
Milena Milojevič-Sheppard (angleščina)
Revija izhaja vsak mesec,
8. in 9. številka izideta skupno.

Letna naročnina

Jugoslavija 330 din, Avstrija 170 Asch,
Avstralija 10 aus. \$, Anglija 6 Lstg., Belgija
420 Bfr, Danska 80 Dkr, Finska 48 FM,
Francija 60 FF, Nizozemska 27 Hfl, Italija
13.000 Lit, Kanada 13 can \$, ZR Nemčija
25 DM, Norveška 65 Nkr, Švedska 60 Skr,
Švica 20 Sfr, ZDA – U. S. A. 11 US \$,
Južnoameriške države 11 US \$.

Avionska naročnina

Severna Amerika 20 US \$ ali 24 can \$, Južna
Amerika 22 US \$, Avstralija 20 aus \$

Plačilo naročnine

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356
Devizni račun: 50100-620-107-257300-
2818/5

pri Ljubljanski banki – Plačilo je možno
tudi po mednarodni poštni nakaznici ali
s čekom, naslovljenim na »Slovenska
izseljenska matica« v priloženem pismu.
Poštšina plačana pri pošti 61102 Ljubljana

Tisk

ČGP Delo, Ljubljana

Oproščeno prometnega davka po pristojnem
sklepu št. 421-1/173 z dne 24. VII. 1973

Vaša pisma	2
Dogodki	4
Jugoslavija in svet – Razorožitev II	6
Starost je tudi sreča	8
Vezi domačega kraja z rojaki	11
Izseljenci prvič v Cankarjevem domu	13
Domovina – to je pesem	15
Ko pesem srebrno zazveni	16
Po Sloveniji	18
Turistični vodnik	20
Naravni zakladi Slovenije	21
Slovenija v mojem objektivu	22
Ljudske šege na Slovenskem	24
Korenine	26
Naši po svetu	28
Vaše zgodbe	32
Umetniška beseda	34
Za mlade po srcu	36
Slovenski koledar 1983	38
Materinščina	40
Mislimo na glas	42

Slika na naslovni strani:

Suzanne Chuberko, članica zahodnopensilvanske
harmonikarske skupine, na izseljenskem pikniku v Škofji
Loki

Foto: Janez Zrnec

Letošnje poletje je bilo v Sloveniji izredno živahno: politiki in gospodarstveniki so se trudili, kako bi premagali gospodarske težave, ki nas pestijo, kmetje so pospravljali pridelke s polj in sredi avgusta že objavili, da je bila, vsaj kar zadeva pšenico, letina dobra, tako da nam pšenice ne bo treba uvažati, turistični delavci pa so se (vsaj v večini primerov) trudili, kako bi kar najbolj ustregli številnim domačim in tujim gostom, ki so prišli na oddih v našo državo. Glede turizma smo tudi letos slišali vrsto kritičnih pripomb, še najbolj kritičen je bil najbrž kar domači tisk, ki je opozarjal na številne pomanjkljivosti. Večina pomanjkljivosti v turizmu je tudi odsev trenutnih gospodarskih težav naše države; zaradi tega je bila ponekod slaba preskrba, pozno so začeli uvažati tuji tisk, premalo učinkovita pa je bila tudi turistična propaganda naše države v tujini. Tujih turistov je bilo, kot kaže, letos za malenkost manj kot lani, približno tolikšen kot lani pa je bil tudi devizni dohodek od turizma.

Če v sklopu turizma upoštevamo tudi obiske izseljencev – in mnogi trdimo, da so prav izseljenci naši najboljši gostje – potem smo lahko zadovoljni. Točnih podatkov o njihovem obisku sicer nimamo, vendar po nekaterih znamenjih sodimo, da jih je bilo letos več kot lani. Iz te številke naše revije boste lahko razbrali tudi vrsto poročil o letošnjih velikih izseljenskih srečanjih, kamor lahko prištejemo tudi turneje izseljenskih kulturnih skupin po Sloveniji. O edinstveni pobudi, organizaciji prve poletne šole slovenskega jezika za potomce slovenskih izseljencev, pa bomo poročali podrobneje v prihodnji številki naše revije. Tudi ta naša akcija je izredno uspela in upamo, da bo odslej postala redna. Prav ti mladi ljudje so izrazili tudi mnenje večine naših rojakov, ki obiskujejo domovino: »V Slovenijo ne prihajamo kot turisti temveč kot Slovenci!«

Jože Prešeren

Zahvala Jadranovih pevcev

V imenu našega pevskega zbora Jadran iz Melbournea se vam toplo zahvaljujemo za sprejem in postrežbo, ki ste nam jo nudili v času naše turneje po Sloveniji. Izredna zahvala Slovenski izseljenski matici, ki nas je povabila in organizirala celotno turnejo. Omogočili ste nam, da smo videli kraje naše lepe domovine, katerih – čeprav smo rojeni v Sloveniji – nismo obiskali nikoli prej. Za nas je bilo to odkritje naše domovine. Srečanje z rojaki, pevci, pevkami, sorodniki in prijatelji nam daje še lepše in daljše dni življenja. Z veseljem in zadovoljnim srcem smo se vrnili v našo Avstralijo, ker se nam je izpolnila velika želja, da smo zapeli v domačem kraju. Ko sem prispel na letališče v Melbourne, me je čakala družina. Žene pevcev in prijatelji so me spraševali, kako smo se imeli. Dobro je bilo, dobro smo se imeli, sem jim rekel. Vsi so bili veseli z nami, ko smo jim povedali, kako lepo smo bili povsod sprejeti in kako so uspeli naši nastopi.

Še enkrat lepa hvala vsem, ki so na kakršenkoli način pomagali in prispevali k uspehu naše turneje. Ljudje, ki delujejo za to, da se Slovenci z vseh krajev sveta srečajo v domačem kraju, in zapoje domačo pesem, so pohvale vredni.

Ivan Valenčič, tajnik Slovenskega socialnega kluba Jadran, Melbourne, Avstralija

Lepi spomini iz Slovenije in Kanade

V Kanadi imam sina, ki tam živi že 14 let. To je dežela, ki je precej podobna Sloveniji. Imela sem priložnost, da sem ga obiskala in pri njem preživela sedem mesecev. Obiskala sem tudi številne naše rojake, ki so si tam uredili svoje domove in povsod sem bila lepo sprejeta. Najbolj pa sem bila navdušena, ko smo se peljali skozi Rocky Mountains proti Edmontonu. Čas

je kar prehitro minil in od tam sem se napotila v Slovenijo, kjer sem bila polno leto dni. Vsi smo imeli solze v očeh, ko smo se srečali s sorodniki. Bilo je konec oktobra in kmalu se je približala zima, ki pa je kar hitro minila. Večkrat sem bila povabljena v kolone, sankala sem se, kar me je spominjalo na mlada leta. Spomladi sem veliko hodila na izlete na Rodico, na Trato, za tem na Golico in Stol, velikokrat pa sem bila tudi v Vratih pod Triglavom. Z daljnogledom sem večkrat ujela tudi Aljažev stolp na vrhu. Želja po tem, da bi se povzpela na vrh Triglava, se mi je izpolnila, ko sem v reviji Teleks prebrala, da ponovno organizirajo tradicionalni pohod »Sto žensk na Triglav«. Prijavila sem se na razpis in bila sem sprejeta.

Izlet sam je bil doživetje, ki ga ne bom pozabila nikoli. Vse je bilo nad vse čudovito, zlasti pa še družba drugih žensk in izkušenih vodnikov. Bila sem edina avstralska Slovenka, zato so mi posvečali še posebno pozornost tako v časopisih kakor tudi v neposrednem radijskem prenosu z vrha Triglava. Dobila sem tudi diplomo, ki danes visi v moji dnevni sobi.

Reviji Teleks se zahvaljujem za vzorno organizacijo pohoda. Vse je bilo tako lepo, da se ne da popisati. Želim jim, da tudi v bodoče tako dobro organizirajo te pohode.

Zora Uljanic, Cross Road, Avstralija

Zora Uljanic med narcisami na Golici

Popravek podpisa k sliki

Prejela sem 6. številko Rodne grude in sem bila zelo presenečena, ko ste k sliki ob pismu, s katerim sem vam med drugim poročala o smrti rojaka Alberta Skerbineka, zapisali, da je na sliki moj sin. V resnici je bil na sliki na levi strani pokojni Skerbinek. Prosim, da to popravite.

Zora Uljanic, Avstralija

Op. Urednika: Za napako se vam opravičujemo in upamo, da smo jo tudi s to objavo popravili.

Kaj lahko mi storimo za Matico ...

V 5. številki Rodne grude je naš rojak iz Kanade sprožil vprašanje »Kaj lahko tudi mi storimo za Matico?«. Za ta dopis čestitam rojaku Gustlu Fujsu in skoraj me je sram, da ta velikodušna ideja ni meni že prej padla v glavo.

Resnica je, da mi Slovenci z veseljem beremo Rodno grudo, ponosni smo nanjo, ker je Rodna gruda trdni most, ki veže domovino in nas v tujini. Pri tem pa pozabljamo, da teh ubogih 16 DM še zdaleč ne more kriti vseh stroškov, ki so povezani s tiskanjem in razpošiljanjem revije. Da ne omenim še posebnih želja bralcev, ki jih je omenil tudi rojak Fujs. Pridružujem se rojaku, ki pravi: »Dajmo, pokažimo svetu...« Sam bom poskušal pomagati, kolikor je v moji moči.

Že dve leti sem upokojen, že več let član Titovega sklada za šolanje otrok delavcev, podpiram še nekaj drugih organizacij, zato ne morem vedno pomagati z veliko vsoto, nekaj pa bo le pomagalo. Če bodo tudi drugi naši rojaki pomagali vsaj polovico toliko kot jaz, potem bomo že nekaj naredili za našo Rodno grudo.

Danes pošiljam za tiskovni sklad 30 DM, pred nekaj časa pa sem vam že nakazal 1000 din, zdaj pa se mi je zgodila še ideja: Kot upokojenec izdelujem gumijaste šampiljke po zelo zmernih cenah. To so šampiljke, ki so vgrajene v kemični svinčnik. Na moji mizi že nekaj tednov stoji »šparovček« in vsakdo, ki mu naredim šampiljko, mora vreči v šparovček nekaj drobiža. Na ta način se je že nabralo nekaj denarja, ki vam ga prinesem ob obisku domovine.

Podobno bi lahko storili tudi drugi Slovenci po svetu, zlasti seveda tisti, ki imate svoje obrate, npr. gostilne, kioske idr. Posnemajte me, to bo lepo darilo za Rodno grudo, ki mora premagovati velike finančne težave. Tako bomo dokazali, da res mislimo na našo domovino. Rojak Fujs, ubogali te bomo, ker smo zavedni Slovenci.

Ludvig Secko, Frankfurt/M, ZR Nemčija

Beseda kot bister potoček

Prilagam ček za naročnino Rodne grude, za katero se vam lepo zahvaljujem. Obenem bi rada rekla še to, da mi je revija izredno všeč, ker ima zelo pestro izbrane članke z vseh področij. Vsak mesec jo težko pričakujem, saj slovenska beseda nam izseljencem v tuji deželi pomeni toliko kot bister potoček žejnemu popotniku. Ko je

preberem, se počutim osveženo in na novo pripravljeno, da se spoprimum s tujim svetom.

Marina Finlay, Paramus, N. J. ZDA

Vipavska dolina

Zelo smo veseli, kadar prejmemo Rodno grudo, čeprav prihaja k nam precej neredno. Ne vem, čigava krivda je to.

Vsem skupaj pa vseeno iskrena hvala za vaš trud, ki ga imate. Lepo bi bilo, če bi kdaj obiskali tudi Vipavsko dolino in kaj več napisali o njej, saj so tam lepe zanimivosti.

Ivan Puc, Seba Beach, Alberta, Kanada

Napredno Cerkno

Imela sem namen, da ne bom več naročnik, ker sem bila lani prikrajšana, nisem namreč dobila dveh števil. Ko pa doblim revijo, jo z veseljem preberem od konca do kraja. Nato pa dam revijo še sosedu, ki jo tudi z veseljem prebira. Revija je zelo zanimiva, samo malo preveč kulture je iz drugih dežel. Radi bi brali, kako Slovenci živijo v drugih deželah, kakšen življenjski standard imajo in podobno. Rada pa bi, da bi ob priliki stopili tudi v Cerkno, ki je zelo napredno. Zlasti po drugi svetovni vojni se je zelo razvilo.

Louise Mocnik, Cleveland, O., ZDA

Zanimivo branje

Rodna gruda prinaša res zanimivo branje. Tudi Makole so lepo opisane.

Kar trikrat sem članek prebrala. Grad Štatenberg (Kamenke) je sosed vasi Pečke. Le gozd je vmes. Iz te vasi je bila doma naša mama in je večkrat delala na kmečkih in grajskih poljih. Kmetje so dali malico in 30 krajcarjev na dan, graščaki pa nič malice in 40 krajcarjev na dan. Večina ljudi od tam, ki so šli v Ameriko, so se naselili v Milwaukee. Kar precej iz te okolice nas je bilo včasih, a danes jih je že dosti odšlo v večnost. Jaz sem za svojih 76 let še prilično zdrava.

Uršula Rupe, Milwaukee, Wisc. ZDA

Stvari, ki nam bledijo v tujini

Iskrene in pristrčne pozdrave vam vsem pošiljamo iz Avstralije. Prav lepa hvala za redno dostavo Rodne grude, ki nas vedno razveseli, pomladi in oživi naše spomine na lepo domovino, njene značilnosti in navade. Revija je bogato opremljena, zlasti odkar na srednjih straneh objavljate rubriko Slovenija v mojem objektivu, čudovite slike pokrajine, način življenja, vse stvari, ki nam v tujini počasi bledijo.

Družina Šilec, Torwood, Qld., Avstralija

Dobro Polje

Rodna gruda nam je zelo všeč, enako tudi Koledar, ker vsebujeta veliko zanimivega branja in lepih slik iz raznih krajev. Rad bi tudi videl, če bi enkrat malo opisali Dobro Polje, vas Podpeč, od koder sem doma.

John Sporar, Scarborough, Ont., Kanada

Konec julija se je v prostorih Slovenske izseljenske matice oglasil naročnik Ludvik Secko iz ZR Nemčije, ki je tajniku SIM Marku Pogačniku izročil prvega »prašička« s skupnim zneskom prek 100 nemških mark za tiskovni sklad naše revije

Nagrade vstaje

Ob dnevu vstaje slovenskega naroda, 22. juliju, so v Ljubljani podelili tradicionalne nagrade vstaje za kulturne, umetniške in znanstvene stvaritve, s katerimi avtorji prenašajo dediščino narodnoosvobodilnega boja v današnji čas. Letošnji nagrajenci so bili akademski kipar Božo Pengov, znanstveni svetnik dr. Dušan Biber, avtor Albert Klun, revolucionar Ivan Maček-Matija, pisatelj Vlado Kozak, revija Borec in uredniški odbor zbornika Notranjski listi II.

Najvišje gradbišče v Jugoslaviji

Na Kredarici, 2515 metrov visoko, so letos začeli uresničevati dolgoletno željo številnih planincev – začeli so zidati velik prizidek Triglavskega doma, najvišje planinske postojanke v Jugoslaviji. V prizidku bo nova restavracija in ležišča. To je največja investicija slovenskih planincev v zadnjih letih, ki pa je bila nujno potrebna, saj vrh Triglava obiskuje iz leta v leto večje število domačih in tujih planincev.

Plodna zemlja na močvirjih

V Pomurju bodo do leta 1985 izsušili več kot pet tisoč hektarov zamočvirjene zemlje in s tem občutno povečali gmotno osnovo tamkajšnjega kmetijstva. Že letos bo izsušenih okrog 1420 hektarov na območju soboške in lendavske občine.

Zanimanje za slovenščino raste

Na filozofski fakulteti Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani je bil v dneh od 5. do 17. julija tradicionalni 18. seminar slovenskega jezika, literature in kulture. Spored letošnjega seminarja, ki se ga je udeležilo veliko

slavistov z vsega sveta, je zajemal okvirno temo Humor, satira, groteska v slovenski literaturi, jeziku in kulturi.

Sredi julija pa se je v Kranju začela prva poletna šola slovenščine za otroke slovenskih izseljencev. Šole se je udeležilo prek trideset mladih srednješolcev iz ZDA, Avstralije, Argentine in nekaterih zahodnoevropskih držav. Daljši reportažni zapis o tej šoli bomo objavili v naslednji številki naše revije.

Prisrčno primorsko srečanje

Podružnica Slovenske izseljenske matice v Novi Gorici je tudi letos, 17. julija, priredila tradicionalno srečanje s primorskimi izseljenci, ki je bilo na vrtu hotela Sabotin v Solkanu. Udeležilo se ga je precejšnje število primorskih rojakov, ki so bili v tistih dneh na obiskih v domačem kraju. Rojake je pozdravil tajnik podružnice Kristijan Bavdaž, ki je med drugimi predstavil tudi predsednika skupščine občine Nova Gorica Zorka Debeljaka, predsednika občinske konference SZDL Lojzeta Laha in predsednika Slovenske izseljenske matice Staneta Kolmana.

Stane Kolman je v svojem pozdravnem govoru med drugim poudaril izjemno prizadevnost primorskih izseljencev pri ohranjanju narodnostnih tradicij, slovenskega jezika in kulture na tujem. Ob tej priliki je omenil tudi, da se dva primorska izseljenca-povratnika ukvarjata tudi s pisateljevanjem – Anna Praček Krasna in Franc Kurinčič, podelil pa je tudi priznanje podpredsednici podružnice Matice v Novi Gorici Zori Pelikan za njeno dolgoletno požrtvovalno delo z izseljenci.

V kulturnem delu sporeda je nastopila pihalna godba iz Brd in mešani pevski zbor iz Renč, kot posebnost večera pa je bil nastop 11-letne plesalke Tamare Rogelja iz Sydneya, ki je skupaj z bratcem zaplesala nekaj slovenskih plesov.

Mariborski škof med rojaki v ZDA

V juliju se je z enotedenskega obiska med rojaki v Združenih državah Amerike vrnil mariborski škof dr. Franc Kramberger. Sodeloval je pri posvetitvi novega clevelandskega pomožnega škofa Edvarda Pevca, za tem pa je obiskal še slovenski središči v Clevelandu in Chicagu, kjer je vodil slovesnosti »Slomškove nedelje«.

Ob koncu kratkega obiska se je dr. Franc Kramberger ustavil tudi v New Yorku, kjer je med drugim obiskal jugoslovanskega generalnega konzula in se z njim zadržal v razgovoru dobro uro, obiskal pa je tudi palačo Združenih narodov.

Novi verski objekti v Sloveniji

V Sloveniji smo po drugi svetovni vojni, še zlasti v zadnjih letih, pričeli intenzivne graditve novih cerkva, njihovega obnavljanja, zidave mnogih učilnic za verski pouk ter postavljanja novih in posodabljanja starih župnijskih poslopij.

Med največje nove gradnje cerkvenih objektov brez dvoma sodi moderna cerkev z ustreznim župnijskim domom v Novi Gorici, mladencem in hitro se razvijajočem slovenskem mestu ob italijanski meji. S tem bodo dobili goriški Slovenci moderen kulturni objekt, ki bo zadoščal za verske potrebe mesta in tudi širše okolice.

Po načrtih ing. Berganta so v Ljubljanskem predmestju Moste v letošnjem letu dogradili in posvetili novo cerkev, ki je po svoji izvedbi zelo zanimiva, saj spominja na staro etruščansko umetnost, sicer pa je zidana brez nepotrebnega razkošja. Naj omenimo tudi pred leti zgrajeno izredno moderno cerkev v Grosupljem na Dolenjskem ter prav tako lepo cerkev v Mariboru, v industrijskem predelu Tezno.

Arhitekt Danilo Fürst je pripravil načrte za nov bogoslužni prostor v rudarskem kraju Kisovcu v Zasavju, ki so ga že pričeli graditi. V Kidričevem, znanem kraju po proizvodnji glinice in aluminija, pa so pred začetkom gradnje nove cerkve.

To je naštetih le nekaj najpomembnejših cerkva, medtem ko so zunanjo podobo in notranjost mnogih cerkva na Slovenskem povsem obnovili ali jih še obnavljajo. V mnogih cerkvah potekajo restavratorska in konzervatorska dela pod strokovnim nadzorstvom zavoda za spomeniško varstvo. Naj pri tem omenimo ob 750-letnici obstoja mariborske škofije obnovljeno in polepšano mariborsko stolnico, kjer so pred meseci ob Bachovi glasbi pred-

stavili vernikom velike nove orgle, uvožene iz ZR Nemčije. Hkrati naj omenimo, da je veliko cerkev dobilo moderno tehnično opremo, npr. ozvočenje, električno zvonjenje idr.

Naj dodamo, da imajo nove obnovljene cerkvene zgradbe tudi druge verske skupnosti, ki delujejo v SR Sloveniji. V slovenskem glavnem mestu so pridobili nov cerkveni objekt krščanski adventisti, v Ljubljani pa imajo od lanskega leta dalje svoje verske prostore tudi islamski verniki, evangeličani pa obnavljajo svoje cerkve v Pomurju, kjer je največ njihovih pripadnikov.

Ob koncu lahko ugotovimo, da je bilo po drugi svetovni vojni v Sloveniji sezidanih več cerkva vseh veroizpovedi kot pa v vsem obdobju med prvo in drugo svetovno vojno, kar ponovno dokazuje dobre odnose verskih skupnosti z državo, obenem pa je to tudi odsev vse višje življenjske ravni naših ljudi.

C. Šter

Štipendije v Belgiji

Sporazum o kulturnem sodelovanju med Jugoslavijo in Belgijo predvideva med drugim tudi razvijanje sodelova-

nja na področju znanosti. Znanstvenikom iz obeh držav je letno na voljo po šest mesecev recipročnih štipendij, pri katerih krije država gostiteljica stroške bivanja, predlagatelj pa krije le stroške prevoza. Prednost pri koriščenju štipendij imajo tiste jugoslovanske znanstveno-raziskovalne organizacije, ki so že v neposrednem stiku z belgijskimi ustanovami ustvarile določene rezultate.

Naši glasbeniki v svetu

Na pogoste vesti o uspešnih nastopih Iva Pogorelića v tujini so se ljubitelji resne glasbe že navadili. Vendar istočasno na svetovnih odrih nastopajo še mnogi drugi jugoslovanski glasbeniki, o katerih uspehih pa so vesti bolj skope. Nedavna koncertna turneja flavtistke **Irene Grafenauer** iz Ljubljane na Japonskem je, na primer, izjemnega pomena za predstavitev jugoslovanske muzike v tujini. Konec maja in v začetku junija je Grafenauerjeva imela v Tokiu osem koncertov od tega pet solističnih, po enega s Simfoničnim orkestrom japonske filharmonije in z Vivaldi orkestrom iz Tokia ter enega posebej za japonsko televizijo. Kritik znanega japonskega

lista »Mainiči« je mlado flavtistko imenoval »sijajna glasbenica, ki je pred njo bodočnost in si jo je treba zapomniti«. Igranje Irene Grafenauer je poslušalo več kot 5000 ljubiteljev glasbe, pri tem pa seveda niso upoštevani televizijski gledalci.

Predstavitev slovenskega gospodarstva na Malti

V juliju so na Malti zaprli komercialni sejem, katerega si je ogledalo 130.000 obiskovalcev. Jugoslovanski razstavni prostor si je ogledala tudi predsednica malteške vlade Agatha Barbara, ki se je pogovarjala s predstavniki Iskra Delte, Emona in Radenske, predvsem o možnostih malteško-jugoslovanske proizvodnje računalnikov Delta in izvozu prehrabnih izdelkov Emone ter Radenske, ki je že v času sejma podpisala pogodbo za izvoz prvih dveh kontejnerjev mineralne vode. Možnosti proizvodnje računalnikov na Malti so naletele na velik odmev v lokalnem tisku in RTV.

Odkrili ležišče niklja blizu Kavadarcev

Blizu vasi Studene vode pri Kavadarcih v Makedoniji so odkrili ležišča nikljeve rude. Po cenitvah strokovnjakov gre za zaloge okoli 20 milijonov ton. Rudo bo koristil novozgrajeni obrat FENI, ki bo, ko bo pričel delovati s polno zmogljivostjo, pridobil iz lastne surovine okoli 15.000 ton niklja na leto.

Nadaljujejo raziskovanje tal okoli Toplog Dola, kjer so odkrili sledove nikljeve rude.

Igrače »nosijo« denar

Izolska Mehanotehnika se uvršča med pomembnejše slovenske izvoznike. Lani so na konvertibilno tržišče izvozili za nekaj več kot 10 milijonov dolarjev svojih izdelkov, letos pa naj bi se ta izvoz povečal na 12 milijonov dolarjev.

V Mehanotехniki, ki sodi med najpomembnejše proizvajalce igrač v svetu, se ne boje, da jim izvozni posel tudi letos ne bi cvetel. Poslovni obiski na sejmih v Nürnbergu, Parizu, New Yorku in tudi drugod po svetu – Mehanotehnika izvažava v več kot 60 držav – kažejo, da bodo tudi letos uspešno prodajali igrače. Vrsta pogodb je sklenjenih in ni dvoma, da bodo telefoni, flipperji, šivalni stroji, vlakci, vodeni avtomobilčki in podobne igrače, s katerimi se najbolj uveljavljajo na tujem, tudi letos prišle v roke prenekaterega mladega Američana, Kanadčana, Nemca ali Italijana.

V avgustu je obiskala Slovenijo devetčlanska delegacija »Folk Art Council« (Sveta za ljudsko umetnost) iz kanadske province Ontario, ki povezuje okrog 60 amaterskih etničnih društev v tej provinci. V pogovorih, ki so potekali v prostorih Slovenske izseljenske matice, vodil jih je predsednik Stane Kolman, je kanadska delegacija seznanila slovenske dejavnike, ki se ukvarjajo z negovanjem stikov z našimi rojaki po svetu, z dejavnostjo te organizacije in s kanadsko politiko »multikulturizma«. Kanadski gostje so se posebej zanimali tudi za delo naše Matice, pri čimer so ugotovili, da imata obe organizaciji veliko stičnih točk, seznanili pa so se tudi z reševanjem narodnostnih vprašanj v SR Sloveniji. Prav zaradi tega so se srečali tudi s predstavniki italijanske skupnosti v Kopru, mimogrede pa so si ogledali tudi Postojnsko jamo. (foto: Jože Prešeren)

Razorožitev II.

Čez leto, najkasneje dve, bodo skupni stroški za oboroževanje dosegli zastrašujoč znesek dveh milijard dolarjev dnevno. Kolikšna vsota je to, si lahko samo delno predstavljamo, saj presega možnosti dojemanja: za veliko večino ljudi je že milijon dolarjev neznanska vsota, o kateri sanjamo v slogu... če bi imel toliko denarja, bi lahko živel brez skrbi do konca življenja.

Dve milijardi dolarjev pa pomeni dva tisočkrat toliko – in to vsak dan!

S tem denarjem bi lahko bistveno spremenili življenje na tem planetu, saj bi v nekaj letih izkoreninili večino bolezni, odpravili nepismenost in lakoto, v enem stavku: dramatično izboljšali življenje.

In vendar se oboroževalna tekma nadaljuje, v orožarnah je vse več vse bolj smrtonosnega orožja. In da bi bila nesreča še večja, del tega orožja tudi v resnici uporabljajo za ubijanje in razdejanje.

Na svetu ni človeka, ki ne bi vedel, da je to norost. Prav tako ni državnika, ki ne bi tega vedel. Toda vse analize, vsi pretresljivi mirovni govori, vsi pozivi k prenehanju oboroževanja so zaman!

Ista usoda je doletela tudi drugo posebno zasedanje generalne skupščine Združenih narodov, ki se je sredi letošnjega poletja končalo z žalostno ugotovitvijo, da nihče ne more storiti ničesar, da bi vsaj ustavili spiralo oboroževanja, če je že ne moremo zmanjšati.

Res je, da že pred začetkom drugega posebnega zasedanja svetovnega parlamenta, posvečenega razorožitvi, ni bilo kaj prida upanja na končni uspeh. A vendar so nekateri mislili, da bodo ob koncu dosegli vsaj najmanjšo možno mero soglasja. Zaman. Polom drugega zasedanja je bil tako popoln, da ni niti ene same točke, na katero bi lahko oprli upanja za prihodnost. Delegati se na primer niso mogli zediniti niti o tem, kako bi nadaljevali delo ob kaki drugi, kasnejši priložnosti.

Oboroževanje vse bolj zajema ves svet in kar je še posebej zaskrbljujoče,

tudi dežele v razvoju, ki so sedaj v svetovni trgovini z orožjem že najpomembnejši kupec klasičnega ali konvencionalnega orožja.

Velik del teh nakupov je neposredna posledica merjenja velesil, ki nenehno poskušata širiti svoja vplivna področja in v to tekmovanje v najrazličnejših oblikah vpletata tudi države tako imenovanega tretjega sveta, med katerimi je velika večina neuvrščenih. Če odmislimo nekatere primere, ko gre bodisi za osvajalne težnje ali pa zgolj za demonstriranje moči in razvoja, kupujejo neuvrščeni orožje predvsem zato, ker se v tej veliki tekmi med Zahodom in Vzhodom čutijo ogrožene. Orožje, za katerega morajo dajati že tako pičila sredstva, s katerimi bi lahko precej pospešili svoj gospodarski in družbeni razvoj, je po njihovi oceni nujno potrebno za obrambo svobode in neodvisnosti.

Gotovo je v tem ponekaj tudi precej pretiravanja, a dejstvo ostane, da se oboroževalna tekma začanja prav pri velikih, ki lahko najbolj vplivajo na svetovni mir in tudi nosijo največjo odgovornost zanj. Če bi se velesili odpovedali tekmovanju za prestiž, če bi se zares podali na pot miru in sporazumevanja, bi se to kaj hitro in dovolj učinkovito preneslo tudi v države v razvoju, ki bi lažje zadihale in ne bi čutile tolikšne potrebe po orožju.

A kakor zdaj stvari stojijo, je za kaj takega še vedno malo možnosti. Tako stanje stvari kajpak vsiljuje vprašanje: kaj pa je potem sploh mogoče storiti, oziroma – ali imajo prizadevanja neuvrščenih (in spomnimo se, da je bilo prvo posebno zasedanje generalne skupščine Združenih narodov sklicano prav na njihovo pobudo) sploh kak pomen in težo? Zanesljivo ga imajo, saj je to edino, kar lahko storijo: z nenehnim političnim in moralnim pritiskom vplivati na velesili, da pristanejo na resne razgovore o razorožitvi.

To resda ni veliko in za zdaj tudi ni bilo uspešno, a kaj drugega, kot vztrajati, jim ne preostane.

Janez Čuček

Gospodarske novice

Petina transevropske avtoceste v Jugoslaviji

Od 10.400 km transevropske avtoceste Sever–Jug je doslej zgrajenih 1083 km, 620 km pa je bodo kmalu odprli za promet. To so med drugim sporočili med tridnevniim zasedanjem delovne skupine za transverzalo Sever–Jug v romunskem mestu Temišvar. Med predstavniki iz 10 držav, ki sodelujejo pri gradnji omenjene magistrale, so bili tudi Jugoslovani. Srečanja so se udeležili tudi predstavniki evropske gospodarske komisije OZN in programa ZN za razvoj, ki nudijo tehnično in drugo pomoč pri izdelavi projekta transevropske magistrale. Izvedenci iz 10 evropskih držav so se dogovorili za nove ukrepe, s katerimi naj bi pospešili gradnjo avtoceste, ki so jo začeli pred petimi leti.

Transevropska magistrala se začne v poljskem pristanišču Gdansk, potem pa vodi prek Lodza in Katowic v Brno in Bratislavo na Češkoslovaškem. Pri Bratislavi se en krak odcepi prek Dunaja in Gradca proti Italiji, drugi pa proti Budimpešti, kjer se spet en krak odcepi proti Zagrebu in Reki, drugi pa proti Segedinu. Pri Segedinu se en krak odcepi proti Subotici, Novem Sadu in Beogradu, drugi pa proti Aradu, Bukarešti in Konstanci ob Črnem morju. Od Beograda naj bi en krak speljali proti Sarajevu do Kardeļevega, drugega pa proti Nišu, ker bi se spet razcepil proti Skopju in Ate-nam ter proti Sofiji in Ankari.

Kljub težavam – uspešno

V prvih sedmih mesecih tega leta je slovenska industrija dosegla razmeroma ugodne rezultate, saj se je fizični obseg proizvodnje povečal za dva odstotka. Ta raven proizvodnje je bila dosežena z velikimi naporji, saj resno primanjkuje reprodukcijskega materiala in energije iz uvoznih in domačih virov, so povedali na nedavni tiskovni konferenci na republiškem izvršnem svetu.

Najnovejša zamrznitev cen v SR Sloveniji ni bila sprejeta z navdušenjem. Jasno je, da je doseg takšnih ukrepov lahko le zelo omejen in da je treba v nekaj mesecih pripraviti program izhoda iz sedanjih razmer, s pomočjo katerega naj bi resnično prišlo do veljave samoupravne pravice pri oblikovanju cen.

SR Slovenija je dosegla ugodne rezultate pri povečanju kmetijske proizvodnje. Doslej smo v Sloveniji odkupili 38.000 ton pšenice iz letošnje žetve, računajo pa, da bi bilo mogoče v prihodnjem letu odkup povečati na 46.000 ton, kar bo skoraj štirikrat več kot v letu 1981. Tudi proizvodnjo sladkorne pese naj bi v prihodnjem letu občutno povečali.

V prvi polovici leta je po začasnih podatkih SR Slovenija povečala svoj izvoz na konvertibilno področje za dvanajst odstotkov, uvoz pa je bil manjši za odstotek. Končni saldo je pozitiven, saj je slovensko gospodarstvo ustvarilo za štiri milijone dolarjev deviznega presežka. V istem času lani pa je Slovenija imela za 74 milijonov dolarjev večji devizni odliv kot priliv.

Zmanjševanje uvoza

Povečanje izvoza, brzdanje uvoza in znatno zmanjšanje trgovinskega primanjkljaja v prvi polovici leta lahko samo pogojno označimo za pozitivna gibanja v poslovanju s svetom. Če polletne podatke primerjamo z načrtom, ni veliko razlogov za zadovoljstvo, je na nedavni konferenci za novinarje v gospodarski zbornici Jugoslavije izjavil sekretar koordinacijskega odbora za ekonomske odnose s tujino Dragoslav Mišić.

Z izvozom 4,8 milijarde dolarjev so se pošiljke v tujino v prvem polletju povečale za 319 milijonov dolarjev, vendar pa je bil s tem letni načrt izvoza za kakih 13 milijard dolarjev uresničen samo 37,6-odstotno. Sočasno smo na tujih tržiščih kupili blaga za več kot 6,6 milijarde dolarjev oziroma za 904 milijone manj kot v tem času lani. Po zaslugi takšnih tokov se je trgovinski primanjkljaj od dveh milijard in 96 milijonov dolarjev v prvem polletju preteklega leta zmanjšal na milijardo in 74 milijonov dolarjev ob koncu prvega polletja letos.

V prvem polletju se je pokritost uvoza z izvozom povečala od 61 na 74 odstotkov (z razvitimi državami 40 odstotkov, socialističnimi 121 in državami v razvoju 94 odstotkov).

Vendar je že očitno, da se zmanjševanje uvoza že vrača kot bumerang, saj industrija nima dovolj surovin in reprodukcijskega materiala za izvozno proizvodnjo. Verjetno lahko s tem pojasnimo določen padec izvoza v juliju,

vendar je treba pričakovati, da bodo zadnji ukrepi ZIS na tem področju vendarle spodbudili bolj dinamičen izvoz.

Sekretar koordinacijskega odbora gospodarske zbornice Jugoslavije za sodelovanje z državami v razvoju Zlatibor Sudar je novinarjem poročal o blagovni menjavi s temi deli sveta, zanjo pa veljajo iste značilnosti kot za skupno menjavo – izvoz se je v primerjavi z lani povečal, vendar pa je manjši od predvidenega. V necelih sedmih mesecih smo v države v razvoju izvozili blaga za več kot 1,1 milijarde dolarjev oziroma za 22 odstotkov več kot leto prej. Naš izvoz se je najbolj povečal v te države, v skupni menjavi s svetom pa je izvoz v te dežele presegel 20 odstotkov.

Od začetka januarja do 26. julija je naša država v državah v razvoju kupila za okoli 1,2 milijarde dolarjev blaga, s čimer se je blagovna menjava s temi državami skoraj uravnotežila. Kljub tem rezultatom pa menijo, da bi lahko bilo gospodarsko sodelovanje z državami v razvoju precej bolj uspešno.

Milijon ton domače nafte

Na slavonskih naftnih poljih so v prvih mesecih letos načrpali 655.000 ton surove nafte, kar je za 5.000 ton več kot so načrtovali. Ocenjujejo da bo na naftnih poljih Slavonije v občinah Donji Miholjac, Beničanac, Šetkoviće, Bokšić, Obod, Kučanac in Vladislavac do konca leta načrpali 1,140.000 ton surove nafte.

Devize za trikotazno tovarno

Kakih 40 nižkih zdomcev se bo konec tega in v pričetku prihodnjega leta poslovilo od zahodnoevropskih delodajalcev in se vrnilo v Niš, kjer se bodo zaposlili v trikotazni tovarni Omladinka. Ta bo odprla nova delovna mesta s pomočjo samih povratnikov, ki so se dogovorili, da bodo s kolektivom združili tudi zaslužene devize. Teh sredstev je skoraj za 25 milijonov deviznih dinarjev. Z njimi bo Omladinka kupila naj sodobnejše stroje, razširila proizvodni program in tako dosegla, da se bo v njenih obratih zaposlilo več deset delavcev, ki so zdaj začasno zaposleni v tujini.

Povečan izvoz

Železarna na Jesenicah je v prvem polletju letošnjega leta izvozila na konvertibilno področje za pet odstotkov več, kot je bila načrtovano. Za letos so v tem kolektivu načrtovali

izvoz v vrednosti 29,2 milijona dolarjev na konvertibilno in 16,8 milijona na klirinško tržišče.

V prvih šestih mesecih so v železarni uresničili skupni izvoz v vrednosti 15,5 milijona dolarjev, prodali so 37.000 ton proizvodov. Od tega so na konvertibilno področje izvozili za 11 milijonov dolarjev blaga, drugo na klirinško. Glede na isto obdobje lanskega leta je tako jeseniška železarna podvojila izvoz. To je pomemben uspeh, zlasti če upoštevamo krizno obdobje v jeklarski industriji v svetu.

Kot so povedali v železarni, jim je za uvoz reprodukcijskega materiala s konvertibilnega tržišča ostalo okrog 12 milijona dolarjev. Kljub temu je zaradi težav z devizami uvoz reprodukcijskega materiala občutno manjši od načrtovanega. Zaradi pomanjkanja polizdelkov in kasnitev v dobavi se je to poznalo v proizvodnji. Do konca leta bo imela železarna na Jesenicah, kakor ocenjujejo, okrog 25 odstotkov deviznega priliva, znatno manj kot v prvem polletju. To pomeni, da bo imela železarna v naslednjih šestih mesecih precej težav s preskrbo proizvodnje iz uvoza, povečan izvoz pa bo še dalje primarna naloga, ki je bila v prvem polletju tudi uspešno izpolnjena.

Stara znanka svetovnih trgov

Dekorativna prodaja svoje tkanine na svetovne trge že kakih 30 let. V tem času si je pridobila ugled in navezala poslovne stike s prek 60 kupci iz 23 držav. Zaradi težav, ki pestijo naše gospodarstvo, so letošnji izvozni plan v Dekorativni še posebej visoko zastavili. Na konvertibilno tržišče naj bi izvozili milijon tekočih metrov tkanin, kar je v primerjavi z lanskim za 166 indeksnih točk več. Plan so si tako smelo postavili šele potem, ko je njihova kolekcija, prikazana ob koncu lanskega leta, naletela pri kupcih na zelo ugoden odmev. V prvih petih mesecih so izvozili 245.000 tekočih metrov tkanin predvsem na zahtevne skandinavske trge, v ZR Nemčijo in Francijo. V Dekorativni menijo, da kljub ugodnim izvoznim rezultatom ne bi smeli zanemarjati domačega trga. Tu ima namreč Dekorativna pomembno mesto. Od 365 delovnih organizacij, kolikor se jih v Jugoslaviji ukvarja s proizvodnjo pohištva, jih ima 180 tudi program proizvodnje oblazinjenega pohištva. Dekorativna pa naredi zanje 40% potrebnega dekorativnega blaga. Ob tem se seveda vsiljuje vprašanje, ali je smiselno povečevati izvoz pohištvenih tkanin, če jih potem primanjkuje domačim proizvajalcem in izvoznikom pohištva.

Starost je tudi sreča

Odstotek starih ljudi tudi v Sloveniji iz leta v leto raste. Na sliki: pred novim domom za ostarele občane za Bežigradom v Ljubljani (foto Dragan Arrigler)

Odnos do starih ljudi je gotovo eno od meril kulture vsakega naroda. Eno od meril tega odnosa pa so ustanove, kjer skrbijo za ostarele ljudi, za upokojeince, za onemogle...

Število ostarelih ljudi v Sloveniji hitro narašča; leta 1961 jih je bilo za 7,8

odstotka, lansko leto pa se je ta odstotek povzpел že na 9,5, se pravi, da je tolikšen odstotek Slovencev, ki so starejši od 65 let. Mnogi izmed njih, kljub starosti, nemoči in bolezni, živijo popolnoma sami ali tudi pri svojcih v dokaj neurejenih razmerah. Mnogo ostarelih ljudi pa nima svojih otrok in

svojcev, ki bi skrbeli zanje. Pogosto tudi starši, otroci in tudi sorodniki ne morejo živeti skupaj – zaradi stanovanjske stiske, medsebojnega nerazumevanja, oddaljenosti mesta bivališča in zaposlitve mladih... Nekateri ostareli ljudje pa ne želijo živeti v življenjski skupnosti s svojci, ker so radi v

pozni starosti čim bolj samostojni in neodvisni.

Sodobna gerontologija, veda o starostnih pojavih in starih ljudeh, zagovarja čim daljše samostojno življenje ostarelih ljudi. Zato tudi ugotavlja, da je 95 odstotkov ljudi starih nad 65 let ob organizirani pomoči in skrbi svojcev oziroma – družbe sposobnih samostojno živeti. Ta težnja sodobne socialne gerontologije se je uveljavila tudi pri nas.

Vrste pomoči, uslug, velikih in drobnih pozornosti, ki jih potrebujejo ostareli ljudje, so številne in različne. Za nekatere od teh so potrebne dobro organizirane službe – domovi s polno oskrbo in zdravstveno službo. Za drugo vrsto pomoči pa je potrebna dobro organizirana služba, družba, ki s svojim socialnim čutom, posluhom do bližnjega in solidarnostjo do sočloveka daje ostarelemu človeku vrsto manjših in večjih uslug, predvsem pa z organiziranjem kulturno-rekreacijskih dejavnosti.

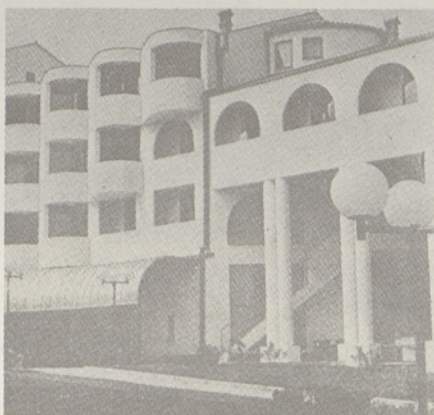
Tako se je društvo upokojencev Slovenije glede na skromne denarne možnosti že v prvih letih po drugi svetovni vojni lotilo predvsem organiziranja primernih prostorov za dnevno bivanje, takoimenovanih klubov. Leti so namreč nadvse pomembni za ljudi, ki se upokojijo. Ta prehodna doba, ko človek izstopa iz aktivne službe, vsakogar bolj ali manj prizadene. Zato je organizacija klubov najbolj primerna oblika za odstranjevanje občutka osamljenosti. V takšnem klubu najde vsakdo družbo, v kateri se lahko po mili volji razgovori – in stari ljudje se tudi imajo o marsičem za pogovoriti.

Prva taka klubska shajališča z gostišči so že leta 1960 imele nekatere podružnice društva upokojencev, tako

– na primer – v Kranju in tudi na Slovenskem Javorniku. Iz njih so se potem sčasoma začeli razvijati domovi s celotno oskrbo.

Sedem tisoč postelj

Po vsej Sloveniji so začeli rasti iz tal domovi za ostarele občane, kot rečemo na Slovenskem starajočim se ljudem. Največkrat so ti domovi v večjih mestih, v Ljubljani, v Mariboru, Murški Soboti, Metliki, Litiji, Kočevju,

Pogled na del upokojenskega počitniškega doma-hotela v Izoli

Novi Gorici ... Res je, da vsa bivališča ostarelih Slovencev niso najbolj ustrezna, v pomanjkanju prostora so socialne službe segle po nekaterih graščinskih poslopih na Slovenskem in jih z denarjem, ki je bil na voljo, spremenile v količkaj ustrezno bivališče. Vendar so vsa leta doslej le zrasla iz tal tudi povsem nova poslopja, namenjena starejšemu človeku, da bi se v jeseni svojega življenja počutil kar najbolje in najprijetneje.

Po podatkih odbora sklada za gradnjo stanovanj in domov za upokojence je bilo do minulega leta zgrajenih 20 domov, 9 prizidkov, opravljenih je bilo 18 sanacij starejših domov, 6 prizidkov in dve adaptaciji starih in dotrajanih domskih poslopij. Tako imamo na Slovenskem že sedem tisoč postelj, namenjenih starejšim ljudem. Poglejmo si nekaj najlepših!

Dom upokojencev v **Brežicah** je kraju v ponos in okras, izvedenci celo zatrjujejo, da je najlepši v Sloveniji. Ob sprejemnici so uredili tudi pravečeden klubski prostor, v jedilnici je vzdušje izredno prijetno in domače, zmogljivosti kuhinje presegajo število oskrbovancev, tako da se v domu hranijo tudi upokojenci, ki živijo po svojih domovih, vsi prostori pa so ozaljšani s številnimi likovnimi deli.

Dom upokojencev v **Sevnici** je dobil svoj prostor sredi mirnega naselja. Pred dvema letoma so se vanj vselili

Izplačane slovenske pokojnine v tujino v letu 1981

Država	Število uživalcev v letu 1979	Skupni znesek (v din)
Argentina	15	795.534,60
Avstrija	361	11.415.254,40
Avstralija	10	468.640,80
Belgija	12	215.904,60
Bolgarija	2	39.325,80
ČSSR	223	2.584.944,00
Francija	199	2.432.923,20
Nizozemska	15	204.020,40
Italija	337	11.686.935,00
Kanada	20	1.615.896,60
Luksemburg	1	6.481,20
Madžarska	5	102.587,40
ZR Nemčija	555	15.841.671,00
Monaco	1	77.889,00
ZDA	22	1.233.203,40
Švica	11	336.921,40
Švedska	4	349.917,00
Vel. Britanija	2	72.938,40
Skupaj	1.795	49.590.988,20

prvi oskrbovanci, njihovo število pa se nenehno veča. Kot zanimivost naj omenimo, da je uprava doma dala na voljo prostor invalidom za ureditev delavnice, da bi se, predvsem mlajši, usposobili za delo in se uspešno vključili v družbeno življenje.

Dom v **Novem mestu** je blizu zdravstvenega centra, železniške postaje in trgovine. Oskrbovanci tudi niso prikrajšani za lepote narave, saj so sami uredili okolico in usposobili športno-rekreacijske objekte, med njimi tudi balinišče. V tem domu je 40 postelj namenjenih starostnikom in invalidom, ki potrebujejo intenzivno nego (takšno nego imajo zadnjih nekaj let

Številke

Starostnih upokojencev je v Sloveniji 67.641 ali 55,20 odstotkov. Družinskih upokojencev je 30.715 ali 25,07 odstotka. Invalidskih upokojencev je 24.183 ali 19,73 odstotka.

K temu številu moramo prišteti še 3.038 starostno upokojenih kmetov, tako da je bilo število organiziranih upokojencev v minulemu letu 125.577.

V Sloveniji ima 82 upokojenskih društev svoje društvene prostore z okrepevalnicami. Samo društveni prostor ima 77 društev, druge pa »gostuje« 44 društev in sicer v skupnih prostorih krajevnih skupnosti, pri gasilcih, v knjižnicah ali drugje.

Število pevskih zborov je iz leta v leto večje. Danes deluje pri upokojenskih društvih 35 moških zborov, 13 mešanih zborov, 5 ženskih zborov, vseh je torej 57. V Mariboru imajo orkester, tamburaški zbori pa so v Postojni, Zagorju, Trbovljah, Vitomercih in Ljutomeru.

Samo lani so imeli upokojenski pevski zbori 332 samostojnih koncertov, nastopili pa so tudi na področnih koncertih in na republiškem srečanju v Celju.

Dom upokojencev center, Tabor-Poljane v Ljubljani

Fani Žužek-Babšek, že pet let direktorica največjega in najboljšega doma upokojencev v Ljubljani, je v pogovoru povedala tudi tole:

»Skoraj tretjina naših oskrbovancev je v starosti od 85 do 95 let. Starostna doba namreč raste, tem starostnikom pa je potrebno nuditi nenehno pomoč tudi po 24 ur dnevno ...

Denar za vselitev v dom ni nikoli problem. Tisti, ki ga nima dovolj, ga bo dobil od socialnega skrbstva, za drobne mesečne potrebe pa še 800 dinarjev ...

Ples je najboljša terapija, zato naši oskrbovanci radi plešejo po živahnih vižah. Veliko tudi pojejo, družabni so in silno radi sodelujejo na naših domskih zabavah ...

Samotarjem pri nas ni najbolje, zato bi bilo želeli, da bi se ljudje v našem domu bolj sprostiti, da bi bili bolj družabni. In še to: predolgo odlašajo s prihodom, odločajo se za prihod šele, ko jih je bolezen dobobra stisnila za vrat ...«

že kar vsi slovenski domovi za upokojence), posebnost tega doma pa je, da nudi tudi dnevno varstvo, oskrbo in nego ter souporabo servisnih dejavnosti še 150 starostnikom, ki ne živijo v njem.

Ob obletnici rojstva naše republike pa so pred dvema letoma odprli v **Izlah pri Zagorju** dom za starejše občane. Veliko trinadstropno poslopje stoji sredi tega prijaznega letoviškega kraja v dolini pod Čemšeniško planino, nekako sredi poti med Trojanami in Zagorjem. V domu je prostor za 120 oskrbovancev, ki žive predvsem v enoposteljnih in dvoposteljnih sobah, le tisti, ki potrebujejo intenzivno nego, leže v tri in štiriposteljnih sobah. V tem domu je prav lepo poskrbljeno tudi za tiste oskrbovance, ki si žele krajšati čas z delom: za bližnjo tovarno prevzemajo izdelavo nekaterih preprostejših izdelkov, dom pa je v bližini oskrbel tudi nekaj zemlje, da bi razveselil navdušene vrtničkarje.

Dom upokojencev v Kočevju, ki ima lepe klubske prostore in park z baliniščem

Letovanja starejših Slovencev

Do letošnjega leta so slovenski upokojenci hodili letovat predvsem v pred in po sezoni, ko so penzijske cene najnižje. V Sloveniji je tudi nekaj obmorskih hotelov, ki v tem času nudijo upokojencem svoje usluge po dokaj znižanih cenah, tako v Strunjanu, Simonovem zalivu v Izoli pa v Banjolah pri Pulju in še kje.

Letošnjo pomlad pa je v Izoli zrased arhitektonsko nadvse privlačen ter funkcionalno opremljen počitniški dom upokojencev Slovenije. Ta dom, zgrajen je bil iz lastnih sredstev upokojencev, ima 350 ležišč (od tega je 11 ležišč v šestih sobah v celoti urejenih za bivanje invalidov), restavracijo in ostale spremljevalne prostore za družabnost ter notranji bazen z ogrevano morskovo vodo. V sosednji, prenovljeni nekdanji vili Ranieri pa so nadvse ukusno opremljeni zunanji in notranji klubski prostori. Vse sobe tega objekta (mimogrede naj zapišemo, da se vse

ogrevanje in vsa sanitarna voda napajata iz energije 266 na strehi postavljenih sončnih kolektorjev), imajo pogled na morje.

Gostje, ki so letošnje poletje preživeli svoj oddih v tem domu, ne skoparijo z besedami pohvale. Dom ima tudi lastno plažo, ob njej pa so uredili tudi balinišče. Bivanje v tem domu (B kategorija) je v prvi vrsti omogočeno članom društva upokojencev Slovenije, če pa le-ti niso doma popolnoma zasedli, pa tudi drugim gostom. In letošnja cena? 480 dinarjev za oskrbni dan, do te cene pa ima pravico tudi zakonec, ki nima lastnega dohodka.

Pa se vrnimo spet k domovom. In k njihovi kulturni, športni in izletniški dejavnosti.

V Sloveniji deluje več kot 40 pevskih zborov upokojencev, ki pripravljajo številne nastope v lastnem društvu in v domačem kraju. Samo v lanskem letu so imeli pevski zbori 332 samostojnih koncertov, nastopili pa so tudi na področnih koncertih in republiškem pevskem srečanju v Celju.

Kakih 80 društev goji različne športne sekcije, zlasti balinanje, kegljanje, streljanje, šah in reševanje križank. Tudi športniki organizirajo srečanja, že nekaj let pa tudi področne tekme.

Zelo priljubljeno obliko rekreacije pa predstavljajo izleti. Samo v minulem letu je bilo 1500 izletov z avtobusi in s posebnimi vlaki. Številna so društva, ki prirejajo tudi do 30 izletov na leto.

Samo lansko leto se je številnih izletov po domačih krajih udeležilo okrog

60 tisoč upokojencev, 140 izletov je bilo v druge jugoslovanske republike, 200 pa v sosednje države.

Kaže, da se starejši občani, upokojenci, čez čas prav lepo vžive v dogajanje v domu, v katerem so se namenili preživeti jesen – in zimo – svojega življenja.

Vendarle ni malo tistih, ki so se s strahom odločili za prihod vanj. Ena izmed takih, Angela Badalič, živi danes brezskrbno v domu upokojencev na Taboru v Ljubljani, je v domsko Glasilo doma upokojencev Center – Tabor – Poljane takole zapisala:

»Zakaj sem se bala iti v dom? Našla se je nevhvaležna oskrbovanka, ki mi je prikazala dom v neresnični luči... Življenje v domu sem že toliko spoznala, da obsojam vsako zlonamerno kritiko...«

Marija Ivančič pa pravi takole: »V starem domu (doma, op. p.) sta mi delo in bolezen jemala moči in zdravje. S prihodom v dom sta se vrnila oba... Nič več ni skrbi z gospodinjstvom. Dneve preživljamo v lepih, svetlih sobah, urejenih po naših željah. Vse je postalo domače, toplo, mirno... Naši znanci začudeno opazujejo naše vedre obraze. Ne morejo razumeti, da dom umiri človeka, ga lahko napravi zadovoljnega in veseliga.

Tudi to je sreča.«

Cena oskrbnega dne v domu upokojencev Center-Tabor-Poljane v Ljubljani

1. Oskrba v enoposteljni sobi	325
2. Oskrba v dvoposteljni sobi	274
3. Oskrba v večposteljni sobi	233
4. Dodatni stroški za sladkorno dieto	25
5. Dodatni stroški za ostalo dieto	16
6. Za odsotnost krajšo od 40 dni v letu in daljšo od 3 dni se povrne na dan	69
7. Za kakršnokoli odsotnost, ki je daljša od 40 dni v letu in krajša od 3 dni, se plača polna oskrbnina. Omejitev 40 dni ne velja za odsotnost v bolnišnici.	

Jubilej v Škofji Loki

Vezi domačega kraja z rojaki

Petnajstič zapored je bil v starodavni Škofji Loki izseljenski piknik, z namenom, kot je dejal predsednik Slovenske izseljenske matice Stane Kolman, »da se srečamo, pogovorimo, pa tudi poveselimo«.

Uvodne svečanosti so bile tradicionalne: igranje godbe na pihala pred škofjeloško občinsko skupščino, gizdavi vozovi, ki so starejše in betežne goste, predvsem izseljence, peljali s koleslji in z vozovi na škofjeloški grad, fanfare ob pričetku svečanosti, pa slavnostni govori in za njimi pozdravi izseljencev – predstavnikov posameznih društev po svetu.

Slavnostni govor je imela tokrat Majda GASPARI, članica predsedstva SR Slovenije, in v njem tudi dejala, da je številčnost prisotnih »potrdilo, da so korenine narodne pripadnosti in tople človeške povezanosti z domovino globoke in pristne.« »To so občutki,« je nadaljevala, »ki jih na srečo, ni niti omejil, niti izničil moderni čas in utrip industrijske družbe, ki smo se ji zapisali takorekoč vsi, ne glede na

to, na katerem kontinentu, v kateri državi in kakšni družbeni ureditvi živimo«.

Za njo je govoril predsednik Slovenske izseljenske matice Stane KOLMAN, ki je uvodoma dejal:

»Kot veste, je dosedanje sodelovanje Matice potekalo v pretežni meri starejšo generacijo slovenskih izseljencev, ki so izšli neposredno iz matične domovine. Tej generaciji se moramo zahvaliti za njeno plodno in nesebično delo, da so postavljeni čvrsti temelji za napredno naravnost slovenskega izseljenstva, kakršno poznamo v vseh obdobjih, bodisi pred vojno, še zlasti v času NOB kot tudi v letih po vojni.«

Tamara Rogelja, mlada Avstralka, ki na daljnem kontinentu žanje uspeh za uspehom za virtuoznost svojega plesa, je na pikniku v Škofji Loki navdušila tudi domače občinstvo...

Joe Umek iz Fontane je tudi letos pripeljal iz Združenih držav Amerike svoje godce na diatonično harmoniko

Violette Ruparcich iz Pennsylvanije je s svojim orkestrom dokazala na škofjeloškem izseljenskem pikniku in na turneji po Sloveniji, da je moč storiti tudi na tem področju korak naprej – in še bolj navdušiti poslušalstvo

Proti škofjeloškemu gradu so se že od devete jutranje ure vile množice navkreber; najlepše so bile seveda narodne noše brhkih Škofjeločank

Dopoldanskemu sporedu so sledili številni obiskovalci, med gosti pa je bil najbolj viden predsednik Slovenske izseljenske matice Stane Kolman

Članici predsedstva SR Slovenije Majdi Gaspari izroča prekmurski pozvačin svoje tradicionalno darilo – prekmursko štokljo

letni član SNPJ, je letos ponovno pripeljal v Škofjo Loko svojo harmonikarsko skupino, v kateri je bilo tokrat 5 deklet in 4 moški, sicer, pravi, jih je 29. Najbolj zanimiva je bila tokrat na škofjeloškem nastopu družina Vidergar: oče, sin, hči, (49 let in 17 let pa 16-letna Lisa). Joe Umek je v pozdravnem govoru dejal, da je sicer iz Kalifornije, a ni pozabil, od kod je sicer.

Piknik so pozdravili še številni drugi slovenski izseljenci, tako podpredsednik društva Triglav iz Sydneya Lojze Moge, Boris Rogelja, predstavnik slovenskega društva Sydney, Hector Arico v imenu društva Triglav in folklorne jugoslovanske zveze v Buenos Airesu, Mariza Ličan v imenu radijske oddaje in šolskega odbora v Sydneyu, pa Ivan Rudolf, predstavnik društva Planica iz Wollongonga v Avstraliji, Alfred Milner, vodja slovenske radijske ure v Brisbanu v Avstraliji, Helena Vandelak, vodja slovenske radijske ure v Melbournu...

Piknik se je v poznih večernih urah iztekel tako kot je že v navadi: v pesmi, plesu, vnetih pogovorih – in obljubah, da bomo prihodnje leto spet vsi na lepem škofjeloškem grajskem dvorišču in da bomo rekli spet kakšno modro, možato, prijateljsko – in pri srčno.

J. Vi.

Posnetki: Janez Zrnec

V drugem delu govora je Stane Kolman seznanil poslušalce tudi z organizacijskim delom Slovenske izseljenske matice, tako s poletno šolo slovenskega jezika v Kranju, ki jo je julija in avgusta obiskovalo okrog 30 otrok slovenskih izseljencev, s taborom slovenskih zborov, na katerem sta nastopala tudi dva slovenska izseljenska pevska zbora iz Avstralije, s Harmoni-

karji iz Združenih držav Amerike in nasploh z delom Matice, ki zlasti v poletnih mesecih goji tesne stike z izseljenci, ki prihajajo z vseh celin in iz tujih držav na domača tla.

Kot je že v navadi na škofjeloških izseljenskih piknikih, so tudi tokrat številni izseljenci, ki so prišli na oddih v domovino, pozdravili zbrane na škofjeloškem gradu. JOE UMEK, 75-

Izseljenci prvič v Cankarjevem domu

Cankarjev dom v Ljubljani, osrednji in največji slovenski kulturni dom, je bil v petek, 2. julija zvečer v znamenju izseljencev. Na samostojnem koncertu so nastopile v srednji dvorani tega doma vse izseljenske kulturne skupine, ki so se tedaj mudile v Sloveniji. Najprej sta nastopila harmonikarska orkestra iz Fontane, ki ga vodi Joe Umeck, in iz Zahodne Pennsylvanije, ki ga vodi Violet Ruparcich, vmes se

je predstavila mlada, nadarjena ple-salka iz Sydneya Tamara Rogelja s svojima bratcema, v drugem delu koncerta pa sta se z izborom svojih najbolj uspešnih pesmi predstavila avstralsko-slovenska pevska zbor Jadran iz Melbourne in Triglav iz Sydneya.

Uvodni govor je imel pesnik Ciril Zlobec, ki je v svojem razmišljanju pripovedoval o vezeh med Slovenci po svetu z domovino, spored pa sta z

odlomki iz izseljenskih književnih del povezovala igralca Maja Boh in Boris Cavazza, napovedovala pa je Milanka Bavcon. Celoten koncert je režijsko pripravil režiser Zvone Sedlbauer, brat dirigenta sydneyškega Triglava Bore Šedelbauerja. Ob koncu koncerta se je vsem nastopajočim zahvalil za izredno ganljiv spored predsednik Slovenske izseljenske matice Stane Kolman, ki so mu predstavniki nekaterih skupin izročili tudi priložnostna spominska darila.

Izseljenski koncert v Cankarjevem domu je v celoti posnela tudi ljubljanska radijska postaja.

Triglavski zbor pod Triglavom

Številnim pevcem, ki se vsako leto udeležujejo tabora slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični, ostanejo ta srečanja v nepozabnem spominu. Pesem prinaša veselje in srečo, pravijo navdušeni pevci, in marsikomu povrne tudi zdravje. Tako bi lahko rekli tudi pevci zboru Triglav iz Sydneya, ki se jim je končno uresničila velika želja, da so lahko nastopali pred domačo javnostjo, v deželi pod Triglavom.

Slovenska izseljenska matica je pripravila njihovo turnejo tako, da se je začela na Taboru slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični, kjer so zapeli skupaj s prek 7.500 pevci iz vse Slovenije, nadaljevali pot v Trbovlje, od tod skočili v Komen na Krasu ter mimogrede obiskali tudi Brkine, se napotili na obisk h koroškimi rojakom v Avstrijo, od tod še na slovenski del Koroške, v Črno, turnejo pa so končali v Ljubljani, kjer so pozneje nastopili na velikem izseljenskem koncertnem večeru v Cankarjevem domu, svoje nastopanje po Sloveniji pa končali še na izseljenskem pikniku v Škofji Loki.

Naporni so bili ti dnevi, zahtevali so zbranost, vendar na vsej poti ni manj-

kalo veselja, smeha, dobre volje. Tudi pri njih je bila pesem zdravilo za vso utrujenost dolge poti.

Kaj vse so si rojaki ogledali na tej poti križem kražem po Sloveniji? Prepričani smo, da so se vrnil v Avstralijo polni lepih vtisov, saj so bili ob koncu turneje njihovi obrazi zadovoljni in hvaležni za gostoljubje, na katerega so naleteli na vseh koncih.

Kot novinar Rodne grude sem prisostvoval njihovemu obisku na avstrijskem Koroškem. Presenečen sem bil tako nad gostoljubjem koroških rojakov, kakor nad izjemnim zanimanjem avstralskih rojakov za vse, kar je povezano z njihovim življenjem in bojem za narodnostni obstanek. Ogledali smo si med drugim Peršmanovo domačijo blizu Železne Kaple, kjer so nacisti tik pred koncem II. svetovne vojne pobili celotno slovensko družino, in kjer so pred leti slovenski rojaki uredili pregleden muzej osvobodilnega gibanja koroških rojakov; bežno smo se ustavili ob simbolu slovenstva – vojvodskem prestolu, kjer nam je mladi zgodovinar dr. Teodor Domej osvežil spomin na temelje slovenske

zgodovine; koncert je bil zvečer v celovškem Domu glasbe v polni dvorani – med gosti so bili tudi vidni voditelji koroških Slovencev. In tudi tokrat je bila pesem tista nezlomljiva vez, ki veže tako izseljence kakor tudi zamejce z matičnim narodom, vez med Slovenci po vsem svetu. In nepozabne so bile tudi zaključne besede predsednika Slovenske prosvetne zveze Valentina Polanška ob koncu tega koncerta, ko je dejal:

»Nocoj, ko pojedete tukaj v Celovcu, je v vaši novi domovini Avstraliji že nov dan. Ob tem se mi rojeva misel, da bo slovenska pesem živela še dolgo, da bo preživela tako jutrišnji dan, kot vse čase... Nekoč v davni je vladar neke velike dežele zatrjeval, da v njegovem imperiju sonce ne zaide. Mi pa danes vse bolj spoznavamo, da je slovenska pesem tista, ki se poje tam, kjer sonce ne zaide. Poje se na vseh kontinentih, pojo jo vse generacije naših ljudi...«

Jože Prešeren

Zbor Triglav z dirigentom Borom Šedelbauerjem med koncertom v Domu glasbe v Celovcu

Zgodovinar dr. Teodor Domej (v sredini) razlaga avstralskim rojakom ob vojvodskem prestolu temelje slovenske zgodovine

Krasni fantje iz Melbourn

V organizaciji Slovenske izseljenske matice so letošnje poletje gostovali v Sloveniji tudi člani moškega pevskega zbora JADRAN iz Melbourn v Avstraliji.

Fantje so (z nekaterimi družinskimi člani) prispeli na brniško letališče pri Ljubljani v rano jutro 17. junija, da bi že čez dva dni pričeli s kar precej naporno turnejo po Sloveniji.

Najprej so se udeležili skupnega koncerta v Šentvidu pri Stični, tu je njihov dirigent tudi prejel ugledno Gallusovo priznanje, potem pa so še istega dne odšli v Kočevje, kjer so koncertirali družno z Zahodnopensilvansko harmonikarsko skupino in potem prenočevali v hotelu Pugled.

Pripovedovali so mi vseprek, kako je nanje pustil nastop – in sploh bivanje – v Šentvidu pri Stični nepozaben vtis. Toliko tisoč pevcev, toliko zborov, tako mogočni vtisi –, res, solze so imeli nenehno v očeh, ko so govorili o tej množični pevski manifestaciji, ki postaja v Sloveniji iz leta v leto uglejnejša.

Potem so pričeli s svojo pevsko turnejo po določenem delu Slovenije. Ker je med njimi bilo največ Primorcev, je bilo povsem razumljivo, da je Slovenska izseljenska matica organizirala Jadranove koncerte predvsem na primorskih tleh. Jadranovi fantje so peli najprej v Cerknici (»Čudovite spomine imamo nanjo,« so mi pripovedovali, »takšne dobrodošlice še ne, saj so nam fantje iz pihalnega orkestra zaigrali vse najboljše ob prihodu!«), potem v Ilirski Bistrici... Tam so si tudi ogledali vse obrate tovarne Lesonit, kosili v tovarniški restavraciji, popoldne odšli na Mašun, kjer jim je bilo

v naravi tako lepo, da so kar »pognali korenine« in jih je bilo težko odpraviti spet v dolino. Vendar je bila na poti proti Ilirski Bistrici prav imenitna vaba: član pevskega zbora Jadran Silvo Dougan je namreč doma iz Šembij, vasi tik nad Ilirsko Bistrico, in v njegovem domu, tako ali drugače, še vedno gospodari njegov 93-letni oče Jože. Ta dom – prav prijetna vaška gostilna – je bil ob povratku z Mašuna krasno postajališče Jadranovih pevcev: tu smo pozdravili čvrstega devetdesetletnika, ki ne kaže nobenega znamenja, da se bo kaj kmalu spoprijel z boleznimi, dvignili v pozdrav kupice z izbranim primorskim vinom in tudi v sinovem imenu obljubili, da bodo takšni obiski pogostejši kot so bili doslej...

Jadranovi pevci so tisti večer navdušili ilirskobistriško občinstvo, naslednji večer tudi ajdovsko, ko pa so naslednji dan koncertirali v Gorici (stari, op. p.), so ugotovili, da so tamkajšnji Slovenci (pravzaprav predvsem Slovenke) silovito navdušeni za bratske stike z izseljenci, predvsem iz Avstralije. Baje so se tako krasno sporazu-

mevali, da jih slovenska goriška dekleta niso in niso hotela pustiti proč, ne le zaradi brhkosti fantov, temveč tudi zaradi lepo zapetih pesmi...

Turneja moškega pevskega zbora Triglav iz Melbourn se je družabno sklenila na rekreacijskem prostoru v Mostecu, kjer je predsednik Slovenske izseljenske matice v Ljubljani sprejel pojoče fante iz Melbourn, z njimi kosil, potem pa so se s člani moškega pevskega društva Triglav iz Sydneya prijetno zabavali do večernih ur, ko je bilo treba odpotovati na razne konce Slovenije – k sorodnikom, ki so že bili nestrpni.

Pojočji Slovenci iz Melbourn so 2. julija nastopili tudi na večernem koncertu izseljenskih skupin in zborov v Cankarjevem domu v Ljubljani, o njih pa velja povedati tudi tole: zvezi prijateljev mladine v Kočevju so dali denar, ki so ga namenili tamkajšnjim otrokom, ki bi sicer ne mogli letovati na morju. Zavoljo tega jim je zveza prijateljev mladine iz Kočevja podelila zahvalno plaketo.

J. Vigele

Velik harmonikarski napredek

Violette Ruparcich je že kar precej let voditeljica Zahodnopensilvanske harmonikarske skupine v Pittsburghu v Združenih državah Amerike in s to svojo skupino je letošnje poletje tudi prišla na turnejo po Sloveniji.

21. junija je skupina prispela na zagrebško letališče, od koder je takoj

odpotovala v Kočevje, kjer je koncertirala z moškim pevskim zborom Jadran iz Melbourn.

Potem jih je pot vodila v Postojno, prav lepo je bilo tukaj, so pripovedovali harmonikarji, potem v Slovenj Gradec, kjer je že navada, da gostje igrajo za bolnike v bolnišnici, potem

Slovenski pevci iz Melbourn, člani moškega pevskega zbora Jadran, so med naporno turnejo po Sloveniji obiskali tudi Mašun in se tamkaj za nekaj ur sprostiti in počili...

Člani Zahodnopensilvanske harmonikarske skupine iz Pittsburgha v Združenih državah Amerike, ki jo zelo uspešno vodi Violette Ruparcich, so pri Kamniški Bistrici obiskali tudi lovsko kočjo predsednika Tita

pa so se za ves dan in noč ustavili v Kamniku. Po prijetni družabnosti ob kosilu je skupina odšla z voditelji iz Kamnika v Kamniško Bistrico, uživala ob zanje nenadejanih naravnih lepota, zvečer pa nastopila v mestu Kamnik s koncertom zelo dobro naštudiranih slovenskih pesmi.

Skupina je naslednji dan zares prijetno presenetila oskrbovance doma za ostarele občane na Taboru v Ljubljani, nastopila v povorki Ohceti v Ljubljani, 2. julija igrala v Cankarjevem domu in bila deležna velikega priznanja občinstva, zadnji nastop pa je bil na tradicionalnem pikniku izse-

ljencev v Škofji Loki, kjer je občinstvo z velikim veseljem prisluhnilo izvajanju tega orkestra, ki je iz leta v leto boljši.

8. srečanje slovenskih društev zahodne Evrope

Domovina – to je pesem

Slovenska društva iz zahodne Evrope se že vrsto let zbirajo na skupnih prireditvah, na katerih predstavijo del svoje bogate kulturne dejavnosti. V Sloveniji take prireditve še ni bilo, zato je bilo 8. srečanje, v soboto, 24. julija, vredno še toliko večje pozornosti.

Ob deveti dopoldanski uri se je v domu JLA v Mariboru pričela prva prireditev v okviru 8. srečanja – Veseli tobogan, javna radijska oddaja, ki je privabila pred mikrofone slovenske otroke iz Avstrije in Nemčije; z glasbo, recitacijo in plesom so prikazali kulturno dejavnost društev v zahodni Evropi, predvsem pa izpričali svoje tesne vezi z domovino. Otroški glasovi, včasih pogumni, drugič spet plahi zavoljo velike množice ljudi, ki je zasedla dvorano, so vsak na svoj način pritrjevali deklici, ki je končala svojo recitacijo z besedami: »Domovina, to je naša pesem«.

Potem so ob 11. dopoldanski uri v dvorani mariborskega kina Union pri-

kazali del svojega kulturnega delovanja odrasli. Spet je odmevala slovenska pesem, spet se je oder obarval s pisanimi slovenskimi narodnimi nošami. Pred začetkom prireditve, ki so se je udeležili tudi Tilka Blaha, podpredsednica RK SZDL, Jože Marolt, predsednik koordinacijskega odbora za vprašanja naših delavcev na začasnem delu v tujini in Martin Zakonjšek, član izvršnega odbora Slovenske izseljenske matice, je po krajšem pozdravnem govoru Vasje Lavriča, predsednika mestne konference SZDL Maribor, spregovoril Marjan Orožen, predsednik, republiškega sveta zveze sindikatov Slovenije. Med drugim je dejal:

»Današnje srečanje je dragocena priložnost, da tudi naš delovni človek v neposrednem stiku z vami vidi, s čim vse se ukvarjate v tujini, za kaj vse žrtvujete prosti čas, da bi zase in za svoje otroke obdržali prvine pripadnosti svojemu narodu in njegovi duhovni kulturi; da bi bili most prijateljstva in posrednik kulturnih in dru-

gih vrednot slovenskega naroda z okoljem, v katerem trenutno živite in delate.«

Popoldanski del srečanja se je začel na mariborskem sejmišču z otvoritvijo razstave knjig slovenskih založb in razstavo likovnih del odraslih, otroških risb in ročnih del naših ljudi, ki žive na tujem.

Bogat in raznovrsten program je zatem nadaljeval pihalni orkester Krilato kolo, zadnji del srečanja pa je bil namenjen družabni prireditvi, na kateri so nastopili zabavni ansambli, pred njihovim nastopom pa je bila še projekcija filmov članov kino kluba Maribor.

Prireditelji pa niso pozabili tudi na delovni del srečanja, katerega pokrovitelj je bil republiški svet zveze sindikatov Slovenije; tako so se na mariborskem sejmišču zbrali predsedniki in drugi predstavniki društev in spregovorili o srečanju ter o svojem delu v slovenskih društvih v tujini.

Mariborčani so v velikem številu spremljali vse prireditve; tudi na družabni prireditvi so pozno v noč utrjevali stara prijateljstva in sklepali nova poznanstva.

Posnetki: Danilo Cvetnič

Marjan Orožen, predsednik republiškega sveta zveze sindikatov Slovenije, je na 8. srečanju slovenskih društev zahodne Evrope med drugim tudi dejal:

»Današnje srečanje je dragocena priložnost, da tudi naš delovni človek v neposrednem stiku z vami vidi, s čim vse se ukvarjate v tujini...«

V Maribor so na 8. srečanju slovenskih društev zahodne Evrope prišli tudi številni najmlajši: pokazali so, kako lepo znajo plesati, prepevati slovenske pesmi, in kar je najpomembnejše – tudi po slovensko govoriti...

Ko pesem srebrno zazveni

V poletnih dneh je ponovno obiskal Slovenijo Leo Muskatevc, profesor glasbene terapije na univerzi v mestu Milwaukee. Tokrat je prišel s štipendijo svoje univerze, da bi pri nas zbiral gradivo o slovenski ljudski pesmi, o kateri namerava napisati knjigo, da bi se srečal in pogovarjal s slovenskimi skladatelji ter da bi zbiral gradivo za prvo ameriško-slovensko glasbeno knjižnico, ki jo je ustanovil pri omenjeni univerzi. Mimogrede se je na Slovenski izseljenski matici pogovarjal tudi možnostih, da bi v prihodnjem letu v Sloveniji gostoval slovenski izseljenski pevski zbor USPEH, ki deluje že tri leta in ki mu je pred odhodom v Slovenijo priredil tudi poslovilni koncert.

Leova mati je bila Primorka, oče pa je bil iz Šmarja pri Jelšah. Leu je še vedno živ spomin, ko se je ob večerih zbrala vsa družina ob klavirju in po slovensko zapela. To so bili, vsaj za starše, najlepši trenutki spominov na domovino onkraj morja. Od tega je že dolgo, a najbrž je prav v tistih večerih v Leu vzkliklo seme ljubezni do slovenske pesmi...

Slovenščina mu, čeprav rojenemu Američanu, kar gladko teče. Naglas je pravi, slovenski, le to ga jezi, da njegov besedni zaklad ni kdove kako bogat. Očetu in materi je bilo veliko do tega, da bi tudi otroci vzljubili jezik njune domovine in doma so vselej govorili slovensko. Stika s slovensko besedo Leo tudi pozneje ni izgubil – sodeloval je pri slovenskem časopisu, vodil slovenski moški zbor Lili-ja in ženski zbor Planinska roža. Potem so se vezi pretrgale – za skorajda štiri desetletja.

Pred tremi leti pa so k njemu spet prišli pevci, slovenski izseljenci v Milwaukeeju s prošnjo, da bi jih za prirediteljev, s katero so zbiral denar za slovenski oddelek v tamkajšnjem muzeju, naučil nekaj slovenskih pesmi. Ustregel jim je, pa jim je bilo tako všeč, da so sklenili: hočemo ostati skupaj in še peti. Leu je bilo prav. »Samo k meni na univerzo boste morali pri-

Prof. Leo Muskatevc, dirigent pevskega zbora USPEH iz Milwaukeeja, je letos poleti zbiral gradivo o slovenski ljudski pesmi

hajati vadi,« jim je rekel. Od tedaj prihajajo vsako sredo. Najemnino za prostor na univerzi plačujejo iz svojega žepa, Leu pa so edino plačilo nepopisno lepi trenutki, ko iz petinštiridesetih grl njegovega mešanega zbora »srebrno zazveni slovenska pesem«.

Glasba dela čudeže

Ljubezen do glasbe in talent zanj je Leo Muskatevc podedoval od očeta, ki je bil pevovodja samouk, pa tudi sicer za kulturno življenje sila vnet. »Že majhne sta nas otroke z materjo jemala na igre, ki so jih pripravljale slovenske dramske skupine,« se spominja sin.

Na visoki šoli, kjer je študiral glasbeno teorijo in kompozicijo, je imel dobrega profesorja glasbe, takšnega, ki ga je znal za glasbeno umetnost še posebej navdušiti. Leta 1942 je končal

študij na kolegiju, nato se je kot glasbeni terapevt zaposlil v bolnišnici za duševne bolne. Že prej se je namreč precej posvečal študiju glasbene terapije, proučevanju specifične uporabe glasbe v psihoterapevtske namene. In ko ga je po njegovi prvi enoletni zaposlitvi v psihiatrični bolnišnici primarij ene od mestnih bolnišnic vprašal, ali bi hotel poskusiti z glasbeno terapijo še pri njih, se je brez pomišljanja odločil pa ostal nato tam celih 22 let – dokler ga niso zvalili predavati na univerzo.

Dve leti je bil tudi predsednik ameriške organizacije za glasbeno terapijo... »Glasba ima nesluteno moč,« pravi. »Poleg ukvarjanja z duševnimi bolniki sem na tem področju veliko delal tudi s tako ali drugače prizadetimi otroki. S takšnimi na primer, ki so zaradi najrazličnejših možganskih obolenj izgubili govor, pa so ob glasbeni terapiji spet pričeli govoriti. Moj prvi študent, ki je sedaj glasbeni tera-

pevt v Coloradu, je, denimo zdravil petnajstletnega fanta, ki je dolge mesece ležal v nezavesti. Prepeval mu je in igral na kitaro. Po petih mesecih se je deček zavedel... In če pridem kdaj v psihiatrično bolnišnico, sedem za klavir pa pričnem igrati, bodo ljudje, ki sicer z nikomer ne govorijo, ki so povsem apatični, prišli k meni in morda celo zapeli...»

Pesmi za knjižnico

S slovensko besedo in pesmijo, potem ko je po sedmih letih prenehal voditi tudi slovenski cerkveni pevski zbor, dolga desetletja ni imel pravega stika. Nato je nanoslo tako, da se je znova tesneje povezal s slovenskimi izseljenci in ko so pred šestimi leti na ameriških tleh organizirali za Jugoslovane simpozij o folklori, domačih plesih in pesmih, se je pričel resneje spogledovati z mislijo na raziskovanje slovenske ljudske pesmi. Ob vseh množici simpozijev, ki jih prirejajo v ZDA, je res škoda, da se s slovensko ljudsko pesmijo nihče ne ukvarja, si je rekel in poprijel za delo.

Pravzaprav je tudi zbirateljsko-raziskovalno strast zanetil v njem oče, ki je pred tistimi davnimi leti kot pevovodja zbral lepo število pesmi iz matične domovine. Leo je, ko je pričel voditi zbor tudi sam, z zbiranjem nadaljeval. Pred kakšnim poldrugim letom mu je prišlo na misel, da bi bilo zbrano gradivo najboljše shranjeno v knjižnici na univerzi, kjer že več kot poldrugo desetletje predava. Ustanovil je oddelek za slovensko glasbo in danes je njegova univerza na ameriških tleh menda edina, ki premore slovensko glasbeno knjižnico.

Zamisel, ki je za ohranitev slovenske etnične dediščine na ameriških tleh vredna veliko več, kot je morda videti na prvi pogled! Naši izseljenci imajo v svojih kletah in na podstrešjih precej dragocenega pisane gradiva, ki pa se sčasoma porazgubi. Precej se ga je že izgubilo, precej ga je Leu Muskatevcu tudi uspelo ohraniti. S kakšnimi 2000 pesmimi – ljudskimi in umetnimi – je obogatil svoj slovenski knjižnični oddelek, a to je še zmeraj le delček naše tako bogate glasbene zakladnice. Zato je bila misel na popotovanje v očetovo in materino domovino tako mikavna...

Zdaj je tukaj – z željo, da bi zbral kar največ dragocenega gradiva, ki mu bo prišlo prav pri njegovem nadaljnjem zborovskem delu (posebej sedaj, ko namerava svoj zbor še razširiti in ustanoviti tudi orkester). Dragocenega tudi zaradi tega, ker ga bodo lahko s pridom uporabljali jezikoslovci s slavističnih oddelkov po ameriških univerzah, predvsem pa zaradi dejstva,

»da naše glasbene zgodovine v Ameriki sploh ni, čeprav bi imeli na tem področju precej dodati.«

Ime je pravo

Ni ga čez ljudsko izročilo, ki zgovorno pripoveduje, kakšno je bilo življenje prednikov, od kod je prišlo in kako se je razvijalo, pravi profesor Muskatevc. In prav je, da človek ne pozabi svojih korenin. Kakšnih deset tisoč Slovencev je v Milwaukeeju in rad bi, da bi se pričeli – predvsem mlajši – bolj zanimati za slovensko etnično dediščino. Med njimi je veliko izobražencev, ki bi lahko to bogastvo prenašali na mlajše rodove. Ustanovitev slovenske glasbene knjižnice na milwaukeeški univerzi je samo eden od korakov v to smer in njen ustanovitelj upa, da bodo ameriški Slovenci še bolj podprli prizadevanja za obogatitev knjižnice. Sicer pa, brž doda, se nad njihovo pripravljenostjo za pomoč ne kaže kdove kako pritoževati. Slovenska priseljenka Marija Ermenc, na primer, je v univerzitetni sklad darovala lepo vsoto denarja – za ustanovitev in razširitev slovenske glasbene knjižnice.

Časi se spreminjajo. Če je bilo izseljencu, ki je prišel iskat kruha čez lužo, некоč veliko od tega, da bi čimprej izbrisal svoje neameriško poreklo, je danes vesel, da se lahko pohvali denimo s slovenskimi predniki. Iskanje lastnih korenin je postalo moda; Alex Haley je s svojimi Koreninami, kot kaže, vplival tudi na slovenske priseljence. Vse več jih išče vezi z domovino prednikov. Profesorju je tako kajpak prav, kajti – vez je tudi pesem.

In slovenska ljudska pesem je takšna, da je bilo že samo zaradi nje vredno pripotovati čez morje. Zaradi svojskega stila, zaradi melodije, zaradi vsega, kar jo dela drugačno od ostalih, je ne bi zamenjal za nobeno drugo. Tudi drugim doseljencem gredo naše pesmi rade v uho in na tisto Jaz, pa ti, pa židana marelja, plešejo danes celo italijanski, francoski pa angleški Američani.

Leov pevski zbor USPEH poje samo slovensko; tudi pevci so v glavnem Slovenci, le nekaj Poljakov in Nemcev je zraven. Zakaj neki bi se učili še druge, ko pa je toliko lepih domačih viž, naj jih ljudje spoznajo, meni Leo. Pa ne samo ljudskih, tudi našo umetno pesem poslušalci radi slišijo, zato bo tudi te treba zbrati med obiskom v Sloveniji. Da bo nalogo dobro opravil, ni dvoma, vztrajen je in zagret, tudi kot pevovodja je takšen. Pa hud, hud, pravi, in pevci mu tega ne zamerijo, vedo, da hoče iz njih potegniti največ, kar zmorejo. To je navsezadnje njegova dolžnost, »slovenske pesmi so prelepe, da bi jih slabo pel«.

Tudi ime ima zbor pravnije. Sposodili so si ga od organizacije za ohranitev slovenske etnične dediščine (United Slovenes to Preserve of Ethnic Heritage, torej U.S.P.E.H.). In četudi ni šlo pri iskanju imena za nikakršno spogledovanje s simboliko začetnik, povezanih v slovensko besedo, si zbor, ki privabi na svoje koncerte lepo število poslušalcev, tako ime tudi zasluži.

Kot doma

Če odšteje potovanje na zagrebški simpozij o socialni psihiatriji pred dvanajstimi leti, ko se je za en sam dan ustavil tudi v Ljubljani, je profesor Muskatevc tokrat prvič v Sloveniji. Po počutju se zato že spodobi povprašati. Prav prijetno je kot doma, polaska. Razlike seveda so; sok je drugačen, kruh in meso tudi, pa slovenski šoferji, ki nenavadno hitro vozijo..., drugače pa so ljudje povsod enaki, en bolj in drugi manj prijazni.

Predvsem ga je očarala prijaznost ljudi pri Slovencih izseljenski matici – »Brez njihove pomoči ne bi mogel ničesar opraviti, pravi – veliko so mu pomagali tudi veliki možje našega glasbenega sveta Radovan Gobec, Andrej Rijavec in Dragotin Cvetko pa naša narodopisca Julijan Strajnar in Zmaga Kumrova...»

Silno se veseli rajžanja po slovenski deželi. Seveda bo šel na teren, v vasi, kjer je ljudska pesem še živa. Najmlajši sin, ki je s profesorjem in njegovo ženo, tudi Slovenka po rodu iz Gornjega grada, pripotoval k nam, bo posnel na filmski trak slovensko pokrajino in ljudi, da bo lahko oče koncert, prvi po vrnitvi v ameriško domovino, popestril s predvajanjem diapozitivov iz Slovenije.

S fotografijami slovenske dežele kani opremiti tudi knjigo Slovenska ljudska pesem; vanjo naj bi zajel vse ugotovitve, ki jih bo prinesla raziskava. Cilj proučevanja – identifikacija slovenske ljudske pesmi glede na zemljepisno lego in ugotavljanje njenega pomena glede na socialni položaj in način življenja slovenskega ljudstva – je dokaj obsežen, tako da je o knjigi najbrž še prezgodaj govoriti. Kakšni dve leti bo še trajalo urejanje gradiva. Vrhu tega bi rad prevedel nekaj naših pesmi, tako da jih bodo peli tudi Američani. Navsezadnje si to, da jih prenesemo v svet, kot pravi, tudi zasluži.

po sloveniji

Splošno gradbeno podjetje Gorica gradi v **BOVCU** nov kulturni dom. Le-ta naj bi postal središče kulturnega in krajevnega dogajanja kraja. Prostor v novem domu bodo našli tudi gostje bovških hotelov in Kaninske vasi, zato pomaga graditi dom tudi Alpski turistični center. Kulturni dom v Bovcu se bo zelo lepo vključeval v podobo kraja, saj bo zgrajen v alpskem slogu.

V **CELJU** so odprli nove delavnice podjetja Izletnik. Ž 80 metrov dolgo in 24 metrov široko dvorano je Izletnik zaključil kompleks svojih delavnic ob Kersnikovi ulici, kjer bodo lahko poslej poleg svojih 320 avtobusov popravljali tudi vozila drugih prevoznih delovnih organizacij.

V tovarni Libela v **CELJU** so slovesno odprli nov industrijski obrat. Trietažni objekt ima skupno devet tisoč kvadratnih metrov proizvodne površine. Od tega bodo spodnji dve nadstropji s šest tisoč kvadratnimi metri namenili proizvodnji finomehanike, zgornjo etažo pa bodo namenili v celjski tovarni tehtnic razvijanju svoje elektronske proizvodnje.

V **CIRKULANAH** v Halozah, kjer v letošnjem letu praznujejo 200 let šolstva, so slovesno praznovali ta redek jubilej. Ob tej priložnosti je predsednik ptujske občine Franc Tetičkovič izročil kolektivu šole odlikovanje – red zaslug za narod s srebrno zvezdo –, s katerim ga je ob jubileju odlikovalo predsedstvo SFRJ. Posebej prisrčno je bilo tudi srečanje nekdanjih učencev in učiteljev te šole, ki so se vabilu sedanjih učencev in pedagogov odzvali v velikem številu.

Na **CVENU** so praznovali visok jubilej svojega gasilskega društva – deset let manj kot sto let je praznovalo domače gasilsko društvo. Potrebno je bilo dosti odrekanih in lastnega znoja, da so si na Cvenu ustvarili to, kar imajo: gasilski dom, brizgalne, avtomobil. Ob tej priložnosti je gasilska zveza Slovenije odlikovala gasilsko društvo na Cvenu s plamenico prvega reda, občinska gasilska zveza pa z odlikovanjem prve stopnje.

V tovarni Belsad v **ČRNOMLJU** že vse poletje delajo z vsemi zmogljivostmi. Sezona vlaganja kumaric je in v Belsadu jih vlagajo za domači in tuji trg in pravijo, da bodo napolnili milijon kilogramskih kozarcev. Od teh bodo prodali na tuje 70 tisoč kozarcev, ki jih bodo izvozili v Zvezno republiko Nemčijo.

V **DRAGATUŠJU** v Beli krajini so odprli prenovljeno osnovno šolo. V njej so štiri učilnice, telovadnica, kabineti, dva prostora za vrtec in nekaj spremljajočih prostorov. Hkrati bodo rešili problem otroškega varstva in tudi pričeli z enoizmenskim poukom. Zidava šole, v kateri se bo šolalo 172 učencev, je veljala 40 milijonov dinarjev, ki so jih krajani zbrali s samopripevkom.

Delavci gradbenega podjetja Gorenje gradijo pri osnovni šoli v **GORJAH** prizidek, v katerem bodo nova šolska kuhinja, jedilnica, kuhinjske šrambe in tehnična delavnica s kabinetom. Računajo, da bo vse narejeno do začetka novega šolskega leta.

Avtoradgona iz **GORNJE RADGONE**, naš največji proizvajalec kontejnerjev in kontejnerskih bivalnih enot, se vse bolj uveljavlja tudi na tujih trgih. Letos na začetku leta so sklenili pogodbo o prodaji večjega števila kontejnerjev v Sovjetsko zvezo, pred kratkim pa še pogodbo o prodaji desetih sklopov bivalnih kontejnerjev z znano zahodnonemško gradbeno firmo v vrednosti 230 tisoč nemških mark. Prvo pošiljko kontejnerjev so že poslali v ZR Nemčijo na gradbišče jedrske elektrarne.

V **KOKORIČIH** v Pomurju so eno leto pred visokim jubilejem – 90-letnico gasilskega društva – dobili nov društveni prapor. Ob tej priložnosti je bilo v Kokoričih veliko slavlje, za kulturni program pa so poskrbeli domači osnovnošolci.

Na olimpiadi mladih fizikov (do 21. leta), ki je bila v ZR Nemčiji, so se imenitno odrezali tudi naši predstavniki, saj so trije osvojili srebrne kolajne, med njimi Dean Mozetič iz **KOPRA**. Koprčan Mozetič, šestnajstletnik, je dobil tudi nagrado za najboljšo rešitev prve naloge in zraven še priznanje kot najmlajši udeleženec med 85 tekmovalci iz 17 držav.

Iz Luke v **KOPRU** je 2. avgusta prvič odplula v Patras v Grčiji ena od trajektnih ladij, ki jih ima v najemu piranska Splošna plovba. Slovenski ladjar je namreč skupaj s švedskim partnerjem namesto linije Koper–Tartous –Koper odprl novo linijo in tako zaposlil najeti ladj. Iz Kopra v Patras bo trajekt vozil vsaka dva dni, sprejme pa lahko okrog 80 vozil, dolgih okrog 15 metrov.

V **KOSTANJEVICI** so imeli dvo-dnevne slovesnosti ob 75-letnici domače osnovne šole in ob tem izročili namenu novo in prenovljeno šolsko poslopje, ki se lepo vključuje v naše najmanjše mesto, kulturnozgodovinski spomenik prve kategorije. Ob tej priložnosti je slikar Božidar Jakac od-

kril dragoceni kip Ivana Meštroviča, šolo pa je odprl akademik Josip Vidmar.

V **KROGU** v Pomurju so predali namenu nov brod čez reko Muro, ki je železne konstrukcije in bo omogočal prevoz težjega tovora z enega na drugi breg reke. Predvsem pa je ta objekt velika pridobitev za kmetovalce iz Kroga, Bakovec in okoliških krajev, ki imajo zemljo na štajerski strani. Slovesno otvoritev so povezali tudi s tekmovanjem ekip civilne zaščite z gumijastimi čolni, ki delujejo pri gasilskih društvih. Zmagali so domačini.

Novi hotel Lipa v **LENDAVI** bo letos dokončno zgrajen. Bivalni del in restavracija sta odprta že dve leti, ker pa ni bil dograjen kopališki del z bazenom, kabinami in drugimi objekti, je hotel posloval v težkih pogojih. Tretja faza izgradnje lendavskega rekreacijskega centra pa predvideva še gradnjo letnega kopališča, olimpijskega bazena in igrišč. Po nekaterih novicah naj bi v bližino hotela postavili tudi edini rečni mlin, ki sedaj propada na rokavu Mure pri Murskem Središču. Ta mlin bi seveda restavriral.

Gasilsko društvo Vič v **LJUBLJANI** slavi letos 110-letnico svojega obstoja. Ustanovljeno je bilo leta 1872 kot tretje društvo na Kranjskem. Najprej je društvo zgradilo manjši dom z vso opremo, ki so jo z leti posodobili, dokler niso leta 1932 po načrtih arhitekta Jožeta Plečnika zgradili nov dom. Bil je tedaj najlepši v Sloveniji. Viški gasilci so bili vedno med najnaprednejšimi v Sloveniji, na vseh tekmovanjih so posegali po najvišjih mestih.

V pivovarni Union v **LJUBLJANI** proizvedejo v poletnih mesecih tudi po 1,2 milijona steklenic piva na dan in napolnijo do dva tisoč sodov. Tudi izvozijo ga veliko. Tako gre na leto, na primer, h kupcem v Avstrijo 6 milijonov steklenic, v Italijo 2 milijona steklenic in milijon steklenic za kupce v Francijo. Iz pivovarne Union pošljejo vsak teden okoli 100 tisoč steklenic tudi v Irak.

Z 10. mednarodnega festivala pevskega zborov, ki je bil julija v Debrecinu na Madžarskem, se je vrnil mladinski pevski zbor RTV Ljubljana iz **LJUBLJANE**; pod vodstvom dirigenta Matevža Fabijana je zbor zasedel tretje mesto v konkurenci 48 zborov vseh kategorij iz 15 držav.

V **MARIBORU** je bil letošnje poletje tabor mladih slovenskih ribičev, starih od 7 do 16 let. Taborili so pri čolnarni Boris Kidrič, glavna organizatorica tabora, petega po vrsti, pa je bila ribiška zveza Slovenije. V devetih slovenskih zvezah, v katerih so ribiške družine, je združenih okrog petnajst tisoč ribičev, od teh dva tisoč mladih.

Turistično društvo iz **MČZIRJA** praznuje letos 90-letnico delovanja, člani društva pa so za to priložnost pripravili več zanimivih prireditev. Med njimi so obiskovalcem prikazali stare obrtne dejavnosti, imeli so posvetovanje o razvojnih možnostih turizma na kmetih, v Savinjskem gaju pa so nastopali številni narodnozabavni ansambli.

V vasi **PLEŠIVEC** na Graški gori so imeli že 5. kmečki praznik, ki je bil pod pokroviteljstvom turistične zveze Slovenije. Ob tej priložnosti so si gostje lahko ogledali tekmovanje koscev, grabljic, žanjic, točenje medu, različna gozdarska dela in razstavo domačih jedi.

Na **POLEŃŠAKU** v Slovenskih goricah so letošnje poletje že devetnajstič zapored organizirali praznik žetve s tradicionalno razstavo kruha in pogač. Spretni turistični delavci so ob pomoči več kot 50 gospodinj iz Bratislavcev, Spejačev, Polencev, Brezovcev, Prerada, Savcev in Ručmancev napekli za obiskovalce približno 500 kg različnih vrst kruhov, gibanic, potic in drugih dobrot.

V **TRŽIČU** uspešno nadaljujejo z obnovo stanovanj in stanovanjskih hiš v starem mestnem središču. V zadnjih letih so tako obnovili tri stavbe na Trgu svobode, v pripravi pa je obnova še ene. Obnova stanovanj zagotavlja tudi oživljanje in ohranjanje mestnih funkcij, istočasno pa tudi preprečuje še odločnejše poseganje na kmetijska zemljišča in razrešuje pereče komunalne probleme samega mesta.

V **POSTOJNI** so slovesno odprli nov prizidek hotela Jama, ki dopolnjuje turistično rekreativno ponudbo. V tem objektu je najpomembnejši prostor plavalni bazen z ogrevano vodo, v prizidku pa so še savne, trim kabinet, Erasmova klet s 125 sedeži in nova restavracija s 140 sedeži.

V **ROGAŠKI SLATINI** so odprli nov hotel Sava, ki bo uvrščen v A kategorijo in ima 332 postelj. Sava bo poleg hotela Donat skrbela za večji devizni dotok v zdravilišču. Rogaška Slatina je namreč že sedaj precej znana v Avstriji, ZR Nemčiji in Italiji, vendar so večji razmah onemogočale premajhne nočitvene zmogljivosti.

Slovenska prevajalka in pisateljica **MIRA MIHELIC** praznuje letos svojo življenjsko sedemdesetletnico. Poleg nenavadno obsežnega prevajalskega dela ter družbenih dolžnosti, še zlasti kot nekdanja večkratna predsednica društva slovenskih pisateljev in slovenskega centra PEN, se je Miheličeva bolj kot katekoliki ženska na Slovenskem poklicno posvetila književnosti. Napisala je doslej 14 romanov, 3 drame, 4 komedije in 3 mladinske knjige. Njen zadnji roman z naslovom Cesta dveh cesarjev opisuje evropski kongres leta 1821 po padcu Napoleona v Ljubljani, za roman Ogenj in pepel pa je pred tridesetimi leti prejela Prešernovo nagrado.

Sedemdesetletnik je tudi **BOJAN ADAMIČ**, eden od vodilnih slovenskih skladateljev zabavne glasbe. V obdobju NOB je Bojan Adamič kot partizan vodil najrazličnejše glasbene skupine – od zborov do pihalnih orkestrrov, pravi umetniški vzpon pa se je zanj pričel po drugi svetovni vojni. Velika Adamičeva zasluga je, da mu je uspelo oblikovati profesionalno glasbeno telo, današnji plesni orkester Radiotelevizije Ljubljana in ga popejljati na evropski vrh. Bojan Adamič pa tudi piše partiture za koncertantno zabavno glasbo, scensko glasbo za radijske ure, napisal pa je tudi glasbo za več kot 200 jugoslovanskih filmov in je prav zaradi tega zaslovel tudi izven naših meja. Letos je prejel tudi Prešernovo nagrado za ustvarjalni opus v filmski in zabavni glasbi.

V dvainsedemdesetem letu je v Ljubljani umrl slovenski in jugoslovanski zgodovinar **dr. METOD MIKUŽ**, nosilec partizanske spomenice 1941, dobitnik nagrade AVNOJ in številnih drugih visokih priznanj.

Rojen je bil v Prečni pri Novem mestu, gimnazijo in teološko fakulteto je končal v Ljubljani, potem pa doštudiriral še zgodovino. Po vojni je doktoriral iz zgodovinskih ved ter bil redni profesor na ljubljanski Filozofski fakulteti. Njegova katedra za zgodovino NOB je bila prva te vrste v Jugoslaviji. Spisek Mikuževih zgodovinskih del obsega preko 270 naslovov, osrednje mesto pa zavzemata Zgodovina Slovencev v stari Jugoslaviji in Pregled zgodovine NOB v Sloveniji.

V tovarni obutve Peko v Tržiču (foto: Janez Zrnc)

SLOVENSKE LIPE

(nadaljevanje in konec)

Erazmova lipa v Predjami je hkrati vaška in nagrobna lipa, ki raste ob gotski cerkvi iz 15. stoletja v vasi Predjama pri Postojni. Po ustnem izročilu je pod njo pokopan roparski vitez Erazem Predjamski.

Danes je lipa votla, visoka je 25 metrov, njen obseg pa je okoli 600 cm.

Od Postojne do Predjame je približno 9 km lepe asfaltirane ceste.

Lipa v Peških Kandršah – Po izročilu naj bi jo posadili leta 1614, ko so sezidali kandrški grad. Stoji natanko na meji dveh občin, domžalske in zagorske. Prijelo se je je ime rabljevka, saj so po ustnem izročilu na njej obešali ljudi, ki so bili zaprti v graščinskih kletih. Danes je lipa votla, v njej je prostor za dva suha ali za enega obilnejšega človeka. Njen obseg: meri 545 cm, višina 11 m.

Peške Kandrše sodijo k vasi Križate, ki leži 23 km od Domžal in je za 13 km oddaljena od Zagorja ob Savi.

Kolenčeva lipa – Če se peljemo iz Ljubnega proti Lučam, pritegne naš pogled velika hiša na levi strani ceste; seveda ne zaradi velikosti, temveč zaradi dveh nadstropnih arkad, ki gledajo proti cesti. To je hiša Primož pri Ljubnem 10, dom Alojza Ermenca, po domače pri Kolenčevih.

Ob poslopju raste tudi velika lipa, ki so jo zasadili v prejšnjem stoletju v času čitalnic kot simbol slovenstva. Sedaj je visoka 15 m, obseg ima 400 cm in lepo dopolnjuje zanimivo arhitekturo hiše. Leta 1979 je v drevo udarila strela. Kljub temu in kljub dejstvu, da je deblo votlo, je lipa še zmeraj lepo raščena.

Lipa na prelazu Lipa – Ob kapelici na prelazu Lipa raste drevo, ki so ga zasadili, da bi označevalo pomembno prometno točko, in po njem je prelaz dobil ime.

Lipa je obkrožena z iglastim gozdom. Neenakomerno deblo se v višini 2,5 m razcepi v dve debli. Obseg lipe je 480 cm, višina je 12 m.

Vaška lipa v Pilštajnu – Pilštajnska lipa je sicer še zalo mlada, je pa znamenita zaradi tega, ker še zmeraj opravlja svojo funkcijo »vaške lipe«, saj vsako nedeljo tajnik krajevne skupnosti bere pod njo razglase.

Zmajarstvo v Sloveniji

Zmajarji so v Sloveniji organizirani v klubih in društvih: klub Delta je v Ljubljani, zmajarsko društvo Šmarna gora v Tacnu, Let v Škofji Loki, Preprih v Trziču, Posočje v Kobaridu, Kri-la v Krškem, Zmajarsko društvo pa je tudi v Mariboru, Kamniku in v Slovenjem Gradcu.

Za letenje z zmaji so točno določena območja. Trenutno so vzletne rampe zgrajene na Šmarni gori, Grmadi, Kriški gori, Lubniku, Vitrancu (Kranjska gora) in Racni gori blizu Starega trga pri Ložu.

Za letenje z zmaji je potrebna brezhibna tehnična oprema in teoretično znanje. Vsak zmajar mora imeti izkaznico, iz katere je razvidna klubska pripadnost in stopnja letalske usposobljenosti. Posebno dovoljenje ni potrebno.

Ker je zmajarski šport v Sloveniji izključno amaterski, ne more nobeno društvo vnaprej prevzeti vodstva ali organizacije letenja za zmajarje iz tujine. Vendar se je mogoče sproti dogovoriti s člani društev na posameznih območjih za skupno letenje. Društva tudi ne posojajo zmajev in opreme, tako da morajo turisti imeti vso potrebno opremo s seboj.

Koča na Blegošu

Na Blegošu so odprli razširjeno planinsko kočo in tako počastili 75-letnico planinstva na Škofjeloškem.

Za začetke organiziranega planinstva na območju škofjeloške občine lahko štejemo leto 1907, ko so v Železnikih ustanovili Selško podružnico Slovenskega planinskega društva. To je razumljivo, ker ima Selška dolina Ratitovec, Loka pa ima le Lubnik in ni tako vključena v gore, kot so Selca in Železniki. Zato se je zanimanje za planinarjenje najprej razživel v Selški dolini. Leta 1922 je zaradi planincev iz Škofje Loke nastala Selškoškofjeloška podružnica. Marca 1941

je bil zadnji občni zbor podružnice pred okupacijo. Zaradi izdaje, da so se v koči zbirali aktivisti OF, so Nemci kočo napadli in ko so leta 1943 v njej nameravali aktivisti OF urediti bunker, so jo partizani požgali.

Za tisočletnico Škofje Loke, leta 1973, je planinsko društvo uredilo svojo transverzalo, imenovano Loška planinska pot, za 70-letnico planinstva pa je odprlo kočo na Blegošu.

Vseskozi deluje pri društvu Gorska straža, ki je v Škofji Loki razvila postajo, v Železnikih in Žireh pa ima bazi. Uspešno deluje tudi alpinistični odsek in tudi dejavnost mladinskega odseka je vredna pozornosti.

Graščina Grimšče

Delovna organizacija Almira Radovljica je na Rečici odprla delno obnovljeno graščino Grimšče. V njej bo poslej urejeno njeno središče za razvoj domače in umetne obrti z razstavnimi in prodajno dejavnostjo. Hkrati so tukaj odprli tudi stalni prodajni prostor ter razstavo ročno pletenih izdelkov za nastopajočo zimo.

Obnova graščine je stala okoli 3 milijone dinarjev, poleg tega pa so delavci Almire opravili še veliko prostovoljnega dela. Z obnovo nadaljujejo to jesen, ker bi radi uredili tudi poskusne delavnice.

Prireditve v Sloveniji

V **PTUJU** bo 9. oktobra Vinska trgatev, v **LJUBLJANI** naslednji dan lokostrelsko tekmovanje Hunter and field, v **KRANJU** v času od 15. do 22. oktobra sejem stanovanjske opreme, 17. oktobra bo v **RADIZLU** republiško državno prvenstvo v motokrosu, v **MARIBORU** pa bo v drugi polovici meseca kar precej prireditev: Sadjje 82, Boršnikovo srečanje, Glasba in beseda mladih, razstava Od rokopisa do knjige, v **LJUBLJANI** pa bo konec oktobra tudi knjižna razstava z naslovom Stavke na Slovenskem do 2. svetovne vojne.

Naslovnica najnovejšega prospekta Slovenije, ki ga je založila Turistična zveza Slovenije

naravni zakladi slovenije

Predaselj v Kamniški Bistrici

Včasih je bilo zanimanje za naravne znamenitosti v Sloveniji precej večje kot dandanes. O tem nas prepričajo številne turistične poti, nadelane in opremljene ob koncu prejšnjega stoletja, sedaj pa so že leta opuščene. Ena takšnih po krivici zapostavljenih naravnih znamenitosti je tudi Predaselj v Kamniški Bistrici.

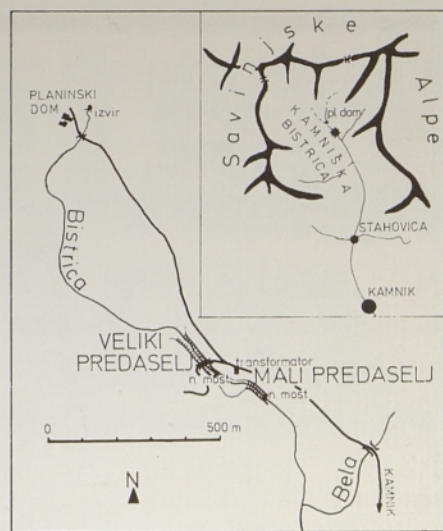
Le nekaj deset metrov od asfaltirane ceste Stahovica – Kamniška Bistrica samevajo zanimiva korita. S tem imenom označujemo zelo ozke soteske z visokimi navpičnimi stenami, ki se grezijo naravnost v vodo. Za tovrstne tesni se mnogokrat uporablja neustrezna popačenka vintgar, ki izhaja iz nemškega Wein Garten – vinograd, ki je res bil nekoč v bližini korit Radovne, mnogo bolj znanih pod imenom Blejski Vintgar.

V Sloveniji je največ korit na območju Julijcev, v Savinjskih Alpah pa jih poznamo le v Kamniški Bistrici. Največja in najslikovitejša so prav korita v Predaslju. Bistrica se je tod vrezala do 20 metrov globoko v bele zgornje triadne apnence. Korita so ponekod le dva do tri metre široka, zato je divji tok reke, ujete med temačne zlizane skale še toliko bolj skrivnosten. Po približno sto metrih se tesen razširi v manjšo dolinico, vendar se kmalu nadaljuje v novo sotesko, imenovano korita Malega Predaslja. Podobna je prejšnji, le da je krajša in nekoliko nižja.

V vsakem od korit je tudi naravni most zanimivega nastanka. V bistvu sta to le dve zagozdeni skali, ki ju je odložil ledenik. Čez naravni most v Velikem Predaslju vodi steza, še zanimivejši pa je zagozden balvan v Malem Predaslju (na sliki). V prejšnjem stoletju so namreč po Bistrici plavili les. Najtežavnejši je bil prehod skozi obe koriti. Leta 1891 so se pod skalo v Malem Predaslju zataknili hlodi, nastala je pregrada, čez katero je padal slikovit 12-metrski slap, v dolinici med obema soteskama pa je nastalo jezerce. Slap je krasil tesen vse do 26. 10. 1952, ko je pregrada nenadoma popustila in se je spet pokazal naravni most.

Žal si danes ta zanimiva korita ogleda le malokdo izmed številnih obiskovalcev Kamniške Bistrice. Na znamenitost namreč ne opozarja noben napis, kar sami moramo najti odcep v bližini transformatorske postaje približno 15 minut pred Domom v Kamniški Bistrici. Čez zgornji del Velikega Predaslja vodi gozdna cesta, s tega mostu je tudi lep pogled v tesen. To je hkrati tudi najlažje dostopna razgledna točka, saj so nekdanje poti bolj ali manj zapuščene. Vendar bomo vzdušje korit: strme temačne stene, brzice ter naravna mostova doživeli mnogo popolneje, če bomo poiskali prehode po opuščeni stezah, kar pa je zaenkrat žal primerno le za bolj izkušene obiskovalce narave.

Peter Skoberne

slovenija v mojem objektivu

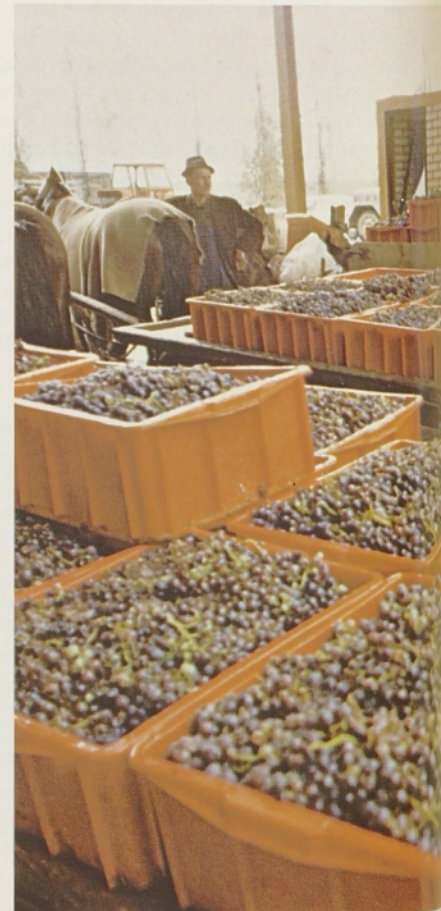
Foto:
Janez Zrnec

Jesen v parku

Obiranje hmelja

Bogata trgatev

130327

rodna
gruda
slovenija

english section

RODNA GRUDA, Magazine
for Slovenes Abroad, Cankarjeva
1/II, 61001 Ljubljana, Slovenija-
Yugoslavia Tel. 061/210-716

Published by Slovenska
izseljenska matica, Ljubljana
Editors: Jože Prešeren
(Editor-in-Chief)
and Jagoda Vigele.

English translations: Milena
Milojević-Sheppard, M. A.
RODNA GRUDA is published
monthly. Numbers 8 and 9 are
published together as a
double issue.

Yearly subscription for overseas
countries is 11.— U. S., 13.—
Canadian or 10.— Australian
dollars. Payment can be made
direct to our Account. No.
50100-620-010-32002-2818/5 at
Ljubljanska banka, or by
international money order, or
by check — payable to
»Slovenska izseljenska matica«
— in a registered letter.

News

Tito's Work — An Inspiration for All Generations

Throughout Yugoslavia the month of May was marked this year by a number of events commemorating the 90th anniversary of the birth of Josip Broz Tito and the second anniversary of his death. The numerous ceremonies, held at all levels, from schools and kindergartens to the highest federal bodies and organizations, have proved that the memory of the great founder of the New Yugoslavia is still very much alive and that Tito's words and all his work are still inspiring Yugoslavs of all generations.

Ceremonies were held in many towns and villages through which the "Baton of Youth" passed, and our republic also took part in the main celebration of the Day of Youth in Belgrade. Among the 7,500 young people who participated in the event which was entitled "With Tito in us", there was also a group of Slovene boys and girls from Koper. The last bearer of the "Baton of Youth" came this year from Slovenia. He was Ciril Zaplotnik, a young farmer from a village near Kranj.

The Day of Youth was celebrated and commemorative ceremonies in memory of President Tito were held also by organizations of the Slovene ethnic communities in Trieste and in Austrian Carinthia, as well as by Yugoslav citizens living in all parts of the world. Thus celebrations and commemorative ceremonies were held in Nicosia (Cyprus), Algiers, Thessaloniki, Djakarta, Sydney, Lisbon, as well as in numerous towns in West Germany, Austria, Sweden, and elsewhere.

Jubilee of the "Ljubljana Festival"

This year the Festival of Ljubljana is celebrating thirty years of work. At the Summer Festivals in Ljubljana, 1,023 performances and other cultural events have been held so far. There have been altogether 60,000 performers and 650,000 visitors. Over thirty years, the Festival has presented to the Slovene public a great number of Yugoslav and foreign artists and artistic groups. It has gained an international reputation also due to the Opera and Ballet Biennale, which has been a traditional event since 1960.

Memorial Plaque of Franc Pirc Unveiled in Kamnik

On May 7th, 1982 a memorial plaque commemorating the life of Franc Pirc, the "father of sagacious fruit-growing, the treegrower, the technical writer and missionary", was unveiled. Franc Pirc as born on Mali graben in Kamnik on November 20th, 1785, and died on January 20th, 1880. At the unveiling of the plaque, a speech was given by the university professor France Adamič about Pirc's life, particularly about his meritorious work for the development and progress of Slovene fruit-growing. Franc Pirc, who also carried out the profession of a priest, wrote many articles about his work, and in 1830 and 1834 the two volumes of this book "Kranjski vertnar", which was reprinted several times, were published. In 1835, when he was fifty years old, Franc Pirc left for America as a missionary, where he had been invited by Baraga's letters.

Simultaneously with the unveiling ceremony, a booklet has been published by the Society of Fruit-Growers

of Slovenia, which contains, as well as Professor Adamič's speech, a contribution by dr. Janez Stanonik about Pirc's life in America, where the latter spent 31 years in Minnesota as a real pioneer. There, apart from carrying out his missionary work, he endeavoured to promote the cultural and economic development of the Red Indians. He also looked after their health, and introduced them to agriculture and stock-breeding, as well as, of course, to fruitgrowing. Like Baraga, he published, in German, a book with a description of the Indians' traditions and customs. He also sent objects of their culture to the Museum in Ljubljana. He was the first Slovene poet in the United States of America.

Due to illness he returned, in 1873, to his homeland, where he died at the great age of 94.

The significance of Franc Pirc's work in the U. S. A. is clearly seen from the fact that the town of Pierz in Minnesota was named after him. This town also has a street named after the town of Kamnik, a monument has been erected, and a high-school named after him has been built.

International Meeting in Portorož

During April 1982 there took place at Portorož the fourth international meeting of bus- and coach-drivers, tourist agencies and bus and coach manufacturers (AMI '82). Participants at the meeting drove to Portorož from thirteen countries, in motor-coaches, some of which represent the state-of-the-art in this field. There were a total of 6000 visitors, who occupied, for several days, all hotels on the Slovene coast, as well as on the nearby Istrian coast.

Visit of Austrian President to Slovenia

As part of an official and friendly visit to Yugoslavia in April, the President of Austria, dr. Rudolf Kirchschläger, visited Slovenia for one day. He was accompanied by the Minister of Foreign Affairs, dr. Willibald Pahr and others. In Ljubljana, the Austrian President visited the Jožef Stefan Institute.

During the official talks, which were led by the President of Austria and Viktor Avbelj, the President of the Praesidium of Slovenia, some outstanding questions concerning both countries were discussed. These questions included the position of the Slovene minority in Austria, as well as economic cooperation in border areas, the return of archives and similar.

110th Anniversary of "Glasbena Matica", Ljubljana

The "Glasbena Matica" Music Society of Ljubljana celebrated the 110th anniversary of its foundation in May of this year. On this occasion the Matica choir gave a special concert conducted by France Ban.

The "Glasbena Matica" Music Society was founded during the period of national awakening in the second half of the Nineteenth Century, in 1882. It was established by some of the nationally-conscious citizens of Ljubljana, as a counterweight to the Philharmonic Society with its increasingly Germanizing trends. Among the founders of "Glasbena matica" was the Mayor of Ljubljana Peter Grasseli, the first Slovene mayor of the city of Ljubljana. It was in the same year that the Music School was established within "Glasbna Matica", the forerunner of today's Academy of Music.

Yugoslav Participation at Forty International Fairs in 1982

This year Yugoslav working enterprises will take part in forty international fairs in Europe and overseas. They will participate the most frequently at fairs to be held in the developing countries — 19 times, as well as at 14 fairs in the developed countries and at 7 fairs in the Socialist countries. The object of such participation at the chosen fairs by our enterprises is to increase exports to individual markets and to improve the exchange of goods.

Products made in Yugoslavia will be exhibited at fairs to be held at Köln, München (twice), Hannover, New York, Las Vegas, Chicago, London, Milan, Verona, Paris, Tokyo, Piraeus and Thessaloniki.

This year special exhibitions of Yugoslav technological and industrial achievements will be organized in five Asian countries: Indonesia, Thailand, the Philippines, India and Sri Lanka.

Ljubljana now has a Lady Mayor

This year the elections of delegates to communal, republic and federal bodies took place. As a result of these elections, dr. Marjan Rožič, who had been Mayor of Ljubljana in the previous mandate, has assumed new duties, and the now newly-constituted Assembly of the City of Ljubljana has elected Tina Tomlje, a qualified lawyer who had in the previous mandate been carrying out an important job in the Assembly of S. R. Slovenia, as Lady Mayor of Ljubljana.

Novoles — America's Biggest Supplier of Rocking-Chairs

In Dolenjsko there are already a number of factories which are strongly orientated towards exports. Products made in Dolenjsko can be found in almost all parts of the world. A total of 18,000 cars are exported per year by "IMV" of Novo mesto, whereas the pharmaceutical factory "Krka" exports pharmaceutical products to more

New apartment houses in Ljubljana

than 60 countries, including antibiotics to the most demanding markets of the U. S. A. and Japan. "Novoteks" is the greatest exporter of cloth by the metre to the U. S. A. and the factory of furniture, "Novoles" is the world's largest supplier to the U. S. A. of a traditional American product — the rocking-chair.

Milka Planinc — Prime Minister of the Federal Government

As the new Prime Minister of the Federal Government of Yugoslavia, Milka Planinc, from S. R. Croatia, has been authorised to form the new Yugoslav federal government, which is composed of two parts. The first part consists of 14 people, elected according to the constitutional principle which provides representation with equal rights for the individual republics (with two representatives each) and autonomous provinces (with one representative each). In the second part of the government are the federal secretaries and the chairmen of federal committees, a total of 13 people.

The following representatives in the Yugoslav government are from Slovenia: Vice-president Zvone Dragan (there are three vice-presidents), Janko Smole — the Chairman of the Executive Council of "Ljubljanska banka", the Federal Secretary for Home Affairs, Stane Dolanc, the Federal Secretary for Finance, Jože Florjančič, and the Chairman of the Federal Committee for Legislation. The new Yugoslav Federal Secretary for Foreign Affairs is Lazar Mojsov.

More Yugoslav Goods can be Exported to the E. E. C. without the Payment of Customs' Duties

At the end of April it was officially announced by the Council of Ministers of the European Economic Community, that the import quotas for Yugoslavia will be increased, about which agreement was reached a few months ago. In the agreement it is foreseen that it will be possible for Yugoslav industrial products to be imported into the countries which are members of the E. E. C. without the payment of customs' duties. The exception to this is in the case of some 30 articles, whose annual import is limited.

In this way our country has obtained new possibilities for the export of artificial fertilizers, tyres, wood, shoes, products made of copper, zinc and aluminium, bicycles, furniture, textile products and oil derivatives.

Dynamic Economic Growth of Slovenia

Recently an article was published by the Slovene Office of Statistics concerning the development of our republic over recent years.

From the published data it can be concluded that dynamic economic growth has been, during the whole of the post-war period, characteristic both for Slovenia and for Yugoslavia as a whole.

During the period 1953—80 the social product in Slovenia increased at an annual rate of 7.2 % and by a factor of six and a half. In 1980 Slovenia created 16.1 % of Yugoslavia's total social product, whereas in 1976 this share amounted to 16.4 %.

National income increased during the period 1953—80 by a factor of six and a half. The average annual rate of increase was 7.2 % whereas in Yugoslavia it amounted to 6.4 %.

Industrial production was the main bearer of economic growth during the post-war period. Over the period 1952—80 it increased by a factor of 9, at an average growth rate of 8.2 %, measured on the basis of created social product at constant prices. During this period, industrial production grew at a faster rate, except for the last five years, than all other economic activities.

The share of industry in the total created social product increased from 34 to 44 %. During this period Slovenia grew from a poorly-developed agrarian-industrial country, with a characteristic large excess of available labour, into a medium-developed industrial country with quite different problems and characteristics. Rapid economic development made possible in industry, too, the employing of new workers, the number of workers employed increasing on average by 4 % annually.

Important achievements were made in agriculture, too, as is borne out by the following data about agricultural produce in the period 1951—81: wheat 1951—60: on average 78,000 tons, last year, as much as 106,000 tons; maize — 255,000 tons last year compared with an average of 78,000 tons for the earlier period mentioned; sugar beet — 173,000 tons, compared with 5000 tons; potatoes — 519,000 tons, compared with 690,000 tons; apples, 57,000 tons in both cases; pears, 12,000 tons compared with 10,000 tons; grapes — 90,000 tons compared with 77,000 tons.

During the period 1971—80 there was very strong growth in construction work. The value of building and civil engineering works carried out

28 %. The share of the construction went up every year, on average, by industry in the total social product amounted to 9 % in 1980.

In 1960 there were a total of 16,831 private cars registered in Slovenia, whereas 20 years later there were as many as 416,448. In 1970 a total of 337 kilometres of railway-line in Slovenia were electrified, whereas this total has risen to 491 kilometres. In 1980 Slovenia had a road network amounting to 14,650 kilometres. Over the last ten years the number of telephone subscribers has increased from 52,650 to 181,807.

Over the same period the number of hotels, inns and restaurants has increased from 3006 to 3801, and the number of beds available for overnight accommodation from 32,782 to 71,927.

Good successes have been achieved in the construction of residential flats, too. During the middle-term period 1976—80 the construction of 65,000 new flats was planned, but this total was exceeded by 5000, although the planned share of socially-owned flats among the total was not reached. During the period 1971—75 a total of 32,862 socially-owned flats were built, and 27,812 for private ownership, whereas in the following period a total of 31,178 socially-owned flats were built and 31,769 flats for private ownership.

In Slovenia, in the year 1980 a total of 139 scientific institutions were working, with a total of 4852 scientists.

Some data about exports and imports: up to the year 1970, the average annual rate of increase of exports was 10 %, whereas imports increased by 16 % annually. Over the years which followed exports increased annually by 6 %, and imports by 6.3 %. During the period 1976—80 exports increased by 6.7 % and imports were reduced by 1.1 %.

Mixed Bank Operations Abroad

The mixed banks in which "Ljubljanska banka" participates finished the year 1981 positively. This is understandable for LHB Internationale Handelsbank AG., Frankfurt-Main, which has been operating since 1974, and for Banque Franco-Yugoslave Paris, which has been operating since 1979. Both banks have acquired a firm standing in business operations, have surpassed initial difficulties and are carrying out all the activities which are expected of mixed banks — the transfer of payments, the crediting of Yugoslav enterprises abroad, the running of financial services for

these enterprises and other Yugoslav organizations, the crediting of the export and import activities of Yugoslav enterprises, the acquisition of financial means at local prices without the paying of extra premiums for risk.

In 1981, the Anglo Yugoslav LDT (Limited) and Adria Bank AG., Vienna finished their first business years. The joint efforts of the founders of these two banks made possible a positive financial conclusion to the business operations in 1981.

In the business orientation of all these mixed banks some good achievements were made due to the well-known efforts for an increase in Yugoslav exports and for the faster realization of exports.

"Ljubljanska banka" and its members respectively participates with its funds in the following institutions:

- IICY, the International Corporation for Investments in Yugoslavia, with a total of 250,000 U. S. A. Dollars;
- the Development Bank of Zambia, Lusaka, with a total of 62,500 U. S. A. Dollars;
- Brasilinvest SA, Sao Paolo, with the sum of 250,000 American Dollars.

The object of the bank's participation in the above-mentioned financial institutions is mainly the placing of projects in the field which the latter cover. The operation of these financial institutions is financially positive, so that "Ljubljanska banka — združena banka" and its members receive dividends.

Inex-Adria has Bought a New Plane

A short time ago a new "DC-9 Super 80" plane arrived at Brnik airport

from Long Beach. It was bought by Inex-Adria and is the most up-to-date model in its category, equipped with a computerized automatic system.

In spite of financial difficulties, Inex-Adria has decided to buy this plane so as to modernize its fleet, and to maintain its position on the foreign market. The new plane is intended primarily for charter flights. With it Inex-Adria will transport British and German tourists to Yugoslavia for its foreign partners. The plane will fly under the Yugoslav name and its crew of two pilots, an assistant and four air-hostesses will be Yugoslav, as well.

Inex-Adria's fleet now includes ten planes, four of them being of the DC-9 Super 80 series.

"Mehanotelnika"'s Toy Exports

The toy factory, "Mehanotelnika" of Izola, is one of the major Slovene exporters. Last year its exports to the convertible market reached over 10 million dollars' worth of goods and this year exports are to be increased to 12 million dollars.

At "Mehanotelnika", which is one of the world's most important toy manufacturers, nobody is worried that exports won't reach the planned level. Business visits to Nürnberg, Paris, New York and elsewhere — "Mehanotelnika" exports to more than 60 countries — have shown that "Mehanotelnika" will sell its toys successfully this year, too. A number of contracts have been concluded, and there can be no doubt that the toy phones, flippers, sewingmachines, trains, remote-controlled cars and similar toys, which have been very popular on foreign markets, will end up in the hands of many a young American, Canadian, German or Italian.

particularly well-known as a thorough researcher of the life and work of the Slovene writer Fran Levstik. He has collected and edited Levstik's works and has written a novel about Levstik, entitled "Let the dog die!" ("Pogine naj — pes!"). During the 50 years of scientific work in the field of Slavonic studies, Professor Slodnjak has written numerous essays and articles, and has appeared at many congresses on Slavonic studies. He has discovered poems by Stanko Vraz, written in Slovene, and has written a survey of Slovene literature, studied the works of Prešeren, and provided explanations of Prešeren's poetry for the general public. He has also published a novel about Prešeren, entitled "The Incorruptible Heart" ("Neiztrohnjeno srce") and a novel about Cankar, called "The Stranger" ("Tujec").

On the occasion of the 70th birthday of Dr. RUDOLF TROFENIK, a well-known Munich publisher of Slovene descent, the magazine "Münchner Zeitschrift für Balkankunde" has published a special volume, with an editorial dedicated to Dr. Trofenik. The volume deals with Dr. Trofenik's work and endeavours in the field of publishing.

After the war Dr. Rudolf Trofenik founded in Munich a publishing-house for cultural and scientific works, which is unique in Europe. It has been pursuing the most important task of bringing together the nations in the area between Central and South-East Europe, acquainting them with their respective cultures and promoting research into previously little known culture and history. To the Slovene public, the name of Dr. Rudolf Trofenik became widely known in the sixties when his publishing-house published, in cooperation with "Mladinska knjiga" of Ljubljana, a facsimile edition of the Slovene Bible by the Protestant writer Jurij Dalmatin.

The Slovene and Yugoslav historian Prof. Dr. METOD MIKUŽ has died in Ljubljana in his 72nd year. He was the holder of the commemorative medal awarded to those taking part in the National Liberation War from its very start ("Partizanska spomenica"), a recipient of the AVNOJ Award and of several other high awards and decorations.

Dr. Metod Mikuž was born at Prečna near Novo mesto. He attended secondary school in Ljubljana and graduated at the Ljubljana Faculty of Theology. Then he studied history and got a Ph. D. in history after the war. He was a Professor at the Ljubljana Faculty of Philosophy. He held a chair in the history of the National Liberation War which was first of its kind

Slovene Personalities

In the Spring of 1982 the well-known Slovene painter, FRANCE MIHELICH celebrated his 75th birthday. Fifty years ago he received his first public recognition, when he was awarded second prize for his lithographic work "Painter and Model", which was exhibited at the 1932 Ljubljana Grand Fair. After the war, France Mihelič was one of the founders and first professors of the Ljubljana Academy of Fine Arts, where he worked until his retirement in 1970.

France Mihelič has won several awarded the highest Yugoslav prize —

Prešeren Awards and in 1970 he was the AVNOJ Award. Since 1965 he has been a member of the Slovene Academy of Sciences and Arts, and a member of the Accademie Fiorentina delle Arti del Disegno of Florence, Italy.

One of this year's winners of the highest award for scientific work, the Kidrič Award, is Prof. Dr. ANTON SLODNJAK, a member of the Slovene Academy of Sciences and Arts, a corresponding member of the Yugoslav Academy of Sciences and Arts and an honorary doctor of science of Zagreb University. Anton Slodnjak is

in Yugoslavia. His bibliography includes over 270 bibliographical units, the most important of his works being "The History of Slovenes in Old Yugoslavia" and "A Survey of the History of the National Liberation War in Slovenia".

The outstanding Slovene painter and graphic artist, BOŽIDAR JAKAC, has recently been elected a full-member of the European Academy of Sciences, Arts and Literature, which has its centre in Paris. Jakac is the first Yugoslav artist among the 118 members of this prominent institution, most of whom are Nobel prize winners. Jakac was informed about his having been elected by the President of the Academy, Raymond Daudel.

Upon receiving the news, Jakac pointed out that his membership represents first of all a recognition of our nation and country as a whole.

"Being a member of the European Academy is a great honour for me and means so much the more since this is an acknowledgement of all our artistic creative work which occupies an important place in Europe," said Božidar Jakac.

The writer for the young, ELA PEROCI, celebrates her 60th birthday this year. During the past 30 years she has written a great number of stories for children, which have become wellknown all over the world. They have been translated into many languages and some of them have been reprinted many times. The latter include, for instance, "Muca copatarica" ("The Pussy Cat Who Made Slippers") "Očala tete Bajavaje" ("Aunt Bajavaja's Spectacles"). "Hišica iz kock" ("The Little House Made of Blocks"), and "Moj dežnik je lahko balon" ("My Umbrella can be a Ballon"). Ela Peroci worked for sixteen years as the editor of the radio programme for children. For her literary work she has been awarded the Levstik prize (twice), the Andersen diploma and several other awards.

Among this year's winners of the Plečnik Award is BORIS PODREKA, an internationally renowned Slovene architect who lives and works in Vienna. In 1967, when still a student, he prepared an in-depth study exhibition about the well-known Slovene architect Plečnik. (An article about Jože Plečnik was included in "Rodna Gruda", No. 5). Podreka is at present a lecturer at the Faculty for Architecture in Vienna and he regularly takes his students to Ljubljana so that they can get acquainted with Plečnik's works in our city. After the catastrophic earthquake in the Friuli district

of Italy, he made, together with his students, a study for the restoration of the town of Venzona. In Austria and elsewhere, he has designed a considerable number of buildings. In Vienna he saved, by modernization, the famous Semper theatre depot from demolition, designed a modern neuro-physical institute in the Starhenberg Baroque palace, arranged the lighting of the crypt of Plečnik's church of the Holy Ghost and, at the present, he is finishing work on the restoration of Fabiani's Palmers palace. For his work he has been awarded several important prizes and awards.

IVAN RIBIČ, the writer and author of screenplays for Slovene films

and T.V., has died. In the field of films, where he was most successful both in Yugoslavia and abroad, he liked best to work for the young. He wrote the screenplay for a number of popular films for the young, such as "Dolina miru" ("The Valley of Peace"), "Kala", "Srečno, Kekec" ("Good Luck, Kekec"), "Kekčeve ukane" ("Kekec's Tricks"), "Ne joči, Peter" ("Don't Cry, Peter"), and "Nevidni bataljon" ("The Invisible Battalion"). Ribič was one of those perceptive writers who saw the strength value of the film medium and dedicated their creative power to it, leading it successfully towards further development.

The Historical Investigations of Joe Drasler

Slovenes began to settle in the American State of Colorado over a hundred years ago, when the Gold Rush was attracting to the Colorado Mountains numerous adventurers and, of course, also serious miners, who sensed a good chance of making money fast. Slovene surnames have been found even in the archives concerning the spectacular discovery of gold in Colorado in 1849. Soon not only individual settlers, but whole groups of emigrants arrived in Colorado, trying to avoid numerous economic and social difficulties which affected the well-known industrial centres elsewhere in the States. A great many of these new settlers in Colorado were the victims of accidents in the badly-equipped mines, many went off to seek their fortune in other places, but quite a large number of them settled in Colorado for good. In 1925 there were as many as 8,500 Slovenes in Colorado, but this number has been constantly decreasing. So how many Slovenes are left there now?

In addition to the original settlers, we must take into account at least the second generation, so all figures can only be approximate. That people of Slovene descent have undoubtedly been an active factor in the life of this state can be best proved by the great number of societies of Slovene emigrant organizations which have their headquarters elsewhere, e. g. The Slovene National Support Unit (SNPJ), the American Slovene Catholic Unit (KSKJ), and the American Fraternal Association ("Ameriška bratska zveza"). There is also an independent support organization, covering exclusively the area of Colorado, the Western Slavonic Association (Zapadna Slovanska zveza). The Slovene so-

cieties are the strongest in Denver, where there is also a Slovene cultural centre, in Pueblo, Leadville, Trinidad, Walsenburg, Colorado Springs, Aspen and elsewhere. Incidentally, it can be mentioned that Aspen, one of the biggest American ski-ing centres, is also the centre of the "United States Alpine Ski Team" and one of its directors is Bill Marolt, a descendant of a Slovene emigrant family of well-known skiers.

The interesting data that have just been mentioned are dealt with in greater detail in a historical survey of the immigration of Slovenes to Colorado written by Joe Drasler. He has entitled the survey "Yugoslav People in Colorado" and has made 12 photocopies of it. Joe Drasler is a well-known correspondent of the Slovene newspaper "Prosveta", where he often publishes articles on the history of Slovene immigrants to the United States. A short while ago he spent, with a group of our American fellow-countrymen, a few days of his holiday in Portorož, where he had an opportunity of talking to him about his work as a writer.

Joe Drasler was born at Forest City, Pennsylvania in 1911. His parents came to America from Borovnica near Vrhnika and therefore he considers himself a "Borovničan". He has had a tough and varied life, for, being a child of immigrants, he had to cope with many difficulties. Before the Second World War he worked for two years in Davenport, Iowa. Then he moved to Chicago where he worked without pay for the progressive Slovene weekly "Proletarec". He then entered the American Army and went to Europe where he took part in the

final destruction of the Nazi armies. His unit got as far as Graz in Austria, where they captured the last SS troops. After the war, it was still hard to make a living, so he went to Alaska for four years, since there were good possibilities to make quite a lot of money there. During that time he also worked on Greenland for a time. Afterwards he returned to his new home in Denver where he still worked as mechanic for a number of years. Now he has retired.

The amateur research work that Joe Drasler has undertaken in recent years provides extremely valuable material for all students of the Slovene and Yugoslav immigrant population in the United States. In addition to the above-mentioned manuscript, Joe Drasler has already collected material for another book with a survey of extremely complete data about miners of Slovene descent who were killed or injured in mining accidents in Colorado during the past hundred years.

How did Joe Drasler get so interested in this kind of work?

"I've always liked to read, but it is only now after I have retired that I have had some more time for reading. At home I've got all the volumes of "Majski glas", "American Family Calendar" and "Proletarec", as well as of several other newspapers, magazines and books published by American Slovenes. I read all of them and while I worked for "Proletarec" I got to know in person a number of our progressive society workers and publishers."

"How did you collect the material concerning our people in Colorado?" "I've read everything that has so far been written about Slovenes in Colorado, both in the magazines of American Slovenes and in "Rodna gruda" and "Slovenski koledar". I then supplemented all the material thus obtained by the information I got in the archives of the mining companies in Colorado. When studying these archives it was often difficult to determine who was a Slovene or Yugoslav, since most of our ancestors emigrated to America from the Austro-Hungarian monarchy. I have also consulted the archives of the Slovene Societies in Colorado, which are also quite rich with information since some of the societies have been working without a break ever since the end of the 19th Century".

"Do young people take sufficient interest and an active part in your society?"

"Unfortunately, they don't", Joe Drasler told us at the end of the interview. "The young people are all too much engrossed in their way of life, shaped by T.V. and other means of entertainment. The young people have their own life-style. As far as this question is concerned, our society cannot be compared with those in Cleveland, where many more Slovenes live and where they also have better opportunities for cultural activities. According to my estimates, today there are still 1500 to 2000 Slovenes living in Colorado."

Jože Prešeren

Folk music

Gold Records for the Lojze Slak ensemble

After the third tour of the Lojze Slak ensemble in Canada and the United States in Summer 1980 not much has been heard of this popular ensemble. Nothing exciting has happened, no "scandal" nor any similar sensational event has occurred which would arouse special interest of the press. However, this means that the eight jolly fellows are quietly on with their work in unity and understanding.

During this seemingly quiet period, Lojze and his ensemble have released two double albums, entitled "Postojnska jama". ("The Postojna Cave") and "Od sanjave Mure prek gora do modrega morja" ("From the dreamy Mu-

ra over the mountains to the blue sea") and have performed at a few hundred concerts and entertainment events. They have made a TV show presenting their recently composed music, participated in the popular all-European entertainment series "Igre brez meja" ("Games without borders") when this competition was held on the grounds prepared for the 14th Winter Olympic Games in Sarajevo, and joined a number of ensembles and singers from all Yugoslav republics and provinces in the New Year's Eve show of the Ljubljana TV.

For those who are somewhat behind with the news about the Slak en-

semble it will be interesting to mention that last year the ensemble signed a contract to make records and cassettes for the German-speaking countries and that by the end of 1981 the first two cassettes with the most popular songs of the past two decades (for instance "Kadar pa mim hišce grem", "Po dekle", "Pod Gorjanci", etc.) had been released with the lyrics translated into German. The cassettes sell well and it is most likely that another two cassettes and records will be released shortly.

While Lojze, Niko Zlobko, Franc Sever and the singers Andrej Bergant, Franci Rebernik, Janez Kalan, Janez Habjan and Janez Dolenc are preparing for the 20th anniversary of their ensemble to be celebrated in 1984, the Helidon—Obzorja record company which has cooperated with them most successfully for many years, has decided to award the ensemble for their production in the last ten years with as many as ten gold records.

Among the records and albums which have been sold in the "gold" number of copies there are the LP records and albums first released several years ago such as, for instance, "Titanik", "Visoko nad oblaki", "Glas harmonike", "Glas v njegov spomin", "Pod Gorjanci je otoček". Of the "Mavrica" and the double albums "Deset velikih let" and "Veselo v drugo desetletje". The more recently released albums "Popotnik", "Postojnska jama" and "Od sanjave Mure prek gora do modrega morja" are swiftly approaching the "gold" point, too.

The above-mentioned record number of gold records are an addition to the collection of gold and silver records and cassettes which the Slak ensemble were awarded by the Jugoton record company, with which they used to cooperate during their first years when show business had only begun to develop in Slovenia, and by the RTV Ljubljana cassette and record company (ZKP RTV Ljubljana). Jugoton awarded them with one silver and three gold records and ZKP RTV Ljubljana with four gold cassettes.

It is not difficult to guess where the source of success and popularity of the Slak ensemble lies. They work hard, they are faithful to their own original style and they give a lot of concerts both in towns and in the remote parts of the country, thus keeping in touch with the admirers of their music. There is one more thing of great importance: during almost twenty years of the ensemble's existence, the structure of the instrumentalist trio and

the singing quintet "Fantje s Praprotnega" has changed only once and even then by force of circumstances — because of the death of the tenor Jože Šifer who has been replaced by Franci Rebernik.

All the members of the ensemble share great love of music and commitment to serious work and this is a combination which is bound to lead

to success. While the jubilee of the ensemble is approaching, the main preparations for the celebration are already under way. To mark the occasion, the ensemble is going to prepare a double album of new songs and a concert tour around Slovenia. It is very likely that they will give concerts for our fellow-countrymen abroad, too.

página en español

La patria y sus raíces

«Vuestra presencia, es decir el gran número de asistentes a este grandioso picnic del emigrante, ha demostrado sin lugar a dudas, que la ferviente unión humana y las raíces que os unen al pueblo de origen están ligadas, profunda y sinceramente, a vuestra madre patria. Estos son sentimientos, que por suerte no los ha limitado ni destruido el tiempo moderno actual con su pulso de sociedad industrial. Sociedad a la cual nos hemos incluido de cierta manera todos, sin tener en cuenta en qué continente, país, nación o sistema social vivimos...» Así expresó entre otras cosas, en su discurso de bienvenida en el vigésimo séptimo picnic tradicional del emigrante que se realizó en Škofja Loka, Majda Gaspari, miembro de la presidencia de la RS eslovena. Sus palabras fueron confirmadas más tarde también en los discursos de saludo que hicieron los emigrantes y sus representantes. Todos pensaban de la misma manera. Y que estaban de acuerdo lo confirmó luego la actuación de los conjuntos artísticos que representaban diversos clubes que están desparramados por el mundo estero. Este picnic del emigrante, significó este año de cierta manera el corolario de la semana de la cultura del emigrante, pues justamente allí en Škofja Loka, se presentaron conjuntamente en el escenario todos los integrantes de los conjuntos artísticos que a su vez actuaron la noche anterior en el exitoso concierto que tuviera lugar en el magnífico Centro Cultural Ivan Cankar de Ljubljana. Anteriormente actuaron también por toda Eslovenia. El aporte cultural de las asociaciones de emigrantes ayudó así a conocer sus actividades ante el público y la prensa eslovena. Todos los conjuntos artísticos extranjeros tuvieron también la oportunidad de actuar ante las cámaras de la TV de Ljubljana, ésta a su vez filmó y grabó todas las actuaciones y números artísticos realizados en esta ciudad. Los mismos serán incluidos más adelante en sus programas diarios.

The Lojze Slak ensemble

Durante su permanencia en Ljubljana, los representantes de los clubes TRIGLAV de Sydney y JADRAN de Melbourne, mantendrán conversaciones con los directivos de la SIM (Centro del emigrante esloveno). Estos últimos han sido invitados durante el corriente año a visitar las sedes de ambos clubes y a los festejos que tendrán los mismos en ocasión de la inauguración oficial del Hogar Triglav de Sydney. Conjuntamente con la SIM viajará un conjunto folklórico-musical quién actuará y visitará todos los demás clubes eslovenos que actúan en Australia.

Crecimiento dinámico de la economía eslovena.

El Instituto Estadístico esloveno ha publicado hace poco tiempo atrás un boletín donde se muestra en forma panorámica el desarrollo que ha alcanzado nuestra república en estos últimos años. Según los datos publicados está clarísimo que durante el período de postguerra el desarrollo de Eslovenia como así también de toda Yugoslavia fue debido al crecimiento dinámico de su economía en general. Esta fue a su vez la característica más importante de esa época. Del año 1953 al 1980 la producción económica de Eslovenia creció en la escala del 7,2 % anual y aumentaba su volumen seis veces y medio. En el año 1980 Eslovenia realizaba el 16,1 % de la producción total yugoslava, mientras que en el año 1976 su participación era del 16,4 %.

Interesantes son los datos sobre el aumento del salario nacional. Este creció enormemente después de la guerra, ejemplo de ello es que en el año 1953 aumentó el mismo seis veces y medio. El crecimiento medio anual del salario nacional esloveno era entonces el 7,2 %, mientras que en el resto de Yugoslavia era el 6,4 %.

En la época de postguerra la producción nacional era la base principal del crecimiento económico, y durante todo ese tiempo, a excepción de los últimos cinco años, se desarrolló más rápido que todo el resto de las actividades industriales. Del año 1952 al 1980 ha aumentado nueve veces, con un aumento medio anual del 8,2 % medido con la producción económica realizada según los precios fijos de entonces. La participación industrial junto a la producción económica realizada aumentó del 34 al 44 %. Durante esa época Eslovenia se convertía de un país agro-industrial poco desarrollado (el cual tenía como característica principal una enorme reserva de trabajo) en un pueblo mediantemente industrializado con características y

problemas completamente distintos. El crecimiento acelerado de la economía permitió y ayudó a la industria el empleo de nuevos obreros, mientras que la mano de obra aumentó el 4 % anual del promedio nacional.

Fueron logrados así grandes éxitos, en especial en la agricultura, ello lo atestiguan los datos sobre la producción de cereales, frutas, uva entre los años 1951—81; Trigo 1951—80: promedio anual 78 mil ton. el año pasado nada menos que 106 mil ton. Maíz: 78 mil, ahora 255 mil. Remolacha azucarera: 5 mil, ahora 173 mil ton. Papa: 690 mil, ahora 519. Manzanas: 57 mil ton. igual 57 mil ton. Peras: 10 mil, ahora 12 mil ton. Uva: 77 mil, ahora 90 mil ton. En la época 1971—1980 hubo en Eslovenia una dinámica intensa en lo referente a los trabajos de construcción. El valor de los trabajos realizados en las obras tuvo un promedio anual de crecimiento mayor al 28 %.

La construcción alcanzó en la producción económica conjunta del año 1980 cerca del 10 %.

En el año 1960 había registrados en Eslovenia 16,831 autos particulares, veinte años más tarde ya 416.448! De los 1058 km. de vías férreas, en el año 1970, pertenecían a Eslovenia 337 km. de rieles electrificadas, diez años después 491 km. En el 1980 Eslovenia tenía 14.650 km. de carreteras. El número de abonados telefónicos aumentó en el término de diez años de 52.650 a 181.807. El número de hoteles y hospedajes aumentó en 10 años de 3.006 a 3.801, el número de camas de 32.782 a 71.927.

En Eslovenia se han alcanzado grandes resultados en la construcción de viviendas. En el plan a corto plazo 1976—80 se proyectaron la construcción de 65.000 departamentos, se sobrepasó este número en 6.000 si bien no se alcanzó en el total, según el proyecto, la parte correspondiente a las viviendas con participación social. En la época 1971—75 se construyeron 32.862 viviendas con participación social y 27.812 privada. En la época siguiente 31.178 sociales y 31.769 privadas.

En Eslovenia funcionaban en el año 1980 ciento treinta y nueve organizaciones científicas con 4852 empleados científicos.

Algunos datos sobre la exportación e importación: hasta el año 1970 Eslovenia alcanzaba el 10 % (grado anual) de exportación y el 16 % de importación, en los cinco años siguientes los porcentajes bajaban a 6 y 6 y medio por ciento. En la época 1976—80 la exportación aumentó el 6,7 % y la importación bajó el 1,1 %.

Negocios bancarios.

LB (Banco de Ljubljana — léase Liubliana) ha fundado en el extranjero sucursales con capitales mixtos. (Los bancos asociados (con capital mixto) que colaboran en forma conjunta con LB han tenido en el año 1981 balance positivo. LB es socio y miembro de varios bancos de renombre mundial como lo son LHB (Internationale Handelsbank AG, Frankfurt-Main) con quién coopera ya desde el año 1974 y el Banco Franco-Yugoslave, París, con quién mantiene negocios ya desde el año 1979. Ambos bancos aunaron capitales, reforzaron sus negocios, superaron ciertos problemas y ahoran cumplen con todos los requisitos que exigen los capitales mixtos, es decir pagos y créditos de las empresas yugoslavas en el extranjero, dirección de la sección finanzas para los capitales de las empresas yugoslavas en el extranjero y otras transacciones. Y en especial todo lo referente a la exportación de productos yugoslavos, empréstitos, fondos de ganancias sin riesgo, etc. Tenemos también al Banco Anglo-Yugoslav LDT (Limited), London y el Adria Bank AG, Viena, quienes en el año 1981 cumplieron recién un año de labor conjunta. Ambos bancos han trabajado muy bien teniendo un balance positivo.

LB (mejor dicho sus socios activos) está incluida además en:

- IICY (Corporación internacional para inversiones en Yugoslavia) con un capital de 250.000 dólares USA.
- The Development Bank of Zambia, Lusaka, con 62.500 dól. USA.
- Brasilinvest SA, Sao Paolo con un capital de 250.000 dól. USA.

El significado de participar en el mercado bancario internacional nos ayuda a incluirnos en las zonas o regiones donde podemos ampliar nuestros negocios. Los dividendos son a su vez parte de la ganancia que tiene LB-ZB al invertir sus capitales en forma mixta con las instituciones bancarias del extranjero.

Arheologi izkopavajo ostanke koliščarjev blizu Iga

Ljubno v Savinjski dolini

Martinčki

Na predvečer Martinovega so marsikje v šali rekli »mošt je izhlapel«, ponekod, na primer v okolici Kostanjevice, pa so hiteli praviti »nocoj nam bo nekdo ves mošt pokral, vino pa pustil.«

Tudi poskušanje vina je imelo nekdam svoja pravila. V zidnici se je nabralo na večer vse polno ljudi. Gospodar pa jim je pripravil natego. Nato je nastavljal natego na usta in začel vleči... Ko je vino priteklo, so ga seveda vsi najprej poskusili. Vsak je poskušal vse vrste vina. Šele ko je bila poskušina opravljena, so se odločili, katerega bodo pili. Posrečen je bil tudi običaj iz Slovenskih goric. Tod so hodili fantje vina z rešetom iskat. In so ga tudi našli: v steklenicah ob cestah, prav tam, kjer so ga dan pred tem poskrili.

Če so se starejši veselili Martinovega zaradi vina, pa so se mlajši, predvsem pastirčki veselili še zaradi nečesa drugega. Martinovo je bilo namreč za marsikaterega pastirčka pravi praznik. Vrsta šeg je bila vezana nanj. Ohranjen je zapis o enem izmed teh iz Poljanske doline iz leta 1847. Tistega leta, novembra, so se zbrali pastirji sredi pašnika ob griču. Tu je bila že pripravljena grmada. Stali so v krogu okrog nje in držali v rokah borovo smolenico. Prižgali so grmado in čakali. Šele ko je v vaškem zvoniku zazvonilo, so prižgali še svoje smolenice v grmadi in začeli stopati okrog nje. Prvi je šel najstarejši fant, za njim ostali. Ko pa je večerni zvon utihnil, so vsi pometali smolenice v žerjavico.

Na Koroškem so se pastirji zbrali v kakšni hiši. Veljalo je, da mora ta dan vsak pastir tudi zaplesati. V Podjuni pa so ta dan dobili pastirji še neke vrste plačilo – v sladkarijah. Dobili so kržeje, pecivo, kakršno so v teh krajih Koroške pekli na Martinovo. Delili so jih tudi otrokom, ki so hodili ponj od hiše do hiše in to od jutra do poldneva.

V okolici Zaplane pri Vrhniki so delile gospodinje na Martinovo posebne pogačice: martinčke, Star pregovor jih je spremljal: »Če se vsi martinčki razdele, se je dobre letine nadejati, če pa ostanejo, se je prihodnje leto lakote bati.«

Martinček se je reklo tudi sladkim odpuškom – cukranim martinčkom, račkam, piškam, konjičem in punčkam, kakršne je videti dandanes le še v lectarijah ali pa na uličnem sejmu v času »Ohceti v Ljubljani« sredi poletja. V navadi je bilo tudi, da so dajali na Martinovo kaj vbogajme, da bi svetnik v prihodnjem letu obvaroval živino bolezni. Gospodarji pa so na ta dan stiskali pastirjem nekaj drobiža v roke. Nekaj so ga ti namenili za dar, nekaj pa porabili na Martinovem sejmu.

Živinski sejem v Črnučah 1972

Sejem bil je živ

Posebno v srednjem veku so spremljali cerkvene slovesnosti ob Martinovem skoraj vselej tudi sejmi. Tisti pravi kmečki sejmi, na katerih se je zbrala vsa vas in še ljudje iz sosednjih, so pomenili pravi podeželski praznik, na katerega so se še posebej mladi fantje in dekleta skrbno pripravljali. Nadvse razveselili pa so se ga otroci.

Vsak živilski sejem je imel tudi svoj »pridatek« – stojnice, ki so jih kramarji znesli od daleč in na njih ponujali najrazličnejših reči – od pisanih rut, korald, klobukov, čevljev, blaga do lišpa in blišča za vse priložnosti. Kupcev seveda ni manjkalo. Tudi lončarji so često prišli in Ribničanje s svojo suho robo.

Posebnost vsakega takega sejma so bila, če sodimo po mladih kupcih, lectova srca. Fantje so jih kupovali za dekleta in ob tem izbirali tak napis na njem, ki se jim je zdel

najbolj primeren za izbranko. Vsebina napisov na lectovih srcih je bila povečini hudomušna, šaljiva, pa tudi zbadljiva, skratka za vsako priložnost in stan.

Tudi sejmi so se razlikovali med seboj. Lahko pa bi jih nekako razdelili v dvoje – na kupčijo, ki ji tudi ni manjkalo ljudskih šeg. Za primer: ob zadnji ceni, ko sta se kupec in prodajalec končno zedinila, za koliko se kaj proda in segla v roke, je bilo treba obvezno dodati še božji dinar. Tega je vzel kupec in na poti domov stisnil kakšnemu beraču v roko ali pa pustil v domači cerkvi za »ofer«, kot se je reklo. Po kupčiji se je ponekod oglasil pri prodajalcu tisti, ki je živino redil. Tudi on naj bi dobil kak dinar od izkupička in ga je skoraj vedno tudi dobil. Znana pa je še vrsta drugih navad, ki so jih ljudje spoštovali in se po njih ravnali, saj so verjeli, da jim lahko prinese blagostanje, zdravje, srečo...

V Prekmurju je obdaroval kupec prvega berača, ki ga je srečal in prosil, da mu ta udari s svojo palico žival. To je bil zanj »porok«, da bo žival ostala vse leto zdrava. Nekoliko drugačno navado so imeli kmetje v okolici Murske Sobotne. Tu so kravo, ki so jo na novo privedli v hlev, povezali s kravo, ki je bila že dolgo v hlevu in upali, da ju to spoprijateljji oziroma, kot so rekli kmetje, da se ne bosta bodli.

Drugo, kar sodi oziroma kar je sodilo k vsakemu sejmu, je bila zabava. Pri tej so sodelovali vsi, mladi in stari. Za mlade je bila zabava ples, dvorjenje dekletom, klepet za drevesom in včasih celo pretep s sosedovimi fanti. Tisti pa, ki so sklenili na sejmu kupčijo so sedli skupaj. Marsikje je namreč veljalo, da je treba kupčijo tudi zapiti. V Savinjski dolini so menili celo, da živina ne uspeva dobro, če kupec pri likofu ne pije dosti. In tako so pili ... nekateri so ob tej priložnosti zapili celo tisto, kar so ta dan zaslužili.

Čebelji sejem

Na Slovenskem smo imeli in še imamo dosti sejmov. Posebno veliko pa jih je bilo pred drugo svetovno vojno. Sejmi so bili različni – živinski, tržni, letni ... V Brežicah je bil na primer vsako soboto tržni dan za prašiče, v Celju je bil ta vsako sredo in soboto, v Črnomlju vsak četrtek, v Dolnji Lendavi vsak torek, v Mariboru vsak petek, v Metliki vsak ponedeljek ...

Tudi v Ljubljani so bili svojčas sejmi, pa ne takšni, kot so dandanes pred novim etom. Živinski sejem je bil vsako prvo in tretjo sredo v Ljubljani, v Kranju vsak ponedeljek, v Novem mestu vsak prvi ponedeljek v mesecu itd.

Posebno zanimiv je bil čebelji sejem. Tega so prirejali dvakrat letno in to na Igu pri Ljubljani. Nanj so pripeljali čebelarji iz vse Slovenije tudi do 3000 panjev. Znan in priljubljen je bil tudi ovčji sejem. Ta je bil običajno 24. avgusta v Kamniku. Nekaj prav posebnega pa je bil postni sejem v Stični. Ta je trajal cele tri dni. Razdeljen je bil na tri dele: prvi dan, v soboto, je bil sejem drobnice, drugi dan se je spremenil v dekliški sejem, tretji dan pa so na njem prodajali konje, govedo in svinje. Vse tri dni je bilo tod živahno, najbolj pa seveda v nedeljo, ko so fantje in dekleta sklepali poznanstvo, plesali, si nagajali ...

Miklavžev sejem

Čprav po času ne sodi k omenjenim sejmom, pa vseno velja omeniti še Miklavžev sejem. Ta je bil dan, dva pred 6. decembrom. Miklavžev sejem so svojčas pripravili v vseh večjih mestih. Poznali pa so ga tudi v Ljubljani, v Kamniku, na Dobrni, kamor so smeli priti samo starši, medtem ko so otroci pridno čakali doma. Tedaj je namreč veljalo, da bo otrok ob darilo, če bi ga Miklavž opazil na sejmu. Pričakovanje večera je bilo zato za otroke še posebej težko.

Časopisi so leta 1859 poročali tudi o ljubljanskem Miklavževem sejmju. Stojni-

ce so stalo, kot je zapisal novičar, vse od mestnega trga pa do Čevljarskega in Špitalskega mostu oziroma današnjega Tromostovja in to kar v dveh vrstah. Zvečer so bile lepo razsvetljene. Obiskovalcev sejma pa je bilo, kot pove zapis, toliko, da so se trli in gnetli ob nakupovanju. Sejem je trajal več dni. Kasneje je bil prestavljen na nekdanji Kongresni trg oziroma Trg osvoboditve, kot mu danes pravimo, in je »živvel« vse do začetka druge svetovne vojne.

Praznik kolin

Tako, pa smo prišli že do kolin. Koline delajo ponekod že decembra, ponekod pa šele februarja, tako da točnega datuma za to ni mogoče postaviti. Ve pa se, in to še dandanes, da je to praznik – praznik kolin, na katerega se kmetje že vnaprej pripravljajo. Vesele se ga tudi otroci saj jim ta dan ni treba k pouku oziroma jim nekdanj ni bilo treba:

Dela ob klanju živine ni malo. Treba je pripraviti pine za klobase, pa trske za žlemanje, rožiče, prebrati pšeno za klobase, preskrbeti začimbe, posebno skrb pa namenjajo kmetje tudi nožem. Nožu, s katerem se kolje živina, ponekod rečejo zabodnjak. Pripraviti je treba tudi posodo, pa stojalo »škamelj«. Tega ponekod nadomestijo kar s hlevskimi vratci, na katere položijo zaklano svinjo.

Svojčas je živino klal sam gospodar, sčasoma pa so njegovo delo prevzeli mesarji. Ti so prišli že navsezgodaj k hiši, poplaknili grlo jim pojedli hlebec novo pečena pšeničnega kruha. Zakol se je nato lahko začel. Sodelovalo je več ljudi, vsak od njih pa je imel natanko določeno opravilo. Tudi otroci so pomagali. Ta je držal svinjo pri zadnjih nogah, oni pazil na krnico za kri, tretji je držal svetilko ...

Največ zabave in jeze je bilo seveda s svinjo. Ta se ni pustila kar takoj in zlahka ujeti. Lovljenje svinje je seveda zabavalo otroke; starejše pa nekoliko manj, saj je bilo treba delo opraviti hitro in spretno. Pa vedno ni šlo tako. O tem pričajo tudi zgodbe in pesmi. Ene teh je iz Prlekije:

*Da smo že račun držali,
kak bomo prašiča klali,
te je vsaki name kaza:
Ti boš pre po hlevi gaza!*

*Ti mi dajo prav žganice,
jaz si plujen na peščice.
Da je zdaj drugači nej,
tak jaz iden naj naprej.*

*To bi vam jaz rad poveda,
kak me je prašiček gleda,
da sen priša notre v hlev.
Misli, da mu nesem plev.*

*Vüha špiči no poslušā,
meni že trepeče düša.
Tü bi nüca jaz dva krampa,
da on tak na mene čampa.*

*Nesem vüpa ga prijeti,
že leti mi drek po peti,
da on tak nad manoj krüli,
da me lahko tü ogüli.*

*Ne še se zdaj vünu zdere,
on me v drügi kot podere.
Tüje moja zadje vüra,
če boš se tak z menoj güra!
Jaz se zderem: Drevo gor!
Te prašiček najde v dvor ...*

Takoj zatem, ko je svinja ujeta in zaklana, ponekod vržejo debel štor v svinjski hlev, da bodo svinje ob prihodnjem zakolu prav tako debele, če ne še debelejšje. To je v navadi v Prekmurju, pod Kumom pa so namesto tega odtisnili v kri namočeno roko na hlevska vrata. Ponekod so zamahnili z metlo po zaklani svinji ali pa vrgli košček mesa v hlev ... vse v upanju in želji, da jih sreča ne zapusti.

Sledi snemanje kože. Šele proti večerju pa pridejo na vrsto klobase. Črevesa zanje so marsikje oprali kar v potoku. Za nadev pripravi gospodinja mlet prašičji drob, ajdovo ali proseno kašo oziroma riž. Ne smejo pa manjkati tudi dišave.

Najprej so na vrsti, krvave koline – ta črne, nato šele bele, kot jih poimenujejo v Slovenskih goricah. Pri belih namreč v nadev na primešajo krvi.

Tudi pri kolinah so razlike. Ne toliko v velikosti, pač pa v tem, kar dajo kje vanje. Pa tudi po imenu se ločijo. Na Tolminskem in Cerkljanskem pravijo krvavicam – mulce. Tod dajejo vanje namesto riža debelo kašo – ječmenov ješprenj, temu pa pridajo še malce ajdove moke, v mleko namočen bel kruh, poper, sol in meto. Tolminske mulce so iz krvi, pljuč, srca, glave, ajdove moke, riža ali pa pinjol. Zanimivo je, da tu mulce sladijo in jim dodajo še rozine, jedo pa jih s krompirjem.

Prleške klobase veljajo za izbrano specialiteto, znano daleč naokoli. To velja tudi za nadevan želodec, ki je doma na Gorenjskem in v Savinjski dolini. Pravijo mu šoblek, šumbelj ali žubelj.

In ko je vse to pripravljeno, se šele začne večerja. Ta se na ta dan – praznik kolin obvezno začne z juho, ta pa mora biti z rezanci. Jedat je vsem na pretek, vina pa tudi. Za konec praznika je treba še zaplesati, včasih pa so si na tej ali oni kmetiji, kjer je bilo veliko mladih, izmislili še različne igre. Tako so v Ponikvah na Štajerskem mesarjem »kradli« klobase in se potem na njihov račun, ko so jih ti šteli in šteli, pošteno nasmejali. Marsikje pa so se radi šli »rihtarja«. Ko je bila noč že pozna in so bili vsi pri koncu z močmi, so se poslovili, a vedno s kolinami. V navadi je namreč bilo, da so dajali gospodarji vsem sorodnikom in sosedom na ta »kolinji dan« koline v dar.

Darinka Kladnik

Odnosi med nami in staro domovino

Ko smo se Slovenci pred mnogimi leti izselili iz siromašne Avstrije, ni bila lahka pot v mrzlo tujino. Gospodarske, politične in socialne razmere so nas prisilile, da smo se s težkim srcem poslovili od svojih dragih, katerih mogoče ne bomo nikdar več videli. In tako nas je sem prišlo ob koncu 19. in v začetku 20. stoletja nič manj kot ena četrtnina naroda, ali okoli 250.000 naseljencev. Glavni vzrok za izselitev je bil preobljudenost in brezposelnost, kajti tovarne so bile takrat silno redke in še tiste so imeli v lasti tujci, ki so znali do polne mere izkoristiti našega delavca.

Pravice za odhod v Ameriko so se tedaj prav lahko dobile; enostavno si šel na okrajno glavarstvo in rekel uradniku, da bi šel rad v Ameriko. Po nekaj formalnostih ti je napisal dovoljenje in pripomnil, da se moram čez dve leti vrniti, da bom odslužil vojaški rok, če bom potrjen. Seveda je vsak rad obljubil, v žepu je pa marsikdo figo držal.

Odnosi med izseljenci in avstrijsko vlado niso bili nikoli pristrčni, kajti kot nemška država je komaj čakala, da se je znebila naraščajočega slovanskega prebivalstva. Skrbela je le za Nemce in njihove podreptnike, ki so se ji udinjali. Tudi slovenski deželni poslanci, ki so bili po večini klerikalci, niso imeli veliko besede in so morali plesati, kot je nemški Mišel godel na Dunaju. Pri tem so najbolj trpele slovenske šole, ki so bile povesod zapostavljene. Kdor je znal nemško, je imel več priložnosti, da dobi dobro službo in ugled. Zato ni čudno, da se ni skoraj nihče vrnil nazaj po dveh letih, da bi odslužil vojaški rok. Večina izmed njih se je tukaj poročila in ustanovila družine.

Nekoliko boljše so bile razmere po prvi svetovni vojni, ko je bila ustanovljena Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev. Ta država je bila pod diktaturo srbskega kralja Aleksandra, politično pa ji je vladal S. Pašić z železno roko. Narodnostno so stranke sicer imele nekoliko več pravic, ampak politično so bili gospodarji Srbi. Zato so bili večni boji v skupščini med Hrvati in Srbi, medtem ko so bili Sloven-

ci nepristranski. O kakem gospodarskem napredku pa ni bilo tudi pod Aleksandrom veliko besed. Zato so prišli ljudje z dežja pod kap in selitev v tuje kraje se je nadaljevala. Zavladalo je tudi preganjanje nasprotnikov režima kot v vsaki diktaturi. To je najbolj občutil ameriško-slovenski pisatelj Louis Adamič, ko je spisal vladi nevshečno knjigo *The Natives Return*, in tisoči političnih jetnikov po vsej Jugoslaviji. Naj navedem samo en primer šikaniranja. Ko sem se leta 1919 peljal po opravkih z vlakom iz Ljubljane v Kočevje, sem naletel na tole zgodnico: Ko je vlak stal, je pred odhodom prišla v voz ženska z majhnim otrokom. Ker ni mogla več držati otroka v naročju, je prosila sprevodnika, da ji preskrbi sedež. Ampak sedeža ni bilo nobenega več, ker je nekaj srbskih vojakov zavzemalo celo klop in pošteno vleklo dreto. Sprevodnik bi rad ženski ustregel. Zato gre k spečemu vojaku in ga nalahko pocuka za suknjo in reče po srbsko, da ga prosi, naj prepusti sedež ženski z otrokom. Eh, ko bi videli tega vojaka! Skočil pokonci, potegnil bajonet iz nožnice in zagrozil nič hudega slutečemu sprevodniku, češ: »Muči Švaba. Ti znaš čitat i pisat, a ja sem ovdje gazda.« In se je spet doli vlegel, kot bi se nič ne zgodilo. Vse to je seveda naredilo mučen vtis na potnike, najbolj pa name, ker takih nastopov nisem bil vajen v Ameriki. Upam, da je bil ta primer redek tudi v Jugoslaviji. No, in kakor je znano, je bil kralj Aleksander pozneje umorjen v Franciji, kar pa ni odpravilo diktature; očitna pa je bila želja po spremembi vlade, po demokratičnem načinu in v korist ljudstvu. V Jugoslaviji je ostalo v bistvu vse po starem. Napredek v gospodarstvu je bil silno počasen. Nikogar ni bilo, ki bi razvil industrijo in moderniziral poljedelstvo. Stranke pa so tekmovalle med seboj za prvenstvo.

Kaj naj rečemo o sedanji jugoslovanski državi, ki je nastala v času druge svetovne vojne? To državo do pred nekaj leti vodil zelo sposoben in previden državnik Josip Broz Tito, ki je znal držati na uzdi vse nasprotnike države, zlasti pa del Hrvatov, ki so si

vtepli v glavo, da hočejo biti neodvisni od ostale Jugoslavije. Njihova zamisel je bila seveda neumestna, ker bi bila razdeljena Jugoslavija kaj lahek plen lačnih sosedov, ki so komaj čakali na take prilike. Ogromna večina poštenih Hrvatov tesno sodeluje z ostalimi narodi in uživa svobodo in blagostanje. Večina izmed nas slovenskih naseljencev smo v tem primeru soglašali z jugoslovansko vlado, ker smo vedeli, da je tako najbolje. Enako stališče je zavzela tudi ameriška vlada, ki je navezala trgovske, kulturne in socialne stike z Jugoslavijo. No, in danes je v Jugoslaviji več blagostanja – zlasti v Sloveniji – kot v vseh ostalih komunističnih državah. Svoje tovarne ima celo v Ameriki, kar dokazuje obisk podpredsednika slovenske vlade v državi Georgia.

Naši odnosi z Jugoslavijo, ki so bili pod prejšnjima vladama precej hladni, so se s sedanjo vlado znatno izboljšali. V Clevelandu smo ustanovili Odbor za kulturno izmenjavo, ki se je izkazal za zelo koristnega. Naši pevski zbori namreč večkrat gostujejo v Sloveniji, medtem ko pridejo ondotni k nam. Bojazen nasprotnikov, da bodo vodili komunistično propagando, se je izkazala kot navaden bav-bav. Vsakoletni obiski starejših in mlajših rojakov Jugoslavije so se znatno pomnožili. Naši mladi rodovi iščejo svoje korenine, odnosno rojstne kraje svojih prednikov, o katerih so že mnogo slišali. Iznenadeni so tudi nad lepoto slovenskih krajev in nad gostoljubjem prebivalcev. Tudi mi Clevelandčani smo precej pridobili z jugoslovanskimi konzularnimi zastopniki, ki je zdaj že četrti. Tokrat je generalna konzulka ženska Zofka Klemen Krek, ki je zelo sposobna in prijazna z vsakim. Vsi dosedanji zastopniki so radi obiskovali naše kulturne in družabne prireditve in se z nami vred zabavali, česar o prejšnjih diplomatih ne moremo trditi. Mi se zavedamo, da tudi tam ni vse tako, kot bi moralo biti, ampak naredijo, kar največ morejo v tej zmešani inflaciji. Nasprotniki sedanje vlade poročajo iz Jugoslavije samo, kar je slabega, dobre stvari pa zamolčijo, ampak dejstva govorijo sama zase.

je kmalu sledilo telovadno društvo Slovenski Sokol. Ti so igrali skoraj izključno naše ljudske igre, drame in šaloigre. Ker so oboji imeli nekaj dobrih igralcev, je bila tekma med njimi zelo ostra, kar je bilo dobro za občinstvo, ker so bili deležni izvrstno podanih predstav. Ampak čas je zahteval svoje. Prvi je prenehal z igrami iz raznih razlogov Slovenski Sokol, po več letih pa tudi Triglav. Oba zaslužita priznanje, ker sta orala ledino naše drame na tujem polju.

Njima je sledilo društvo Lunder-Adamič s krstno predstavo »Krvava noč v Ljubljani« leta 1908, ki je slonela na dogodkih v Ljubljani 1908, ko so vojaki 27. pešpolka ustrelili dva slovenska mladeniča. To društvo je gojilo dramatiklo do 1918, nato pa izročilo ves inventar s kulisami vred novoustanovljenemu dramskemu društvu Ivan Cankar, ki je bilo ustanovljeno leta 1919 v Birkovi dvorani.

Ne bom pretiraval, če rečem, da je bil Cankar najbolj uspešno dramsko društvo v Clevelandu in predmestjih. Mnogi člani so bili že veterani od drugih dramskih društev in so imeli že podlago in izkušnje o igranju. Vrhunec pa so dosegli v novozgrajenem Slovenskem narodnem domu 1924, ko so se preselili tja iz tesnih in neudobnih Birkovih prostorov. Oder in stranski prostori so bili za igralce življenjskega pomena, zato je dramatika dobila nov vir življenja in se hitro razvijala. Največji vzpon pa je društvo doseglo potem, ko je leta 1925–26 najelo poklicno igralko Avgusto Danilovo iz Ljubljane, da nas je poučevala o dramski umetnosti. To je bilo nekaj za mlade in ambiciozne igralce. V dramsko šolo, ki jo je vodila, je pristopilo 45 učencev obeh spolov. Tečaji so bili zanimivi. Razlagala je teorijo, kretnje, mimiko, vokalizacijo, pantomimo in sploh vse, kar igralec potrebuje. Bili smo ji silno hvaležni, kajti takrat smo šele spoznali, kako revni glede igranja in tehnike smo bili prej. Iz nas je ustvarila v igranju take karakterje, da sami sebe nismo poznali. Včasih je tudi sama nastopila v kakšni težki vlogi in žela burno odobravanje. Naša drama je takrat bujno cvetela. Z Danilovo smo si ustvarili hvaležno občinstvo, ki je v velikem številu obiskovalo naše predstave. Zato smo igrali kar dvakrat na mesec popoldne in zvečer. Časopisi so bili polni poročil o naših uspehih. Ko smo pri odprtju SND igrali petdejansko igro Brat Martin, smo jo morali naslednjo nedeljo ponoviti pred polno dvorano in balkonom, skupno 1350 sedežev. Društvo pa je tudi po odhodu Danilove v domovino še dolgo let uspešno igralo, dokler so bili dani pogoji.

Razen že imenovanih dramskih društev, smo imeli na Waterloo Rd. v

collinwoodskem predelu, zelo delovno dramsko društvo Anton Verovšek. Kot ostala društva se je tudi Verovšek dolgo mučil po tujih in neudobnih prostorih, dokler ondotni rojaki niso postavili lepega in udobnega Slovenskega delavskega doma z obširnimi odromi. Tedaj se je tudi Verovšek razcvetel in v teku svojega obstanka postal kakih 90 dramskih del domačih in tujih pisateljev. Vzgojil je tudi drami dostopno občinstvo in dobre igralce. V Verovškovi bližini, v Slovenskem domu na Holmes Ave, je tudi eno najstarejših dramskih društev Lilija, ki je bilo svojčas zelo delavno in še danes semintja uprizorijo kakšno igro s pomočjo novih naseljencev: Kot ostala dramska društva bo tudi Lilija dobila svoj kotiček v zgodovini ameriških Slovencev. Lilija je uprizorila skupno nad 60 iger. In kaj naj rečem o najmlajšem društvu Naša zvezda v razmeroma novi slovenski naselbini Euclid? Bila je dolgo naša sirota, ki so jo odrivali iz kota v kot, dokler ni našla svojega zavetja na modernem odru v Društvenem domu na Recher Ave. Zvezda je tekom časa vzgojila več dobrih igralcev in režiserjev, ki so podali na odru največ dramskih del naših domačih pisateljev, ki občinstvu najbolj ugajajo. Skupno so odigrali kakih 45 iger različne vsebine. Društvo še vedno ni razpuščeno. Vsa dramska društva so skupno uprizorila nad 500 raznih iger v teku svojega obstanka, kar je za tujino izredno veliko število. Ne rečem, da so bile vse igre kakovostne, vendar pa bi nam nekatere zavidali celo v stari domovini. Odvisno je bilo pač od igralcev, režije in scenerije. Eno je pa gotovo: nekoč živahni odri naših narodnih domov so zdaj zapuščeni in pusti. Na njih ne vlada več živ-zav veselih igralcev, niti jih ne kinča lepa scenerija domačih slovenskih krajev, kjer nam je tekla zibelka in nam je mati pela uspa-vanko.

Frank Česen

Resnica je, da jugoslovanski delavec še ni nikdar tako dobro živel kot sedaj.

Odnosi slovenskih priseljencev v Ameriki s staro domovino so torej kar zadovoljivi. Sicer pa smo mi nekakšni samorastniki, ki smo se razvijali po svoje. Pri tem smo imeli težav in žrtev na pretek. Ustvarili smo mnogo, kar zgodovinar ameriških Slovencev nikakor ne bo mogel prezreti. Ampak o tem je bilo že precej napisanega. Poglejmo lepo število Narodnih domov, ki so bili in so še središče našega življenja. Večjih podpornih organizacij imamo kar pet, ki imajo na tisoče članov. Časopisov in revij smo imeli samo v Clevelandu nad dvajset. Kulturnih društev je bilo na ducate. Imamo tudi Slovenski dom za ostarele z vrednostjo več milijonov, ki bo kmalu imel kar 150 postelj. Še in še bi lahko naštevili naše pridobitve bodisi na gospodarskem, kulturnem, prosvetnem ali socialnem področju. Pokojni T. Andrica je leta 1955 izdal zajetno brošuro, v kateri navaja, da je v Clevelandu nad 200 raznih slovenskih organizacij. Seveda so današnje razmere nekoliko drugačne, kajti naš prvi rod bo kmalu izumrl, toda naše delo do gotove meje nadaljuje mladina drugega in tretjega rodu. Odvisno pa je od okoliščin, kako dolgo se bo še slišala slovenska beseda in donela pesem z naših odrov.

Frank Česen, Cleveland, O., ZDA

Nekaj besed o naši dramatikli

Kadar se bo pisala zgodovina ameriških Slovencev, bo dramatika nedvomno zavzela častno mesto, kajti društvo, ki so gojila dramatiklo, je bilo samo v širšem Clevelandu kak ducat. Nekatera so že po prvi predstavi prenehala z delovanjem, a druga so vztrajala. Če se prav spominjam, je bil prvi dramski zbor Pevsko in dramsko društvo Triglav, ustanovljeno že 1903. Prirejali so koncerte in igre pod zmožnim vodstvom. Poleg del naših pisateljev so segli tudi po tujih avtorjih. Triglavu

BELGIJA

Veselje belgijskih Slovencev

Veselje in zadovoljstvo, ki že nekaj časa prevzema srca članov jugoslovanskega društva Sv. Barbara, bi radi delili tudi z drugimi slovenskimi rojaki, še zlasti z rojaki v Belgiji ter seveda z vsemi, ki živimo na tujem ter tudi s tistimi, ki živijo doma. Kaj je torej tako pomembnega in vrednega, da nas tišči v grlih in bi najraje zavriskali na ves glas? Zgradili smo si svoj košček domovine na tujem! Domovine, s katero smo povezani v mislih, besedah in dejanjih. »Bilo je težko, a uspelo nam je!« smo si rekli, ko je bilo vsega konec. Treba je pač potrpeti, plačati in se boriti, če želiš doseči cilj!

Zato smo Slovenci in člani Sv. Barbare še posebno ponosni, da smo dosegli ta cilj in uresničili dolgoletne želje članov. Naš lasten dom smo odprli v soboto, 4. junija 1982.

Kulturno društvo Sv. Barbara v Eisndnu je eno najstarejših slovenskih društev, saj obstoja že 53 let, ustanovljeno je bilo leta 1929. Mnogi že ne vemo več vseh imen takratnih sodelavcev in ustanovnih članov, znan pa nam je njihov cilj – gojiti slovenske navade in običaje, predvsem pa ohranjati materinski jezik. Pod tem geslom so že takrat vzorno sodelovali na kulturnem področju in tako pripravljali pot svojim potomcem. Časi pred in med drugo svetovno vojno niso bili ugodni, kljub temu pa so tam zakoreninjeni Slovenci složno in z mislijo na boljše dni vztrajali, dokler jim ni priskočila na pomoč tudi Slovenska izseljenska matica, katere pomoč so vedno hvaležno sprejeli. Njihove možnosti so bile tako veliko večje, kot če bi ostali osemeljeni. Slovenci so prihajali v društvo v vedno večjem številu, predvsem mlajši, z novim duhom, mislimi in predlogi. S tem pa so rasle tudi skrbi in delo, saj smo potrebovali večje prostore za naše delo in naraščajoče potrebe. Pojavile so se že prve nevšečnosti. Grozil nam je razcep, ravno takrat pa se je rodila misel, da bi sezidali nekaj svojega za nas in naše potomce. Naše želje so dobivale vedno večji odmev. Treba pa je bilo denarja in druge pomoči, tudi spodbude, predvsem pa sporazumevanje in medsebojno ljube-

zen. Močni smo le, če bomo držali skupaj. Čas, ki ni miroval, je pustil za seboj marsikatero skrb, seveda pa tudi sami nismo počivali, saj smo venomer prirejali proslave in zabave, ki so nam omogočile, da je bil naš cilj lažje dosegljiv.

Ravno v tem primeru smo lahko hvaležni Matici, ki nam je dolga leta brezplačno pošiljala ansamble iz domovine, sami pa smo poskrbeli, da je bil obisk teh ansamblov kar najbolj številan. Na ta način nam je Matica krepko finančno pomagala in nam omogočila, da smo »Dom jugoslovanskega kulturnega društva Sv. Barbara« postavili na trdnih temeljih.

To pa je bil šele prvi korak. Veliko skrbi smo imeli s pridobitvijo zemljišča. Rekli smo si: če že kupimo, mora biti ugodno, v primerni okolici, ne preveliko in ne premajhno. Seveda prav takega nismo našli. Obrnili smo se na domače oblasti, šli do tukajšnjega župana in zaprosili za zemljišče. Brez velikega okolišenja nam je dodelil parcelo, za katero nismo ne veliko plačali ne veliko podpisovali. Dobili smo jo na podlagi zaupanja v najem za 30 let z možnostjo podaljšanja najemne pogodbe. Bili smo prijetno preseñeni, saj česa takega res nismo pričakovali. S tem je bilo doseženega že veliko, vseeno pa nam je primanjkovalo še marsičesa. Vendar pa sredi poti, ne smeš omagati. Seveda je šlo in to s pomočjo mnogih slovenskih družin, ki so nam pomagale s prostovoljnimi prispevki. Začeli smo nabavljati gradbeni material in tako smo jeseni 1981 že zakoličili. Naslednjo pomlad je začelo peti orodje. Marsikatera kaplja znoja je stekla po čelu izčrpanih rudarjev, ki so vztrajali ves čas zidave, saj smo le tako lahko končali z gradnjo v pičlih šestih mesecih. Nihče ne more biti tesneje povezan z našim novim domom kot tisti, ki so mu postavili stene, streho in tla.

Ta dom, last Jugoslovanskega društva Sv. Barbara, Eisden-Maasmechelen, bo služil mnogim namenom. Pevski zbor, ki že približno eno leto deluje

Skupina zadovoljnih članov in gostov ob slovesnem odprtju novega doma Jugoslovanskega kulturnega društva Sv. Barbara v Eisndnu-Maasmechelenu

pod vodstvom požrtvovalnega Ivana Kodeha, ki prihaja učiti k nam iz daljnega kraja, bo imel kje imeti redne tedenske vaje. Ob tej priložnosti se rojaku Ivanu Kodehu iz srca zahvaljujemo za njegovo požrtvovalno delo. Uredili si bomo zaželeno knjižnico, tu bomo imeli seje in sestanke odbornikov, vsekakor pa tudi številne manjše proslave, občne zборе, poroke in druge društvene slovesnosti. Prepričan sem, da bo ta prostor resnično dobro izkoriščen.

Dan slovesnega odprtja naših prostorov, 4. junij 1982, nam bo gotovo vsem ostal v trajnem spominu. Mnoge ugledne osebnosti smo imeli ta dan med nami, ki so še olepšali naše slavje. Med drugimi smo lahko pozdravili jugoslovanskega ambasadorja v Belgiji Esada Cerića, krajevnega župana Andreja Reula in še gosta iz domovine, člana izvršnega odbora Slovenske izseljenske matice Štefana Urbanca.

Spored je bil do konca zelo pester, kar so nam potrdili vsi navzoči. Pozdravi in čestitke vodilnih oseb so nam segli do srca. Veseli smo bili tudi lepega darila – slike akademskega slikarja Franceta Slane, ki nam jo je poklonila Slovenska izseljenska matica. Na sliki so valovi slovenskega morja, kar naj nam pomeni domovino, pozdrave iz rojstnega kraja. Naš dom je z njo še lepši in vrednejši.

Mislim, da je bilo s tem povedano vse najpomembnejše. Ostanemo mi še besede zahvale, ki naj sežejo tudi prek meja. V imenu Jugoslovanskega kulturnega društva Sv. Barbara se iskreno zahvaljujem Slovenski izseljenski matici za vse razumevanje, pomoč in zaupanje ter za ljubeče v sliki izražene pozdrave, Štefanu Urbanču za njegove pristrčne želje, ambasadorju Esadu Ceriću in županu Andreju Reulu za njune čestitke in pohvale, vsem članom in odbornikom za prostovoljno delo in darila, vsem radodarnim Jugoslovanom, skratka vsem, ki so na kakršenkoli način pripomogli in sodelovali pri gradnji našega doma. Vsem izrekam – tisočkrat hvala!

Andrej Stradovnik, tajnik

AVSTRIJA

Hanna Waldbauer-Cvenkel – petinosemdeset let

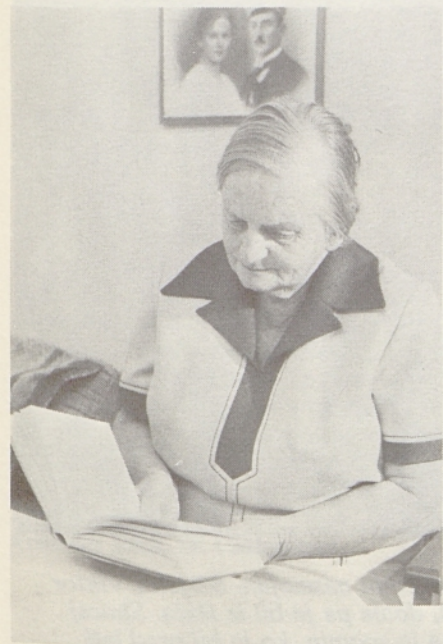
V zatišju tirolskih gora praznuje 85 let plodnega življenja pesnica, življenjska filozofka Hanna Waldbauer, rojena Cvenkel. Plemenita žena v svojem življenjepisu in v svojih pesmih priznava in čuti, da se v njej pretaka

slovenska kri, da je bil njen oče Slovenec iz Cvenkelnove rodovine iz Ljubnega na Gorenjskem, da njeni sorodniki žive nedaleč od Ljubljane v čudoviti deželi na prostih domačijah, okrog katerih se razprostirajo gozdovi... Njen oče, kmečkega rodu, je pogosto »vandal na Tirolsko« se še v času Avstro-Ogrske priselil na Salzburško, se tam poročil z Avstrijko in zaživel v novi domovini.

Hčerka Hanna je dobivala odlično izobrazbo, končala je srednjo šolo in se odločila za študij farmacije na salzburški univerzi. Poročila se je z odvethnikom dr. Waldbauerjem, preživljala z njim lepe in hude čase, najhujše v zadnji vojni, ki jima je vzela ljubljene-ga sina.

Iz njenega življenjepisa razberemo, da njena nadarjenost za pisateljvanje izhaja iz očetove krvi. Njen talent pa so kasneje pesniško oblikovali izvrstni salzburški pedagogi in pesniki. Svoje notranje življenje, svoje misli in hrepenenja, odnose med ljudmi in narodi razodeva v svojih osmih pesniških zbirkah: Rodovitni čas, Jutri zacvete zemlja, Brez ščitov in odlikovanj, Zemlja, da čutimo svoj korak, Zlomi v sebi svojo trdo deželo, O, kovalo te bo, Novo nastaja iz duha in ponižnosti, V lase se vpleta mi jesen.

Ko je Hanna pred nedavnim poslala predsedniku Avstrije dr. Rudolfu Kirchschrägerju eno izmed svojih zbirk s posvetilom, ji je predsednik – ko se ji je zahvalil za darilo – med drugim napisal: »Zelo globoke misli in mnoge resnice razodevate v svojih verzih, ki se človeku globoko vtisnejo v srce in dušo. Vaše besede ganejo k razmišljanju in so lahko izvor premi-

Hanna Waldbauer, roj. Cvenkel, znana avstrijska pesnica, katere oče je bil Slovenec

kov v človekovi notranjosti. Stvari vidite jasno, najgloblja pa je vaša misel, da eno samo življenje ne zadošča... Čestitam vam.«

Hannina notranja potreba je, da mora biti v stikih s sorodniki v Sloveniji, v domovini svojega očeta. Pogosto piše bratranču Francetu Cvenklu, ki je zlasti dobro znan v slovenskih lovskih krogih kot lovski pisec in dolgoletni urednik revije »Lovec«. Skoraj v vsakem pismu pripiše svoj dekliški priimek »Cvenkel« in pogosto se podpiše slovensko »sestrična Ivanka«. S posebno ljubeznijo hrani fotografijo iz dekliških let, ko je na neki slovesnosti nastopila v gorenjski narodni noši.

Njen spomin ji večkrat seže daleč nazaj, tudi v otroška leta. Zaloti se, da kot majhna deklica zopet sedi očetu na kolenih, ki jo uči slovenskih besed in slovenske pesmi... Tedaj nehoté séde k svojim citram in slovenska narodna »Na planincih sončece sijé« zatrepeče na njenih strunah in tiho privre iz njenega srca.

SLOVENIJA

Hanna Waldbauer-Cvenkel

*Dežela mojih očetov,
dežela moje duše,
hribi in doline pojó v meni.*

*Toda gozdovi,
o tvoji gozdovi,
dih prednikov je v njih skrit.*

*Nihče naj svoje krvi ne pozabi,
če ga to vodi kvišku ali v prepad!*

*Kmetje, vidim vas,
kako stopate po njivah
in nad vašimi glavami
blesti se zlat sij...*

*Dežela mojih očetov,
dežela vseh bridkosti,
zdaj seješ in žanješ
v sebi blag mir...*

KDOR LJUBI

Hanna Waldbauer-Cvenkel

*Kdor ljubi, vse utegne,
kdor ljubi, vse ima:
obilje in bogastvo zemlje
in košček radosti z neba.*

*Kdor ljubi, vse daruje
in vendar vse ima,
ker je ljubezen večna,
brez konca in brez dna.*

Prevedla iz nemščine
Darina Konc

ŠVEDSKA

Novi prostori Planike v Malmöju

Po večletnem iskanju je članom slovenskega kulturnega društva Planika

končno uspelo najti nove prostore, ki so bili res potrebni. Zavihali smo rokave in te precej zanemarjene prostore, ki leže v mestnem naselju Rosengard, spremenili v prijeten kotiček, ki vzbuja občutek domačnosti in ki privablja zmeraj več naših rojakov. Ob vsekem koncu tedna se v društvenih prostorih pojavljajo novi obrazi in seznam članov se stalno večá. Navaden petek ali nedelja se tako spremeni v družabni večer, posebno če je prisoten Martin Pečovnik s svojo harmoniko. Ko pa se mu pridruži še Darinka Turnškova s starimi slovenskimi vižami, pa se nikomur ne mudi domov. Veselje je bilo slišati komentar novega člana, ki je v zadnjem času pristopil k društvu. Rekel je: »Poskušal sem biti Šved, pa sem spoznal, da to ne bom nikoli.« Pred tem je živel na Švedskem skoraj dvajset let.

Dve predstavnici druge generacije Slovencev v Malmöju – Milena Franceus in Suzana Pucko

Naše društvo ima zdaj lasten kvintet s pevkama Suzano in Zdenko, še vedno deluje moški pevski zbor, imamo pa tudi na novo ustanovljeno slovensko folklorno skupino. Na pikniku, ki je bil 15. maja v Halmstadu, je nastopil v kulturnem programu moški pevski zbor, pridružil pa se mu je tudi Martin Pečovnik s svojimi sinovi. Folklorna skupina pa je nastopila na makedonskem festivalu v Hälsingborgu konec maja, kjer je navdušila občinstvo s svojim jodlanjem tudi Darinka Ringström.

V tej hiši v naselju Rosengard so novi prostori društva Planika v Malmöju

Zadetek v črno je bila tudi ustanovitev diskoteke, ki smo jo odprli 22. maja. Nismo računali, da se bo mladina odzvala v tolikšnem številu. Nadaljevala pa se bo, žal, šele po poletnih počitnicah.

Letos društvo ni priredilo tradicionalnega piknika, namesto tega pa je bila pogostitev v društvenih prostorih. Obiskovalcev je bilo toliko, da so bili prostori kar premajhni, čeprav merijo 280 kvadratnih metrov.

Upravni odbor društva se iskreno zahvaljuje vsem članom, ki so tako nesebično priskočili na pomoč pri selitvi, pri urejanju novih prostorov, iskanju in nakupu inventarja, in vsem, ki so na katerikoli način pripomogli k dejavnosti Planike.

Anton Mažgon

BRAZILIJA

Spomenik predsedniku Titu v Campinasu

Jugoslovanski izseljenci v Sao Paulu so 8. maja letos doživeli veliko veselje in priznanje. Tega dne so v brazilskem mestu Campinas, kakih sto kilometrov oddaljenem od Sao Paula, v prisotnosti nekaj sto naših izseljencev in prebivalcev tega mesta slovesno odkrili spomenik predsedniku Titu na trgu, ki že dve leti nosi njegovo ime. Spomenik sta odkrila župan tega mesta Francisco Amaral in naš generalni konzul v Sao Paulu Pavle Živković. Slovesnosti je prisostvovalo tudi večje število uglednih osebnosti, med katerimi naj omenimo guvernerja države Sao Paulo, številne poslance in politične ter javne delavce Campinasu.

O osebnosti predsednika Tita in pomeni manifestacije prijateljstva med Jugoslavijo in Brazilijo so govorili pesnik Andre Kissil, predsednik društva prijateljev Jugoslavije Francisco Šurjan-Trofo, predsednik izseljenskega odbora za postavitev spomenika industrijalec Janez Hlebanja, generalni konzul Pavle Živković in župan Campinasu Francisco Amaral. Posebno globok vtis so na prisotnih pustile besede župana Amarala in pesnika Kissila. Župan Campinasu, ki se je lani v Hiši cvetja tudi osebno poklonil spominu predsednika Tita, je posebno poudaril Titovo politiko krepitve enotnosti Jugoslavije in njene polne neodvisnosti.

Spomenik je bil, kot je znano, postavljen na pobudo in s prispevki jugoslovanskih izseljencev, ob pomoči in ob osebni zavzemanju župana Campinasu, ki je pred dvema letoma, ob Titovi smrti, poimenoval po Titu ene-

ga od mestnih trgov. Spomenik je bil postavljen v modernističnem slogu, iz armiranega betona, po ideji in načrtih tukajšnjega kiparja in slikarja jugoslovanskega porekla Jorgeja Franuliča. Visok je sedem, širok šest metrov, ob-

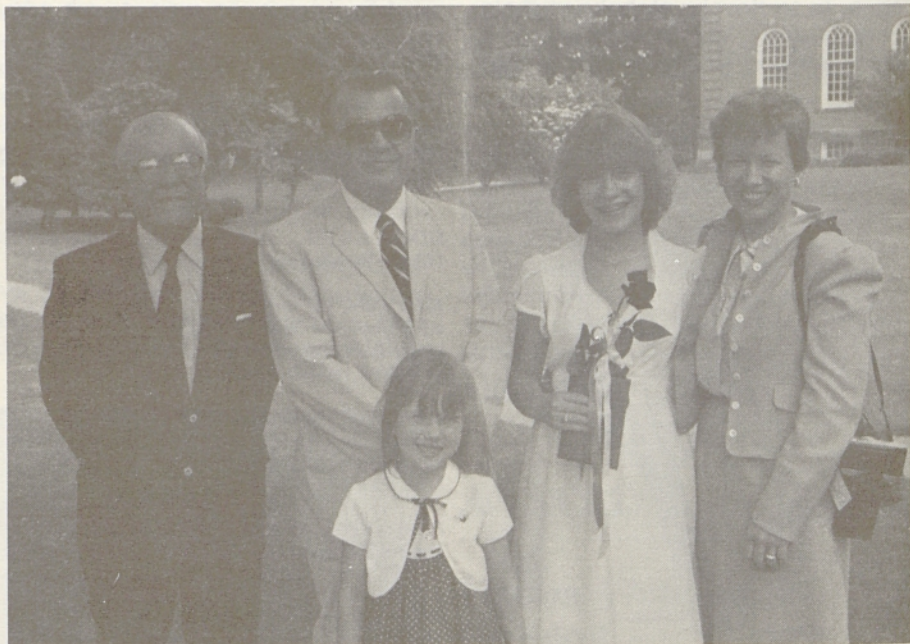
Pred spomenikom maršala Tita v Campinasu, Brazilija – na levi predsednik izseljenskega odbora za postavitev spomenika Janez Hlebanja, ki je tudi osebno v sklad prispeval precejšnjo denarna sredstva, jugoslovanski generalni konzul v Sao Paulu Pavle Živković in na desni avtor spomenika, kipar in slikar Jorge Franulič

krožen z zelenico in cvetjem. Spomenik na simboličen način predstavlja ljudstvo, zbrano okrog Tita. Pri vrhu, pod jamborom za zastave, je postavljen doprnski kip Tita, ki ga je izdelal kipar Augustinčič. Ta kip so v Brazilijo poslale jugoslovanske izseljenske matice. Na kovinski plošči so v portugalskem jeziku vgravirane besede:

»Maršalu Titu, tvorcu jugoslovanske enotnosti in pobudniku miroljubnega sodelovanja na svetu, jugoslovanska naselbina, ki jo predstavlja Društvo prijateljev Jugoslavije, in prefektura mesta Campinasu, ki jo zastopa župan dr. Francisco Amaral, Campinas, 8. V. 1982.«

Slovesnosti se je udeležilo tudi veliko število rojakov iz Sao Paula, ki so se odpeljali v Campinas z najetim avtobusom in lastnimi vozili. Mlade članice folklorne sekcije društva, oblečene v narodne noše, so polepšale slovesnost, ki je trajala več kot uro. Spred je obogatil tudi orkester vojaške policije, ki je poleg himen izvedel tudi krajši program.

Dogodek je vzbudil tudi precej pozornosti pri številnih brazilskih listih in na lokalni televiziji.

Poleti je naše uredništvo obiskal, ves živahen in nasmejan, 82-letni Viktor Skok iz Clevelanda, ki živi v ZDA 59 let, doma pa je bil iz Bača. Skoraj vsako leto obišče stari kraj, nepozaben pa je spomin, ko je bil pred leti milijonti obiskovalec Postojnske jame. Za objavo nam je izročil fotografijo, na kateri je Viktor Skok (prvi na levi) skupaj z družino svojega sina Freda V. Skoka, ki je že 12 let sodnik v Painsville, Ohio. Za sodnika je bil v tem okrožju izvoljen že drugič.

Mladini vcepiti narodno zavest

Pred nekaj dnevi smo prejeli devet parov škornjev, ki jih potrebujejo plesalci folklorne skupine Slovenskega narodnega doma »Lipa Park«. Škornji so lepi in naši fantje so jih zelo veselili. Izredno koristna bo za nas tudi knjiga dr. Makarovičeve Slovenska ljudska noša. Iz nje smo razbrali veliko koristnih informacij o naši noši, v veliko pomoč pa nam bodo kroji.

Naši fantje so prvokrat nastopili v novih škornjih iz Slovenije na multikulturnem festivalu v St. Catharinesu. Dobili so lepe pohvale, saj se zdi, da so plesali kot še nikoli.

Tradicionalna proslava Kanadsko-jugoslovanskega dneva, največje manifestacije jugoslovanskih izseljencev v Kanadi, je bila letos 3. in 4. julija na novem zemljišču – Canadian-Yugoslav Recreation Center. Slavju je prisostvovalo prek 2000 ljudi, med katerimi so bili tudi številni ugledni gostje. V kulturnem sporedu je poleg drugih nastopila tudi folklorna skupina društva »Lipa Park« iz St. Catharinesa (na sliki med nastopom).

Škornji pa so šele začetek in pričakujemo tudi nadaljnjo pomoč Slovenske izseljenske matice. Prepričani smo, da bo naša mladina ostala v slovenskem klubu samo, če jim bomo vcepili narodno zavest in ponos. To bomo lahko storili, če jim bomo pomagali pri spoznavanju naše domovine in stvari, na katere smo lahko vsi ponosni.

Francka Dim, St. Catharines

Umrli je Rudi Bratuž

V Londonu, Ontario, je 14. julija umrl nekdanji znani goriški kavarnar

RUDI BRATUŽ, ki bi letošnjega septembra dopolnil 84 let.

Po smrti žene je prišel Rudi za nekaj časa spet v staro domovino, živel lansko leto nekaj mesecev v Novi Gorici, prihajal večkrat na obisk v Gorico in Trst in se srečeval s številnimi stariimi znanci. Ob ponovnem odhodu v Kanado je še izrazil željo, da bi se še kdaj vrnil, da bi si ogledal nov Kulturni dom in da bi imela v njem koncert njegova hči, pianistka prof. Damijana, ki poučuje glasbo na fakulteti za glasbo univerze v Londonu (Zahodni Ontario).

Rudi in Marija Bratuž sta se v Kanado izselila pred več leti in živela v neposredni bližini hčerke Damijane. Znana sta bila med Goričani in okoličani, saj sta dolgo let vodila znano Bratuževo kavarno v Mamelijevi ulici v Gorici, ki je bila shajališče goriških Slovencev in Italijanov.

Pokojni Rudi je bil zaljubljen v kulturo, zato je vanjo usmeril obe hčerki, Damijano, ki je priznana pianistka v Kanadi, in Bogdano, ki je igralka v Slovenskem stalnem gledališču v Trstu. Bil je tudi pokrajinski in občinski svetovalec, najprej Slovenske demokratske zveze, potem Liste neodvisnih Slovencev.

V studiu 4EB v Brisbanu, kjer se snuje tudi priljubljena slovenska radijska oddaja. Na sliki: voditelj oddaje Alfred Milner (sedi), ob njem pa neumorni pomočnik Janez Primožič

ZDA

Priznanje Franku Česnu

Na redni seji kluba slovenskih upokojencev v Euclidu (Cleveland), ki je bila v začetku januarja, je kongresnik države Ohio Ronald Šuštar izročil

Franku Česnu, znanemu izseljensko-mu publicistu, posebno resolucijo ob njegovem 92. rojstnem dnevu kot priznanje za njegovo dolgoletno delo v številnih slovenskih kulturnih podpornih in drugih društvih ter organizacijah, še posebej pa za njegovo publicistično delo. Česnovo življenjsko zgodbo je objavil tudi lokalni dnevnik. Čestita mu tudi uredništvo Rodne grude

Umrli je Tončka Garden

V Chicagu je 28. januarja 1982 umrla dolgoletna izredno aktivna in priljubljena društvena delavka v naprednih slovenskih organizacijah Tončka Garden (roj. Kokalj, Urbanc). Rojena je bila 16. januarja 1896 v Škofji Loki, že v letu 1912 pa se je pridružila članom Slovenske narodne podporne jednote v ZDA. Kot dolgoletna aktivna članica je bila leta 1966 izvoljena tudi v glavni odbor SNPJ, kjer je sodelovala pet let. Hkrati je prizadevno sodelovala tudi v organizaciji Progresivne Slovenke Amerike, kjer je bila v prvih desetih letih podpredsednica njihovega krožka št. 9 v Chicagu, nato pa enajst let njegova predsednica. Vse do svoje smrti je bila tudi tretja podpredsednica glavnega odbora PSA.

Tončka Garden je bila vse življenje predana požrtvovalnemu delu slovenskih narodnih organizacij, vedno je bila prisotna tam, kjer je bilo treba delati, organizirati, pomagati tako ali drugače, nikoli pa se ni borila za kakršnakoli javna priznanja. Ves čas je verjela in zagovarjala temeljna načela, na katerih sloni Slovenska narodna podporna jednota, kakor tudi organizacija Progresivnih Slovenk Amerike.

Po vojni je obiskala tudi rojstno domovino, za katero je v času vojne in po njej veliko žrtvovala. Kot podpredsednica PSA se je leta 1964 udeležila tudi velikega sprejema jugoslovanskih izseljencev v Beogradu, kjer je tudi govorila kot predstavnica slovenskih izseljencev. Zahvalila se je za lep sprejem ter s klenimi besedami popisala občutke številnih izseljencev, ki se po dolgih letih življenja v tujini vračajo v obnovljeno domovino. Njene besede so ganile številne prisotne in izvabile solze na oči.

Organizacijama SNPJ in PSA ter sorodnikom izrekamo iskreno sožalje.

Od Münchna do Nürnberga

Na železniški postaji v Münchnu smo se spravili v temačen kot in prešteli denar, ki nam je še ostal, potem pa na slepo hodili spraševat za cene tretjega razreda do tega ali onega mesta na poti proti Nürnbergu. Štiri marke smo žrtvovali za goli obstanek, ostal pa nam je še denar za vozno karto do Adelschlags, neznanega kraja precej pred Donavo. Pozno zvečer smo se znašli na delavskem vlaku, ker smo upali, da pregled ne bo preveč natančen. Zadovoljni z družbo samih zaspanih delavcev – očitno so se vračali z dela – smo malo razburjeni pričakovali sprevodnika. Zaradi pomanjkanja denarja smo imeli vozovnice le za malo več kot za polovico poti.

Morali smo računati s pregledom. Posedli smo narazen in se delali, kot da se ne poznamo. Za tovariše je bil položaj čisto preprost, saj resnično niso znali nemško in bodo pač zmigovali z rameni, če jih slučajno »stakne« sprevodnik. Kako bo z mano, sem lahko le slutil. Zaenkrat je tista zanimiva osebnost s preščipalnikom mirno sedela in se pogovarjala z voznikom. Polagoma smo se umirili, ponovno pa smo vztrepotali, ko smo pustili za seboj postajo Adelschlag. »Illegalci«, je šumelo v naših ušesih. Kljub skrbem smo do smrti utrujeni trdno zaspali.

Iz daljave so kot v sanjah prihajale nejasne sprevodnikove besede: »Fahrkarten, bitte, Fahrkarten...« Smisel mi je postal jasen šele pozneje, zdaj pa sem se prebujal iz kratkega, globokega sna. Sedel sem čisto na zadnjem koncu enodelnega motornega vlaka in pred mano je vstajala podoba človeka z železničarsko kapo na glavi in službeno torbo ob strani. Kaj kmalu bo tudi mene zgrabila za ramena in skušala dognati, če morda ne spim...

Bil je starejši človek, svoje zahteve je sporočal potniku strogo uradno. Nategnil sem vrat, da bi bolje videl. – Justin je bil v škripcih! Pridno je zmigoval z rameni in uradna oseba se je rahlo razburjala ter se hkrati zanimala za ljudi na bližnjih sedežih. Vsi od kraja so ponujali nekakšne tedenske ali mesečne vozovnice. Ura je bila že

pozna. Sprevodnik je naletel na trd oreh.

»No, kako bo s tole karto!« mi je to pot prav razločno prišlo na ušesa. Potem ko je mož pregledal bližnje potnike, se je mož v uniformi spet vrnil k Justinu. Sledilo je nekaj nestrpnih besed, nakar je spravil listek v žep telovnika in odrinil dalje.

Zdaj se je šele začelo! Vsekakor bo moralo priti do »crescenda«, ko bo od časa do časa naletel na potnika brez vozovnice.

Opazoval sem razplet dogodkov. Šlo je bolj počasi. Noč, utrujenost potnikov in popolnoma neangažiran uslužbenec. Prepričan sem bil, da le s težavo opravlja svoje delo. Iz oči sem mu bral, da bi vožnjo veliko raje predsedel. Služba je bila pač monotona, brez posebne odgovornosti in mož je bil brez delovnega elana, če je slednji sploh potreben pri tovrstnem delu.

»Guten Abend, Abend... najlepša hvala, dober večer...« se je slišal njegov glas, ko je le od daleč pokimalav vozovnicam in se celo zadovoljeval z značilno kretnjo potnika, »saj veš, da nisem brez nje...« Očitno je vse obraze že poznal.

Sledil sem mu, izredno me je zanimalo, kdaj bo naletel na drugo žrtev. Z očmi sem iskal položaj drugih dveh, ki bosta verjetno pred mano na vrsti. Zase sem vedel, da bom zadnji, saj ni bilo vzroka, da bi sprevodnik preskakoval sedeže.

Tà-kum, tà-kum, tà-ku, smo drveli v noč po dvanajstmetrskih nezvarjenih tračnicah. Od časa do časa je noč razparal oster pisk.

»Kaj za vraga si pa mislite!« Tokrat sem ujel povzdignjeni glas, nekje v sredini našega prostora. »Adelschlag! Vam bom že dal Adelschlag! Kaj se pa to pravi, vi ste že daleč mimo! Se sploh zavedate, da je to kaznivo? Kam pa pridemo, če bi moral vsakega potnika posebej opozarjati, kdaj naj izstopi. Ne, gospoda, to ni naša dolžnost, prav gotovo da ne. Plačali boste in doplačali, to vam garantiram...«

Iz torbe je potegnil obrazce. Začel je hitro pisati in se hkrati obrnil proti Justinu. Tudi on da naj pripravi denar.

»In dajte mi že povedati, kam se sploh peljete... Kako naj vam sploh zaračunam!«

Dokončno se je prebudil in znašel se je v pravi službi. A kaj mu je vse to pomagalo, ko so bile njegove besede bob ob steno. Karel ni znal nemško niti besedice, ravnal se je po zmenjenih pravilih in pridno zmigoval z rameni. To je ujezilo doslej le rahlo razburjenega sprevodnika. Saj naj bi poskušal razumeti ljudi, toda to zmigovanje! In tisti tam spredaj se je tudi obnašal podobno. Kaj če nima opravka s kako zaroto! »Kakšna noč!« si je mislil.

Potniki naokrog so bili bolj prebujeni in začel jim je razlagati, kako težavno je njegovo delo. Nekateri so mu prikimavali, večina je samo buljila vanj.

Vlak se je ustavil. Uniforma je izginila na peron in se kmalu spet pojavila. Nisem opazil, da bi kdo izstopil. Ozračje se je umirilo in »Bitte schön« pomešani z »Danke schön« so malo manj monotono spremljali ropot koles.

Vedel sem, da se približuje vrhunec... Pri naslednjem bo udarilo, pomoči ni. Prav Edo jih bo dobil z največji silo, sem si mislil. Je že prav tako, starejši je že.

Do dejanja pa ni prišlo tako hitro. Nam znani možakar se je bil razživel; tu pa tam je malo sedel, se pogovarjal, se nasmehnil in nadaljeval z obhodom. Nazadnje je le priromal do Eda. Na zunaj je bil zelo miren, v notranjosti pa že divje razburjen. Fant je čisto lepo pokazal vozno karto in ta je bila že skoraj preščipnjena, ko je sprevodnik globoko zajel sapo, namrščil čelo, povzdignil glas in stopil korak nazaj. Začel je kriliti z rokami in iz grla so se mu vsule kletvice. Potniki so postali takoj pozorni. Edo je sedel na klopi ves majhen in vidno je lezel v dve gubi.

»Prekleta je in prekleta je ta noč! Naj me hudič vzame, če ne gre za načrtno sabotažo. Spet tale Adelschlag! Le kaj mislite, da sem bebec?! Vem, prav dobro vem, vi vsi me imate za norca. A jaz vam pokažem, kaj se pravi železnico okrog pri našati! Policijo pokličem in v arest vas dam. Samo pogledjte – in ob tem se je obrnil k potnikom – tri vozovnice do Adelschlags, tri vozovnice in trije fantje in vsi zmigujejo z rameni. Le kje pa je en sam dokaz, da so nehote zaspali, vprašam vas, od kod opravičilo!... Izgovora ni, ker ga biti ne more.«

Ni in ni odnehal. Vmes so se slišali mnogi »ja, ja«, »jawohl« in tudi razni »aber, aber«. Razpoloženje je postajalo cirkuško.

Medtem se je vlak začel ustavljati. Več kot polovica delavcev se je pri-

pravljala za izstop. Živo so komentirali dogodek, se smejali in videti je bilo, da je večina zadovoljna s takšnim zaključkom vožnje. Le škoda, da ni vsak dan tako. Tudi sprevodnik je izstopil ter mimogrede pripomnil, da s tisto trojico še ni opravil.

Vlak je odpeljal, mož v uniformi je očitno hotel čimprej zaključiti pregled ostalih potnikov. Vstopil ni nihče, tekle so že male ure.

Pripravil sem se na najhujše, da bo vsak čas treščilo, o tem sem si bil na jasnem. Pomaknil sem zadnjico naprej, se v velikem loku usločil ter malomarno vrgel glavo nazaj. Z odprtimi usti in priprtimi očmi sem začel rahlo smrčati. Čakal sem dlje, kot sem račun.

»Gospod, gospod, Mein Herr, zbudite se že vendar! Vozno karto prosim, bitte, bitte, saj ste vendar živi, ali ne! Tako bo bolje,« je nadaljeval sprevodnik, ko je uvidel, da se bom končno le predramil. Začel sem zaspano iskati vozovnico po vseh žepih, jo končno našel ter malomarno izročil. Večkrat pomislim, če ne bi nemške zvezne železnice takrat meni naprtile krivde za izgubo uslužbenca. Možnost srčne kapi je bila velika, zlasti v kritičnem trenutku. Možu je namreč šinila kri v glavo, nato je prebledel in se začel tresti po vsem životu. S piskajočim glasom je omenjal Adelschlag. Na čelu so se mu pojavile znojne kaplje in s tresočo roko je kazal na karto, name ter začel jecljati. Jaz sem mu seveda pokimaval. »Ja, ja, mož ima prav. V tisti kraj gremo, študentje iz Jugoslavije smo, teto obiščemo v Adelschlagu. . . Seveda, poročena je z Nemcem in zdaj živi tam!« Možakar mi je hotel dopovedati, da smo že zdavnaj mimo, »me sploh razumete, kaj pomeni **mimo**,« je še dodal. Razumel sem prav dobro, a trenutek je bil vse prej kot primeren za priznanje napake. »Kaj pravite?« sem nadaljeval, »saj je popolnoma nemogoče! Zakaj nas niste zbudili? Seveda, tisti trije,« kazal sem s prstom, on pa je postajal čedalje bolj zmeden, »z menoj potujejo, skupaj smo.« Debelo, skoraj preplašeno je buljil vame. Skušal sem privabiti smeh na ustnice. »Ne znajo nemško, tisti trije, kaj hočemo. . .«

Začel se je tajati in razumevati položaj. Morda mu je ugajalo, da nisem zmigoval z rameni, mogoče mi je bil celo hvaležen, da nisem tako bedasto buljil. . . Zdelo se mi je umestno, da začnem tarnati nad kruto usodo, ki me ne pusti k teti. . .

Sprevodnik se je kar nekako potolažil. »Kaj bo to. . . malenkost,« je skušal zmanjšati pomen pripetljaja. »To se lahko zgodi vsakomur, niste edini. V moji karieri se mi je to zgodilo že nešteto krat. Saj vem, ljudje zaspijo in kaj moreš. Ni tako hudo, prav res,

pomirite se!« Iz žepa je začel vleči nekakšne obrazce. »Vse bo v redu,« je menil, »le doplačati boste morali do Nürnberga.«

Začel sem razlagati, kako zajec tiči v grmu, kjer ni denarja. Študent ga natančno pregleda, prešteje, toliko tja, nekaj sem in nekaj tja, ostane pa mu bore malo. Teta pa. . . že ima denar, čeprav ni bogata, da bi le prišli do nje in naših težav bi bilo konec.

Nenadoma mi je postalo žal sprevodnika, zdel se mi je prizadet in ponižan, ko nas je spravljal skupaj ter težko in kratko ukazoval. Pomagal bi mu, ko bi vedel kako.

Vlak se je ustavil in prevzel nas je načelnik postaje. Naš prijatelj s preščipalnikom se je urno zavihtel na odhajajoči vlak, nas oplazil s pogledom

in se zvito nasmehnil. Ponižani smo bili mi.

* Nova postava v uniformi je izvedela za naše težave polna nejevolje in brez sočutja. Bilo je pač jasno, da denarja ne bo.

Stali smo na pustem in praznem peronu z mešanimi občutki, lačni, toda le deloma vdani v usodo. Mož se je hudo razjezil, grdo zaklel in se izgubil v neprijaznem in temnem poslopju. Iz daljave nas je pisk lokomotive spomnil na človeka, ki smo mu prizadeli toliko preglavic z vozovnicami. »Kar za njim,« je pretrgal molk Edo, »priznajmo, da je z nami ravnal dostojno!« Meglena noč nas je požrla.

D.J. Gašper (1956), Montreal, Kanada

Klopotec

Jesen je – lepa prleška jesen. Sonce je razlilo svojo toploto čez ta mehki gorički svet in lahen vetrč je zagnal mnoge klopotce po naših vrhah. In ko privrši močna sapa, se začno dostojanstveno oglašati tisti veliki, ki jih je videti in slišati daleč naokoli.

Klopotec, simbol naših gor! Lahko bi rekla: Klopotec – naša ljubezen. Za mojega štiriletnega vnuka Damjana to slednje prav gotovo drži. Rada imam ljudi, ki imajo srce polno ljubezni, da jo lahko razdajo mnogim, ki so je žejni in je stradajo. Ampak, da bi kdo nekaj ali nekoga imel tako zelo rad, kot ima mali Damjan rad klopotec, to pa še nisem videla. Pozna mnoge klopotce v naši bližini. Posebno ga je skrbelo, kako bo očka, ki se je poškodoval, letos spravil ta veliki klopotec na njegovo soho tam gori na Lahonsčaku, pri tistih zasanjanih treh macesnih? Najbližji mu je tisti na bregu pri naših brajdah. Ni posebno velik, a nenavadno klepetav. Ko se Damjan zjutraj zbudi, kar v pižami steče pred hišo in gleda in posluša, če se klopotec vrti. Včasih prileti žalosten nazaj in se pritožuje, da klopotec »nima vetreka in se nemre vrteti.« Pa se zgodi, da se pripode temni oblaki in že Damjanovo glavo napolnjujejo nove skrbi, ali bo tudi gmelo in se bliskalo in se mu smili klopotec, ker bo ves moker od dežja. Z velikimi očkami čaka to! ažičnih besed, da ne bo tako hudo in da je klopotec junak, ki se ničesar ne boji.

Pred kratkim je prihitel v kuhinjo in v eni sapi povedal, da klopotec »plan-ta« (šepa), da nekaj ni v redu, ker ne poje tako kot ponavadi. Urno se je odpravil na breg in opazil, da klopotcu manjka en maclek*. Maclekom pravi Damjan »klik-klak«. Več dni je bil ubogi klopotec invalid, Damjanu pa njegova ljubezen do njega ni dala miru, dokler končno ni našel izgubljenega »klik-klaka«. S kakim veseljem je pribežal domov z maclekom v rokah in bil prav ponosen, da ga je ravno on našel.

Ima pa Damjan lep majčken klopotec, ki ga nosi s seboj – dobesedno noč

in dan. Atek mu ga je naredil s 15 cm dolgim ročajem, da ga lahko drži v svoji ročici. Ta držaj je tako gladek, kot bi bil iz ebenovine. Saj je lahko, ko pa ga vedno obrača v ročicah. In če ga za hip odloži in ga potem takoj ne najde, na ves glas zajoče in vsi mu moramo pomagati poiskati njegovega ljubljenca. Ko gre zvečer spat, seveda mora tudi klopotec počivati na njegovem zglavniku ali v ročicah in ko se zbudi, je ena izmed njegovih prvih misli – klopotec. Ko še ni znal reči klopotec, ga je po svoje imenoval »poten«. Tudi sedaj ga še pogosto tako imenuje. Zdjaj ga že zna tudi lepo narisati. Pri tem ne pozabi na nobeno njegovo značilnost. Posebno metla mora biti košata, da bo zajela dovolj vetra.

Ko ga še ni znal sam narisati, je dostikrat prosjačil pri odraslih, naj mu ga narišejo. Posebno je bil srečen, če mu ga je narisal oče in to velikega, do vseh podrobnosti, ob njem okoli pa trsje. Oči so se mu svetile, ko je motril pred seboj tega lepota.

V jedilnem kotu visi na steni lepa umetniška slika našega »vrha s klopotcem«. Damjan ta kraj dobro pozna in ko gleda sliko, se kar naprej sprašuje, zakaj da se ta naslikani klopotec nikoli ne vrti. Prevelika uganka za njegovo otroško glavico. . .

Te velike ljubezni do klopotca se je nalezla tudi že dveletna Breda. Njene črne očke tako nagajivo vabijo, da bi se je kdo usmilil in ji narisal »poten«. Tako je slišala Damjana in tako ga imenuje tudi ona. Nekaj različka pa vseeno je. Če Damjan vztraja, da mora biti okoli klopotca trsje, prosi Breda, da narišem še rožico. In ko je to storjeno, potem vsa zažari od veselja in glasno poudari »hvala«.

Z zadovoljstvom ju gledam in jima želim, da bi ju vse življenje spremljalo veselje, ki sta ga kot otroka užila v čudežnem svetu klopotcev in cvetja.

* maclek – kladivce, ki tolče po deski klopotca

Erna Meško

Marko Švabič

Že dolgo vas opazujem

Marko Švabič je predstavnik mlajšega rodu slovenskih pisateljev, ki so se že predstavili s samostojno knjigo. Pričujoča črtica je iz njegovega zadnjega knjižnega dela z naslovom »Ljubavne povesti«.

O nižjem uradniku Volfu Petru bi bil neresnica trditi, da je kak lepotec ali vsaj za oko prijeten mož

Bil je nizke rasti, in četudi je bil popolnoma belolas in modrih oči, je imel vranje črne obrvi. Rožnata koža na njegovem malce zabuhlem obrazu je bila gosto posejana z mozoljčki, tako da je Volfova glava v splošnem zbudjala prašičji videz. Med drugim je bil tudi brez sekalcev v zgornji čeljusti, oni zobje v spodnji čeljusti pa tudi niso bili prida, saj so bili nazobčano obžrti, bržkone od kakega težkega primorskega vina, ker so bili mimo vsega ves čas nekam vijoličasti. Z bradavičevjem posuti prsti na rokah so debelo koreninili v nekam živalski dlani; koža te dlani sicer ni bila dlakava, bila pa je raskava kot lupina uvelega krompirja in luskinasta kot kačja levina.

Pa vendar, naj je bil Peter Volf takšen ali drugačen, bil je tako zelo človek in moški kot malokdo, ki se koplje v telesnih prelestih. Peter Volf je hotel imeti ljubezen; imeti ljubezen v tej ali oni obliki, dajati ljubezen in jo dobiti prav toliko v zameno nazaj; imeti ljubezen in čarati z njo – pričarati svojo nesmrtnost. Kadar je delal v popoldanski izmeni, se je njegov delavnik končal ob osmih zvečer. In kadar je ob tej uri stopil iz pisarne, je na koncu hodnika pri stopnišču navadno ugledal majhno, okroglo postavlo mlade snažilke, kako se sklanja k vedru ali pa celo do tal; in tedaj je vedno malo utišal korak, da je čimdlje mogel opazovati dekletove bele, mesnate noge, ki jih je delovna halja ob priklonu razkrila prav do vrha stegen.

Nekega popoldneva spet ničesar ni delal, zato je vztrajno in napeto premišljeval o čistilnikih oblih stegnih. Potem je premišljeval o vsej čistilki. Nazadnje pa se je odločil in je vtaknil v pisalni stroj kos boljšega papirja ter napisal:

»Že dolgo Vas opazujem in ste mi zelo všeč. Vem, da niste poročeni in da tudi zaročenca nimate. Vendar mi je nerodno, zato Vam zaenkrat samo pišem. Ali me hočete spoznati? Tudi jaz Vas videvam samo od daleč. Odpišite in pustite sporočilo tu, kjer ste našli tole pismo.«

Potem je stopil na stopnišče, spotoma pa je listek zataknil v režo pri vratih sobice s čistilnim priborom. Zdaj je bilo šele pozno popoldne, zato snažilka še ni bila prišla na svoje večerno delo. Potem je Volf Peter večkrat stopil k vratom pisarne in skoz špranjo opazoval, kaj se dogaja pri čistilski sobici. Prišla je snažilka, odklenila vrata, vendar ni bilo videti, da bi opazila listek. Volf Peter se je vrnil k svoji pisalni mizi in premišljeval je, da je vse padlo v vodo.

Ko je ob osmih zvečer stopil na hodnik, da bi gledal dekletova stegna, se je zdrzil, kajti ona je stala tam in ga gledala v obraz. Pomislil je, da ga je ujela. Potem je ugotovil, da ga gleda samo slučajno, zakaj listek, ki ga je bil zataknil za ona vrata, je zdaj ležal na tleh in očitno je bilo, da ga ona sploh še ni videla.

Čistilka pa je bila z vedrom in omelem v rokah že pri svoji sobici. Volf Peter se je zdrzil, ko je omelo pustila pasti na tla, da je spotoma zadelo ob pločevinasto vedro, da je zarožljalo in potem suho počilo. Dekle se je sklonila pobrati listek, vendar je bila pri tem z obrazom obrnjena k Volfu, tako da je ta le jadrno odšel k stopnicam.

Naslednji dan je imel Volf Peter dopoldansko izmeno. Na domenjenem mestu je našel listek z okorno, razmazano pisavo:

»Kdo je tam?«

Potem so minili meseci september, oktober in november: medtem se domenita za novo, bolj skrito mesto za izmenjavo pošte in si vztrajno dopisu-

jeta. Že davno sta si povedala, da se silno ljubita. Še prej je ona napisala z okroglo in izlepoticeno pisavo, da naj, prosim, ne pričakuje kake posebne lepote, ko je še ni videl od blizu; in on je odgovarjal, da jo ljubi, lepota pa zanj, kot vse minljive reči na svetu, nima nobene vrednosti. Drugič je pisal, kako je ljubezen večna in trajna in velika reč; ona je odgovarjala, da mu hoče ostati zvesta do groba in da smo vsi v Bogu. Tedaj pa sta se sprla, on je namreč surovo odpisal, da Boga sploh ni. Ona je brž popustila in sklenila, da Boga res ni, njega pa da ljubi bolj kot kdaj prej, in da ni ničesar drugega, samo ljubezen.

Sleherni dan si je pulila s pinceto dlačice nad korenomo nosa in tudi z beder je depilirala sramotni odveček, tudi si je kupila pribor za higieno ustne votline ob pričakovanju velikega dogodka, ki ga je vse bolj imela za odločilni mejnik v življenju.

Medtem je vse pogosteje pisala, naj ne zameri, a da ga že tako ljubi. Tedaj je on vso noč premišljeval, kako lepo je na tem svetu biti človek.

Nakupil si je modernih oblačil, iz prihrankov pa je odštel za električni brivnik, na katerega je še pred ljubeznijo večkrat pomislil, a se mu je zdel prevelik strošek.

Trinajstega oktobra je stopil do zobozdravnika. Bilo mu je nerodno, ko je moral reči:

Rad bi imel nove zobe. Protezo, lahko čimprej?«

»Ne,« je rekel dentist, »počakajte mesec dni. Ali ste zavarovani? Srečo imate, nimamo veliko dela, le nekaj morate plačati vnaprej.«

Volf Peter je bil potr, kajti ta neprijetnost ga je spet prisilila čakati. Napisal je sporočilo, naj mu bo zvesta in da se bosta kmalu srečala, le toliko naj še potrpi, da se vrne s službenega potovanja. Tedaj je ona vso noč bede-

la in krčevito jokala. Zgrbila se je na postelji, da se je s koleno dotikala nosa, in si šepetaje zaželela umreti. Nato pa se je sunkovito stegnila v togo držo. Torej me varaš, je zakričala v onemogli jezi in iz oči ji je švigal plamen hudobnega besa, ne maraš me, nočeš me, kaj, druge ženske imaš in vse si dobil na tako poceni način, le čakaj, mene ne boš.

Takoj naslednji dan je pustila listek, da ji je čisto vseeno in da počasi ne verjame več v njegovo ljubezen. A odgovora ni bilo, zakaj Volf Peter se je delal, da je šel na službeno potovanje. Ponoči pa je ona spet globoko premišljevala in jokala, dokler ji niso pošle vse solze; tedaj pa je samo še suho stokala in vzdihovala. Proti zarji je sklenila, da tako nežnega, plemenitega in pozornega človeka ne sme in ne more zavrniti nikoli. Potem je dolgo mislila, kako bi se vrgla pod vlak, in preden je zaspala, ji je iz oči spet privrel gejzir solza.

Konec novembra je Volf Peter dobil svojo protezo, ker pa ga je le-ta silno tiščala, se še vedno ni hotel oglasiti. Tujoba v ustih je skrknila šele prvega decembra. In tedaj je napisal:

»Najdražja, vrnil sem se. Ali me še ljubiš? Jaz tebe ljubim kot še nikoli do sedaj! Dobiva se ob pol devetih zvečer čisto spodaj v pritličju nasproti vratarjeve hišice.«

Druga decembra sta šla v kino in Volf Peter je kupil zadnjo vrsto parter. Potem jo je poljuboval in ji zašepetal na uho, da jo ima najrajši na svetu.

Tretjega decembra zvečer sta stopila na torte. Jedel je čvrsto in možato, kremenito je zrl v krožnik, od same naslade je dihal globoko in skoz nosnice, da je glasno šumelo, na koncu si je s servieto otrl usta, nakar je servieto razgrnil in gledal, koliko sladice je bilo ostalo na ustih. Ona je jedla bolj malo, čeprav ji je očitno zelo teknilo, da ji je pozneje strahotno zavijalo v želodcu. Bilo ji je nerodno, zato jo je Volf Peter potolažil, da so to pač samo zrahljani živci. Prižgal si je cigareto,

ona pa je rekla, da ne kadi. Zatem sta sedla na avtobus in se popeljala. Na avtobusu so bili starčki, ki so se neprenehoma popolnoma brez razloga privali, ko pa je prišla njihova postaja, so zagnali mučno paniko. Debela starčka je prestrašeno kričala počakat, počakat. Postaja za območje, v katerem je stanoval Volf Peter, je bila pusta, pa tudi ni kazalo, da bi hotel kdo z avtobusa, zato je šofer zapeljal kar naprej. A Volf Peter ni protestiral, ker se ni hotel pred dekletom pokazati malenkostnega. (Tudi že prej v slaščičarni ni maral sprejeti ostanka denarja od večjega bankovca, s katerim je plačal zajede.) In v resnici so te razvlečene poteze naredile na dekleta vtis občudovanja. Izstopila sta šele pri naslednji postaji, kjer so delavci iz bližnje fabrike pomahali šoferju. Pešačila sta nekaj več ko uro in on je pravil, da bi si bil že zdavnaj kupil avto, a da raje pešači, ker da je bolj zdravo. V sobi, kjer je stanoval kot podnajemnik, je dejala, da ji zelo ugaja kredenca, in on je rekel, da ni po njegovem okusu, ker da ima raje police z ultrapasom.

Potem sta pila šampanjca.

Odkrito je dejala, da šampanjca še nikoli ni pila. Potem je bila že polnoč in dekleta je bilo že docela opito. Dejal je, da jo pospremi.

Doma se je kar oblečena vrgla na posteljo in vzdihovala, da ga tako ljubi. Premišljevala je, kako mora on zdaj spet pešačiti, ker avtobus ni več vozil.

Sposodil si je prijateljevo stanovanje, ker je bilo bolj pri roki; četrtega decembra jo je peljal v park in jo dolgo poljuboval. Potem sta šla v leono stanovanje. Tam jo je vprašal, šepetal je tako potih, da je še sam sebe komaj čul:

»Ali bi storila zame vse? Prav vse?«

Ona je odvrnila, da bi.

Potem je ugasnil luč in jo poljuboval dolgo in mokro. Čez uro ali kaj jo je pričel slačiti in ona se je sprva upirala.

Potem je slekel še sebe in ji odvezl nedolžnost.

Tega ni počel še nikoli prej, zato jo je bolelo in se je spet upirala. Vendar je potrpekla, zakaj pokazati je hotela, kako silno ga ljubi.

Petega decembra sta šla spet v kino, a Volf Peter dekleta ni nič več poljubil. Šele potem jo je enkrat poljubil, vendar z velikim studom: ležala sta na odgrnjeni postelji, ona je imela na sebi samo pas in nogavice, on pa je bil popolnoma oblečen. Rekel je: »Hitro opraviva!«

Potem je legel na trebuh kraj nje in rekel:

Dosti mi je tega!«

Ona je bridko zajokala, Volf Peter pa je prižgal cigareto in si pričel zavezovati vezalke na čevljih. Nato je rekel: »Greva!« Ko pa je videl, da ona še vedno prizadeto in negibno leži, je zavpil: »Greva, greva!«

Spodaj sta šla ona desno, on levo.

Dejal si je: »Jaz lahko dobim še sto boljših babšet, če hočem.«

za mlade

po srcu

Rubriko ureja: MIHA MATÈ
Ilustrirala: IRENA MAJCEN

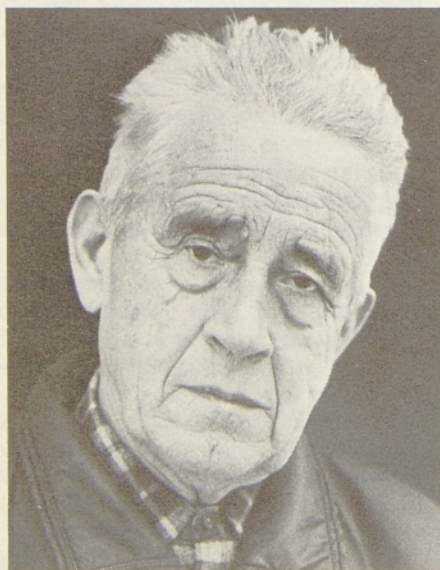
Predstavljamo vam pisatelja KARLA GRABELJŠKA

Pisatelj Karel Grabeljšek se je rodil leta 1906 na Vrhniki. Ko je bil star eno leto, je njegov oče odšel v Ameriko s trebuhom za kruhom. Domov se je vrnil tik pred prvo svetovno vojno. Tako je mladi Karel že zgodaj spoznal socialne razlike. Z veliko volje in samopremagovanja je Grabeljšek končal učiteljske, bil več let učitelj na osnovni šoli, pozneje pa je končal Višjo pedagoško šolo v Zagrebu.

Ko se je začela vojna, je postal borec v Dolomitskem odredu, nato namestnik komisarja bataljona, potem pa je kot časnikar sodeloval pri glasilih, ki so izhajala na osvojenem ozemlju.

Po vojni se je Grabeljšek posvetil časnkarstvu in pisateljevanju, v tem času so nastala njegova najpomembnejša dela za odrasle, prav tako pa tudi za mladino. Med knjigami, ki jih je Grabeljšek napisal za vas, naj omenimo le najpomembnejše: SOS s TV 17, Trije in ena, Zgodbe kurirja Tinčka, Partizanski obrazi, Najmlajši partizan, Moja partizanska oprema, Peter in njegov konj, Moje akcije in Kuharji.

V zgodbah iz partizanskega življenja je pisatelj vedro in sproščeno opisal ljudi in nekatere dogodke iz narodnoosvobodilnega boja. Takšna pa je tudi njegova zgodba, ki jo objavljamo.

Naš kuhar

Kadar smo zvečer posedli okrog ognja (podnevi, ko je kuhar, ni razen komandanta, komisarja in intendanta nikogar pustil v svoje kraljestvo), se je rad pohvalil, da je pred vojno kuhar v hotelu. Hotelski kuhar! Za celo ped je zrasel, če mu je kdo dejal: »V hotelu si pa drugače kuhar, kaj!« Pri nas se kot kuhar ni kaj prida izkazal. Kdo pa bi se? Še ljubi bog ne. Tistikrat smo jedli samo dvakrat na dan, zmeraj enako jed: krompir, kuhan z mesom. Za sto ljudi in še v gozdu nam kuhar ni mogel delati zrezkov, tudi če bi imel dovolj mesa. A ga ni imel, še za krompir je bila stiska.

Tudi po zunanosti ni bil prav nič podoben kuharju. Suh kakor trlica, obraz sama kost in koža, bledeč, s čudno žalostnimi, malce prestrašenimi očmi. In zmeraj čist, brez mastnih madežev na obleki. Drugi kuharji so že z obleko kazali, kakšen je njihov posel.

Ni bil strahopeten. Kadar smo se na položajih tolkli s sovražnikom, je mirno kuhar, kakor da je v hotelu in ne v gozdu, samo nekaj sto metrov za bojno črto. Nečesa pa se je neizmerno bal: letal. Če je zaslišal, da se bližajo letala, je pustil vse, zbežal in se zaril v kakšno goščo. Nekoč nam je ravno delil kosilo, ko je v zraku zabrnelo. V trenutku nam je zginil izpred oči. Mi v vrsti, vsak s skodelico v rokah, lačni, da se nam je delala pajčevina v želodcu, kuhar pa bogvedi v katerem grmu. Saj bi si sami razdelili kosilo, a je kuhar zajemalko odnesel s seboj.

Ne komandant ne komisar ga nista mogla odvaditi te nevšečnosti. Nikarkršna kazen ni pomagala. Da on že ve, kaj so letala, se je izgovarjal. Če bi bili mi tisto cvetno nedeljo, ko so priletela nemška letala, v Beogradu, kakor je bil on, da se tudi ne bi tako mirno ozirali v nebo, je dejal.

Nekoč pa se je sam kaznoval. Malo pred kosilom je bilo, ko se je ponovilo, kar se je prej že tolikokrat zgodilo: v zraku letala, kuhar pa čez drn in strm. Upehan do onemoglosti se je ob nekem grmu spustil na tla, a ravno na osje gnezdo. Razdražene ose pa v rojih iz luknje. Ker je bilo kuharju samo brnenje letal v ušesih, ni slišal sumljivega brenčanja okrog ušes. Zavedel se je šele, ko je po obrazu in vratu začutil pekočo bolečino.

Tistikrat ga dolgo ni bilo nazaj, debelo uro smo že čakali, kdaj se od kod prikaže. Zaskrbelo nas je. Letala so bila po gozdu odmetala nekaj tistih dvekilogramskih bomb, s katerimi so nas navadno bombardirali. Če je kuharja zadel kak drobec? Komandant je razposlal nekaj patrolj, da bi kuharja poiskale, živega ali mrtvega. Našli so ga pri nekem studencu, ko si je s hladno vodo splakoval pekočo boleči-

no. Ves opikan in rdeč se je s fanti vrnil v taborišče. Kmalu pa se mu je tista rdečica spremenila v zabuhlo oteklo.

»Ho, ho, novega kuharja smo dobili,« se je norčeval intendant. »Ta nam bo bolje kuhar, kakor nam je prejšnji. Že na zunaj se mu pozna, da mu dobra jed diši, pogledjte, kako je rejen v obraz.«

»Zdaj si vsaj kuharju podoben, še v trebuh bi te morale, da bi ne bil taka ožeta trlica,« se je smejal komisar.

Mi smo se pri tem prijetno nasmihali. A samo nasmihali, še to bolj skrivaj, da kuhar ni opazil. Norčevanje in širok smeh so si lahko privoščili komandant, komisar in intendant, ki je imel v svoji torbi zmeraj kaj za pod zob. Drugi smo bili preveč odvisni od kuharja, pri delitvi hrane bi nas bil lahko malo priškrtnil. Ni dobro zameriti se kuharju! Kuhar je bil pomembna oseba v partizanih. Bogvedi, kdo je bil bolj pomemben, komandant, komisar ali kuhar. Če bi tedaj o tem tajno glasovali, bi najbrž zmagal kuhar.

Neža Maurer

Listki srajčke barvajo

Listki srajčke barvajo vse jesenske dni. Vse noči se hvalijo, kdo najbolj hiti.

Ko nad gozd se sonce vzpne in jih osvetli, vsevprek se pripravajo, kdo najbolj žari.

Pa prišla je burja – huš s cajno pod roko, domišljavce vzela je, nesla za goro.

Zlata hruška

Živel je zelo, zelo imovit kralj. Nekega dne je razglasil sporočilo svojim podložnikom, da kdor se zna najbolj debelo zlagati, bo nagrajen z zlato hruško.

Zlata nagrada za debelo laž je zamikala mnogo ljudi. Šli so h kralju v palačo, da bi mu zaupali svojo debelo laž, toda kralj je vselej zmignil z glavo rekoč:

»Da, da dobro, toda tvoja debela laž bi bila lahko tudi resnična.«

Tako je šlo kar po vrsti. Nihče se ni znal tako debelo zlagati, da njegova laž ne bi bila lahko tudi resnična. Toda nekega dne se oglašil pri kralju mladenič in mu reče:

»Mogočni kralj, prišel sem zaradi cekinov.«

»Kakšnih cekinov?« se začudi kralj.

»Tistih, ki sem jih vam posodil pretekli teden.«

»Kaj, za vraga!« se razhudi kralj. Pri tebi si nisem nikoli ničesar izposodil. To pa je res debela, predebela laž.«

»No, prav. Za debelo in predebelo laž dobim zlato hruško.«

Zdaj je kralj debelo pogledal. V hipu je spoznal, kako imenitno ga je mladenič pretental.

»Ni kaj,« je dejal kralj. »Zaslужil si zlato hruško.«

Po armenski pravljici priredil Črt Sinkovec

Morda še ne veste...

da je najdaljša podzemna jama v Jugoslaviji Postojnska jama, ki meri 12440 metrov. To je vsekakor najbolj znamenita podzemna jama v Evropi, kjer lahko obiskovalci spoznajo redko človeško ribico, ki je edinstvena prebivalka kraških jam. V Koncertni dvorani, ki je visoka 38 m, dolga 65 m in široka 40 m, je prostora za 10000 ljudi. Največji med številnimi dvoranami v Postojnski jami pa je čarobni rov Lepih jam, ki je poln čudovitih kapniških tvorb, dolg pa je 520 metrov.

da je največje jezero v Jugoslaviji Skadrsko jezero (površina 391 kvadratnih kilometrov) na meji ned Črno goro in Albanijo. Dolgo je 43 km, široko 14 km, v globino pa meri 44 m. Jezero ob spomladanskih in jesenskih deževjih poplavlja kar 530 kvadratnih kilometrov površine.

Leska in dren

Lepa, vitka leska se je ošabno vzpenjala poleg krivenčastega dreva in govorila:

»Poglej moje velike liste in sladke lešnike, s katerimi razveseljujem živahne otroke in godrnjave polhe. Pri tem še visoka in kot sveča ravna postava, ta je šele kaj vredna! Tvoji listi pa so majhni, sad trpek in kisel, da človeku usta navzkriž vleče; in kaj naj rečem še o postavi? Vsa zvita je, kot bi jo neprestano lomil krč. Po vsej pravici zavzemam jaz prvo mesto med grmovjem!«

Užaljen je nelepi dren zrl molče predse.

Kar primaha mimo človek s sekuro na rami in ko vidi lepo leskovo debelce, ga ročno odseka, da si nasadi nanj svoje orodje.

»Neumnica!« je vzkliknil tedaj krivenčasti dren močno presenečen. »Prav to, s čimer si se tolikanj ponašala, ti je prineslo pogubo!«

Zapisal Janko Barle

Oton Župančič

Uganke

Po stenah mi pleza,
besedo prestreza,
besedo ujame,
besedo povzame.

lempo

Vse izve se, vse se sliši
v polževi človeški hiši;
to si za uho zapiši.

oqn

Svetlinova hči
na mizi stoji,
na stene nas riše,
zaspi, vse izbriše.

svetlika

Pod nebom sika, svišče,
po zemlji igle išče,
na strehi iglo najde,
po niti v zemljo zajde.

strela-strelodov

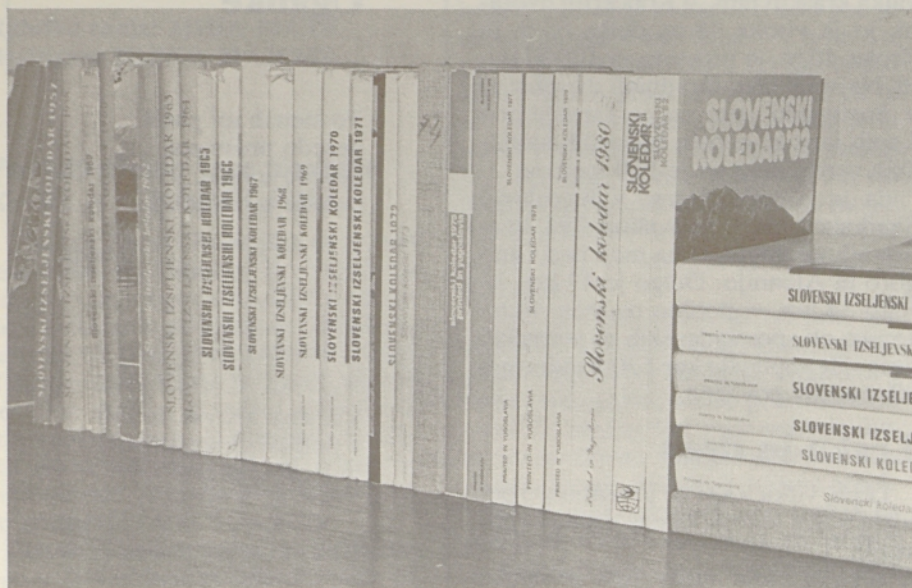
Pet sinov iz ene hiše,
pa se vsak drugače piše.

prsti

V zlati skrinji mlin drobán,
teče, teče noč in dan.

zepna ura

Slovenski koledar 1983

»Ta knjiga predstavlja neizmerno duševno bogastvo, saj je v njej za vsakega Slovenca vrsta vrednot, skrivnosti in odkritij. Marsikaj bi mi za večno ostalo v temi, ko bi mi ne prišla v roke ta knjiga...«

Tako nam je lani pisal bralec iz ZR Nemčije in izrekel priznanje knjigi, ki redno izhaja že 30. leto. Ali vam odkrivamo skrivnosti tudi v jubilejnem Slovenskem koledarju za leto 1983? Uredništvo meni, da tudi novi koledar ne bo zaostajal za lanskim. Kot najprivlačnejšo skrivnost naj vam že zdaj razkrijemo, da bo imel novi koledar **toliko privlačnih barvnih fotografij** slovenskih krajev, kot jih ni imel še **nobeden doslej.**

In katere druge skrivnosti smo vam še pripravili:

– seznanjamo vas s slovensko tehnično ustvarjalnostjo

– pišemo o tem, kaj lahko ukrenete, da bi lahko v miru preživljali stara leta v starem kraju

– odkrivamo vam, kdo je bil prvi slovenski znanstvenik svetovnega slovesa

– vodimo vas po slovenskih gradovih

– odkrivamo vam svet neizsanjane lepote

– skupaj z vami okušamo znamenita vina, ki so ovita v pajčevino časa

– pripovedujemo vam, katere kamenine obstajajo le v naši deželi

– slovenski zdravnik vam pripoveduje o skrivnostnem zdravlilu interferon.

Poleg tega vam ponujamo obilico zanimivega branja v razdelkih **Literarni almanah**, pesmi in zgodbe za **najmlajše Slovence na tujem**, samo o **Slovincih po svetu** pa pripoveduje celoten zadnji razdelek Koledarja, kjer objavljamo vrsto zanimivih prispevkov o naših rojakih v ZR Nemčiji, Argentini, Združenih državah Amerike, Kanadi, Franciji in drugod po svetu. Desetine slovenskih društev v za-

hodnoevropskih državah predstavljamo v **Kroniki.**

Slovenski koledar '83 izide 15. oktobra 1982!

Cena knjige je 250 dinarjev oziroma enakovrednost v tujih valutah: ZDA 6 dol., Kanada 7 dol., Avstralija 6 dol., Južna Amerika 6 am. dol., Avstrija 90 Asch, Belgija 250 Bfr, Francija 35 FF, Nizozemska 14 Hfl, Italija 7000 lir, ZR Nemčija 13 DM, Švica 12 Sfr, V. Britanija 3 funte, Švedska 32 Škr.

Če želite prejeti Slovenski koledar '83, izpolnite spodnjo **naročilnico**, jo izrežite in v kuverti pošljite na naslov

Slovenska izseljenska matica, 61001 Ljubljana, Cankarjeva 1/II, p. p. 169 Slovenija – Jugoslavija.

Stalnim naročnikom naročilnice ni treba pošiljati!

Naročam Slovenski koledar '83, ki mi ga pošljite na naslov:

Ime in priimek

Ulica

Mesto in poštna številka

Država

Kavatina za angela vremenarja

Kavatina za angela vremenarja je osemindvajseto objavljeno knjižno delo pisateljice **MIMI MALENSEK**, rojene v Dobrli vasi pri Velikovcu.

Zgodba romana je taka: Karel Pirc, upokojeni inženir, pripelje v počitniško hišico v Piranu ženo Martino, upokojeno lektorico. Sam se vrne v Ljubljano, žena pa ob morju pripravlja hišico za zimo. Med neurjem, ki pride, obnavlja v svoji samoti pretekla leta in desetletja, življenje svoje generacije.

Avtorica ob tem ne more ali morebiti niti noče skriti, da je pripoved avtobiografska; iskreno in pogumno razkriva in členi številna družbena vprašanja, grebe po svoji lastni intimnosti, pa naj so stvari še tako boleče. Čas, ki se preliva čez preteklost, sicer blaži ostrino in modrost nekdanjih dni in dogodkov, toda človek ostaja slej ko prej njihov dedič.

Knjiga je izšla pri založbi Borec v Ljubljani.

Mlini in žagarji

Knjiga **JANEZA BOGATAJA** »Mlini in žagarji v dolini zgornje Krke«, izšla je pri Dolenjskem listu v Novem mestu, ima korenine v letu 1971, ko so slikarji v 1. dolenjski slikarski koloniji upodobili mline in žage na Krki ter s svojimi umetniškimi pričevanji opozorili na hudo propadanje teh objektov. Na pobudo Dolenjskega muzeja je študijska skupina študentov etnologije začela dokumentirati vse žage in mline. Delo na terenu je teklo vse do leta 1977, ko so opravili še zadnje pogovore z mlinarji. Med najbolj zavzetimi raziskovalci je bil Janez Bogataj, ki je zbrano gradivo in ugotovitve strnil v magistrski nalogi, prirejeno besedilo te naloge pa ponudil javnosti v že omenjeni knjigi.

Janez Bogataj je prikaz mlinarstva in žagarstva na zaokroženem območju zgornje Krke časovno omejil v okvir, ki sega od preloma stoletja do leta 1975. Avtor izrisuje podobo z zanimivimi zapisi o prehrani, oblačenju, bi-

valnem okolju, porokah, boleznih, obdela vrste del in delitev dela v tipičnih mlinarskih skupnostih, oriše delovni dan na mlinu ali žagi, se pomudi pri vzdrževanju mlina in žage in začrta tehnično znanje mlinarjev in žagarjev.

Besedilo ves čas spremljajo številni grafikoni, tabele, skice in zelo bogato fotografsko gradivo.

Še znamo slovensko?

»Še znamo slovensko?« Tako je **JANEZ GRADIŠNIK**, znani prevajalec in temeljit poznavalec slovenščine, naslovil svojo tretjo knjigo, posvečeno materinščini. Delo je izšlo v redni knjižni zbirki celjske Mohorjeve družbe, spričo velike naklade je izredno poceni (65 dinarjev). Dobrodošla pa je ta knjiga prav zdaj, ko je v polnem razmahu javna razprava o izhodiščih za novi slovenski pravopis. Gradišnik namreč kaže, v katero smer velja napeti sile za izboljšanje govorjenja in pisanja v slovenščini.

Težišče pričujoče knjige predstavljajo po abecedi urejena »težavna mesta« današnje slovenščine. Opirajoč se na lastne izkušnje razčlenjuje pisec rabo posameznih besed in se ustavlja zlasti pri tistih, »ob katerih marsikdo dvomi, omahuje ali celo išče drugačnih rešitev«.

Nič manj niso zanimiva poglavja, v katerih govori Janez Gradišnik o tem, da slovenščina ni nič težja od drugih jezikov, pravilno obvladati pa je kajpak ni mogoče brez učenja.

Dolina Soče

Ni je reke v Sloveniji, ki bi ji umetnik postavil zanosnejši spomenik, kot je to Soča. Svojemu pevcu Simonu Gregorčiču ni le draga znanka iz »plainskega raja«, temveč tudi znanilka novih, usodnejših časov.

O tej reki, njenih pokrajinah in ljudeh, živečih ob njej, sta v svoji fotomonografiji z naslovom Dolina Soče spregovorila **ZORKO FON in HINKO URŠIČ**. Zorko Fon je od Kanala pa vse tja gor do Zadnje Trente pod

Bavškim Grintavcem potoval s fotografskim aparatom, o geološkem nastanku doline, o razvoju pokrajine, o ljudeh, ki žive tod, o njihovem življenju, pa je v osrednjem tekstu knjige spregovoril prof. Uršič.

Najbolj zgovorno pripovedujejo o lepoti pokrajine Fonove fotografije. Marsikatera Fonova fotografija bo morda že čez nekaj let postala redok dokument s pokrajino zlite arhitekture, kakršna izginja iz dneva v dan hitreje, kolikor je seveda ni uničil potres leta 1976.

Foto-monografija Dolina Soče je izšla pri Državni založbi Slovenije, opremil pa jo je Vili Vrhovec.

Slovenski pesniki v turškem prevodu

V 34. številki revije Cevren (Obzorje), ki izhaja v turškem jeziku v Prištini, je pod naslovom Deset slovenskih pesnikov objavljen izbor iz slovenske poezije. Vsak s po eno pesmijo so predstavljeni Oton Župančič, Edvard Kocbek, Matej Bor, Ivan Minatti, Ciril Zlobec, Dane Zajc, Kajetan Kovič, Veno Taufer, Niko Grafenauer in Tomaž Šalamun. V isti številki je objavljena tudi črtica Žarka Petana z naslovom Nemi koncert.

Vse tekste je prevedel znani turški pesnik in mladinski pisatelj Necati Zekerija, ki živi v Skopju in že desetletja načrtno prevaja in seznanja turške bralce, tako pri nas kakor v Turčiji, z dosežki jugoslovanskih literatur.

Stenski koledar s Petkovškom

Razstavo del slikarja Jožefa Petkovška si je v Narodni galeriji v Ljubljani ogledalo več kot 30 tisoč ljudi. Tolikšno zanimanje je bila tudi ena od pobud, da sta se Cankarjeva založba in Narodna galerija odločili za skupno izdajo stenskega koledarja za leto 1983 z dvanajestimi reprodukcijami slikarjevih slik, ki so bile skoraj vse na ogledu na razstavi.

Ta »mala slikovna monografija« bo lahko uspešno nadomestila nekatere kičaste koledarske izdaje in delček naše likovne dediščine posredovala čim širšemu krogu ljudi; avtorica sprejmeta besedila o Petkovšku je prof. Špelca Čopič.

Koledar je izšel v 15 tisoč izvodih s sorazmerno nizko ceno – 145 dinarjev.

Trdoživost jezika

Te dni sem znova prebiral življenjepis Eliasa Canettija, pisatelja, ki je lani dobil Nobelovo nagrado za književnost. Pri tem sem ugotovil nekaj zanimivih stvari, ki vam jih moram povedati. Nič ne de, če ste jih tudi sami že brali: dvakrat prebrano se še bolj vtisne v spomin in zavest.

Elias Canetti je bil rojen 1905 v Ruščuku v Bolgariji, vendar ni Bolgar, temveč potomec španskih sefardskih Židov. Njegova davna rodovina je bila leta 1492, torej pred skoraj pol tisočletja, izgnana iz Španije v Turčijo.

»Pod Turki se jim je zmeraj dobro godilo, bolje kakor balkanskim krščanskim sužnjem. Ker pa so bili med Španjoli številni premožni trgovci, je bil novi bolgarski režim v dobrih odnosih z njimi... Bili so verni Židi, ki jim je življenje v občestvu veliko pomenilo... Vendar so se imeli za Žide posebne vrste in to je bilo povezano z njihovimi španskimi izročili. Skozi stoletja, odkar so bili izgnani iz Španije, se je španščina, v kateri so govorili med seboj, zelo malo spremenila... Prve otroške pesmi, ki sem jih slišal, so bile španske; poslušal sem stare španske romance, najmočnejša in za otroka neubranljiva pa je bila španska miselnost. Za naivno ošabnostjo smo zviška gledali na druge Žide; ena od besed, zmeraj nabita z maščevanjem, je bila ‚Todesco‘, ki je pomenila nemškega ali askenazijskega Žida. Ni si bilo mogoče misliti poroke s ‚Todesco‘... Še niti šest let mi ni bilo, ko me je ded že svaril pred takim mešanim zakonom v prihodnosti... Najponosnejša beseda, ki jo je bilo mogoče slišati o človeku, je bila *es de buena familia*, je iz dobre družine. Kolikokrat in do plehkosti sem moral slišati te besede iz materinih ust... Moji starši so med seboj govorili nemško stvari, o katerih nisem smel nič razumeti. Z nami otroki, z vsemi sorodniki in prijatelji so govorili špansko. To je bila pravzaprav naša materinščina, se pravi zelo starinska španščina, ki sem jo tudi pozneje še pogosto slišal in je nisem nikoli pozabil.«

Španščina se je torej ohranila skoraj pol tisočletja v popolnoma tujem jeziku

kovnem okolju, v Turčiji, v Bolgariji, kjer je bilo sploh jezikovno zelo pisano področje: »Ruščuk ob spodnji Donavi, kjer sem prišel na svet, je bil čudovito mesto za otroka in če povem, da je to v Bolgariji, dajem o njem kaj nezadostno predstavo, saj so tam takrat živeli ljudje najrazličnejših narodov, isti dan si lahko slišal sedem ali osem jezikov. Poleg Bolgarov, ki so pogosto prihajali z dežele, je bilo veliko Turkov, ki so živeli v svoji mestni četrti, ob nji pa je bila španjolska četrt, naša. Nadalje so bili tam še Grki, Albanci, Armenci, Cigani... moja pestunja je bila Romunka... Med služinčadjo je bil Čerkes, najboljša prijateljica moje mame je bila Rusinja.«

Canettijeva družina se je 1911 preselila v Anglijo, leta 1912, po očetovi smrti, pa na Dunaj. Sam se je šolal na Dunaju, v Zürichu in Frankfurtu, pa spet na Dunaju, kjer je 1929 promoviral iz kemije in se začel ukvarjati s pisanjem (roman *Slepitev*). Leta 1935 se je moral pred Hitlerjem umakniti v Anglijo, kjer je potem živel skoraj dvajset let, vmes nekaj časa tudi v Franciji, vendar si je za duhovno domovino izbral nemščino (ne Nemčijo), čeprav ima angleški potni list in pogosto in rad živi v Švici. Obvlada več jezikov, vendar dosledno piše samo v nemščini. O tem pravi sam:

»Zmeraj sem pisal samo nemško in ne bom drugače. Nemščina mi je postala veliko preveč pomembna, ko sem prišel v Anglijo, da bi hotel še kaj spreminjati. Pri tem ima besedo tudi ponos. Nisem maral, da bi mi kdor si že bodi – še posebej pa ne Hitler – predpisoval, v katerem jeziku naj pišem. Moji predniki so morali oditi iz Španije leta 1492 in so vzeli svojo španščino s seboj v Turčijo, kjer so se naselili. To španščino so v svoji novi domovini nad štiristo let ohranjali čisto in španščina je bila tudi moja materinščina. Nemščine sem se naučil v osmem razredu in se čedalje bolj vživljal vanjo. Pri triintridesetih sem moral zapustiti Dunaj in tako sem vzel nemščino s seboj, kakor so svoj čas vzeli s seboj moji predniki španščino. Mogoče sem edina literarna oseba, v kateri sta jezika obeh velikih prego-

nov tako tesno skupaj. Taka nenavada vzporeditev ne sme motiti. Pametneje in mogoče uspešneje je, če ji dovolimo, da se uveljavi. Včasih se sam sebi dozdevam kot španski pesnik v nemščini. Kadar prebiram stare Špance... imam občutek, kakor da govorim iz njih.«

Ne mislim nakazovati nobenih vzporednic, vsak si jih lahko sam zamisli, prav gotovo pa je za marsikoga tolažilno vedeti, da se jezik domačega rodu tudi v tujem okolju lahko zvesto ohrani skozi stoletja, če človek le ni čisto sam. In v čem je skrivnost take zvestobe?

Janko Moder

OBZORNIK 82

MESEČNA LJUDSKA REVIIJA
PREŠERNOVE DRUŽBE

Mineva že trideseto leto, odkar Prešernova družba v Ljubljani izdaja poljudno mesečno ljudsko revijo »Obzornik«.

Revija ima zelo pisano in vsestransko zanimivo vsebino. Poleg črtic, novel in pesmi znanih in manj znanih pa dobrih domačih in tujih pisateljev, izhajajo v njej na 80 straneh vsak mesec zanimivi članki z vseh področij znanosti in človeškega zanimanja: zgodovina, potopisje, narodopisje, problemi bližnjih in daljnih dežel in ljudstev, razvoj človeškega znanja in tehnike, ozadje in poteki revolucij in vojn, življenjske poti domačih in tujih znamenitih ljudi, zanimivi kulturni dogodki in dileme, pa še pisane podobe iz narave in živalskega sveta.

Da bi zadovoljila estetski čut in potrebo po umetniški vzgoji, je revija tudi primerno ilustrirana in vsebuje dovolj informativnega slikovnega gradiva. Zanj se navdušujejo tako prosvetni delavci kot mladina, prav tako pa tudi ljudje vseh poklicev, od preprostih ljudi do izobražencev. Radi jo berejo tudi naši rojaki po svetu.

Revijo »Obzornik« lahko naročite na naslov: Prešernova družba, Borsestova 27, 61000 Ljubljana. Letna naročnina za leto 1982 znaša 400 din, za tujino 600 din ali ustrezní znesek v tuji valuti.

Uspešno končane turneje

Letošnja sezona obiskov izseljenjskih kulturnih skupin je bila izredno bogata, kot ste lahko videli tudi s strani v prvem delu te številke naše revije. Slovenska izseljenska matica pa se je po svojih močeh in možnostih trudila, da bi kar največjemu številu obiskovalcev omogočila predstavitev pred domačo publiko in prepričani smo, da nam je to v dobršni meri uspelo. Seveda pa smo številne obiske izseljenskih kulturnih delavcev izkoristili tudi za pogovore o nadaljnjem sodelovanju, o pomoči s kulturnim gradivom, o možnih gostovanjih v prihodnje.

Tako smo se na Matici dogovorili tudi s predstavniki Slovenskega kluba Triglav iz Sydneya in Slovenskega P. socialnega kluba Jadran iz Melbournea, da bo klub Triglav usklajevalec nastopov ansambla Ottavia Brajka med avstralskimi Slovenci. Matica namreč, kot smo že poročali, v decembru letos ponovno organizira turnejo domačega zabavnega ansambla po Avstraliji. Ansambel bo skupno z drugimi kulturnimi delavci, ki bodo sodelovali na turneji, sodeloval na slavlju ob odprtju novega Triglavskega doma v Sydneyu, ob tem pa bo obiskal tudi druga slovenska društva v vseh večjih avstralskih mestih. Kot je že znano, se bo turneja začela v prvih dneh decembra,

končana pa naj bi bila z velikim slovenskim silvestrovanjem v Sydneyu. O podrobnem programu te turneje bomo še poročali.

Skupaj z ansamblom Ottavia Brajka iz Izole, ki je tudi med avstralskimi Slovenci dobro znan, zlasti s plošč, bo potoval tudi predsednik Slovenske izseljenske matice Stane Kolman, književnik in predsednik društva slovenskih pisateljev Tone Pavček, urednik Rodne grude Jože Prešeren in povezovalac programa, dramski igralec Ivo Ban.

Gallusova priznanja

Na koncertu, ki so ga na predvečer velikega tabora slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični pripravili izseljenski in zamejski pevski zbori, so podelili tudi zlata in srebrna Gallusova odličja; ta priznanja najbolj zaslužnim pevcem in zborovodjem podeljuje Zveza kulturnih organizacij Slovenije. Na predlog Slovenske izseljenske matice so ta priznanja letos prejeli tudi naslednji predstavniki obeh avstralsko-slovenskih pevskih zborov, ki sta letos gostovala v Sloveniji: Jože Šuštar, Avgust Grgič in Boro Šedelbauer od pevskega zbora Triglav ter Anton Vovk, Marjan Vihtelič in Vladimir Trampuž od zbora Jadran.

Omeniti moramo tudi, da je poleg omenjenih izseljenskih zborov na tem koncertu sodeloval tudi mešani pevski zbor Slovenskega kulturnega društva »France Prešeren« iz Göteborga na Švedskem.

»Obala« iz Chicaga, »Koleda« na Florido

V juliju se je iz ZDA vrnil mešani pevski zbor »Obala« iz Kopra, ki je na povabilo ameriških organizatorjev z velikim uspehom nastopal na mednarodnem pevskem festivalu v Chicagu. Tam se je srečal tudi z nekaterimi slovenskimi rojaki.

V oktobru pa bo prav tako na povabilo Američanov v mestu Orlando na Floridi gostovala folklorna skupina »Koleda« iz Titovega Velenja. Skupina bo sodelovala na slovesnostih ob odprtju novega dela Disneylanda. Mimogrede želi skupina nastopiti tudi za naše izseljence. Slovenska izseljenska matica je s tem v zvezi že obvestila nekatere možne organizatorje teh gostovanj.

Predstavniki Slovenskega P. socialnega kluba Jadran iz Melbournea so na izseljenskem pikniku v Škofji Loki izročili predsedniku SIM Stanetu Kolmanu dragoceno darilo za tiskovni sklad Rodne grude. V kuverti je bilo 445 avstralskih dolarjev in 11.000 dinarjev. Na sliki: ob izročitvi darila tiskovnemu skladu

mislimo

na glas

Zbiralci

Zbiralec je po vsem svetu dosti. Med njimi so imenitneži, pa tudi čisto navadni ljudje. Tudi tisto, kar zbirajo, je različno: znamke, star denar, medalje, stare ure, razne prtičke, podstavke, škatlice od vžigalic, menda celo zobotrebce in še marsikaj. Imenitneži pa zbirajo dragocenejšje reči, predvsem stare slike znanih mojstrov, starinski nakit, razne reči pomembnih pokojnikov, ki so živeli pred mnogimi leti itd., itd. Če te zbirateljstvo zagreje, nič ne pomišljaš, po kakšni pošteni ali tudi nepošteni poti boš prišel do predmeta, ki ga želiš. Veš edino to, da ga moraš dobiti. In tako pride dostikrat tudi do velikih tatvin, s katerimi se ubada tudi mednarodna policija.

Naši predniki so se v svojih težavah radi zatekali po božjo pomoč. Temu so dokaz številne cerkvice in kapelice v mestih in predvsem na našem podeželju. Podobe in kipe na oltarjih so ustvarili pred davnimi leti znani umetniki ali pa tudi ljudski podobarji. Mnoge od teh cerkvic in kapelic so danes pod zaščito Zavoda za varstvo kulturne dediščine, da bi jih ohranili našim potomcem.

A kaj, ko je pa zdaj tako čudna moda, da si »boljši« ljudje doma in zunaj naših meja tako radi krase svoja »boljša« stanovanja z raznimi starimi cerkvenimi predmeti. Predvsem so priljubljeni angelčki. Tisti nasmejani, debelušni, naslonjeni na oblaček. Mnogi so prepričani, da ni nič bolj originalnega, kakor če se ti takšen angelček smehlja z vrha omarice, kjer imaš bar. Nekaj posebnega je tudi, če te iz niše v sprejemnici, ali kje drugje v stanovanju resno opazuje kakšen svetnik z visoko tiaro na glavi ali pa rdečelična Marija z božjim otrokom v naročju. O nekem kuharskem strokovnjaku pripovedujejo, da si je v svoji domači kuhinji omislil celo pravi tabernakelj. V kredenco je postavil staro moštranco, ki jo je dobil kdove kje.

In tako se dogaja v poletnih mesecih, ko so naše ceste polne tujih avtomobilov, da iz naših cerkvic na podeželju izgine marsikaj dragocenega in nenadomestljivega. Morda je bil tat zbiralec sam, lahko pa je bil le kupec

od pogoltneža, ki je te predmete ukradel iz cerkve.

V časopisih smo brali o primeru, ki se je dogdil letos spomladi. Proti naši meji v St. Ilju na Štajerskem sta se bližala dva avtomobila z nizozemsko registracijo. V enem je sedel debelušen dobro nêgovan starejši gospod, Nizozemec po poreklu. V drugem pa naš starejši izseljenec, ki je po več letih prihajal na obisk k domačim.

Potnika sta se že prej v nekem bifeju ob cesti, kjer sta se ustavila in počivala, spoznala in se marsikaj pogovorila. Nizozemski gospod je postal zelo zgovoren, ko je zvedel, da je potnik iz drugega avtomobila naš rojak, ki dela na Nizozemskem. Povedal je, da prihaja v Slovenijo predvsem iz znanstvenih razlogov. Rad bi si ogledal notranjščino nekaterih naših podeželskih cerkvic. Zanimajo ga stare slike, kipi, freske. Prosil je rojaka, naj mu priporoči kakšno tako staro lepo cerkvico. Rojak je bil navdušen. Njegovi spomini, ko je ministriral v domači cerkvi, so oživel. Podrobno jo je opisal tujcu, a ta se je pomišljal. Cerkvica je najbrž zaklenjena, kako bo prišel notri. Da bi hodil okrog po neznanih hišah in iskal ključarja, tega ne utegne, ker ima še dosti opravkov. In rojak mu je izdal skrivnost. Zadnja vrata v zakristijo niso nikoli zaklenjena, le kljuka, ki je že zelo stara, se malo zaskoči. Treba jo je krepko potisniti navzdol in vrata malo potresti, pa se odpro. Gospod se mu je zahvalil. Ko sta prešla mejo in opravila na carini, sta drug drugemu pomahala v slovo za srečno pot.

Naslednji dan so ljudje opazili tuj avtomobil, ki se je ustavil pri stari cerkvi tam blizu Ruš. Izstopil je starejši gospod in si ogledoval cerkev. Hodil je okrog in potem nenadoma izginil. Le kam je šel, saj je cerkev vendar zaprta, so se čudili prebivalci najbližje hiše, ki pa je bila od cerkve precej daleč. Čakali so, da se vrne, a ga dolgo ni bilo. Nekaj je narobe, so menili in s starim daljnogledom opazovali cerkev in avtomobil. Končno so ga pričakali. Nekaj je nesel v rokah. Ko je odprl prtlačnik in tisto položil vanj, se je za trenutek v zahajajočem soncu zlato zalesketalo. Kradel je, je spreletelo opazovalca. Brž po miličnika. In že je stekel domači fant. Gospod se je že peljal po potki od cerkve, ko je prihitel miličnik in ga ustavil. Dolgo sta se pregovarjala. Tujec je kazal potni list in mahal z rokami, dvakrat je hotel odpeljati a miličnik je vztrajal, da odpre prtlačnik. Končno ga je moral ubogati. Notri je bil pozlačen, rezljan, dvesto let star kelih in nekaj starinskih svečnikov. Na zaslišanju je povedal, da je po poklicu profesor in tatvino opravičeval s tem, da je pač »zbiralec«, za cerkev pa mu je povedal naš izseljenec, s katerim sta se

srečala na potovanju. Seveda mu ta izgovor ni čisto nič pomagal in zmanjšal njegovo krivdo.

Če je tisti naš rojak v časopisih prebral o tatvini v domači cerkvi in se zavedel, kako je sam tatu pomagal, je prav gotovo od jeze pošteno zarobantil.

Ina

Socialno zavarovanje v Jugoslaviji

Jugoslovanski izseljenci, ki se nameravajo vrniti v domovino, lahko dokupijo za jugoslovansko pokojnino leta, ko so delali v tuji državi, s katero Jugoslavija nima sklenjene pogodbe o socialnem zavarovanju (med temi je tudi Urugvaj). O takšnem dokupu morajo skleniti pogodbo z regionalno zdravstveno skupnostjo, na območju katere so bili pred odhodom v tujino zadnjikrat zaposleni. Če s takšnim dokupom izpolnijo potrebno pokojninsko dobo v Jugoslaviji in predpisano starost (to je 60 let starosti in najmanj 20 let pokojninske dobe), lahko uveljavijo v Jugoslaviji pravico do starostne pokojnine. S to pravico pa je tudi povezana pravica do brezplačnega zdravstvenega varstva, in sicer tako za samega upokojenca, kakor tudi za njegovo družino.

Ako je izseljenec uveljavil pravico do pokojnine v tisti tuji državi, v katero se je iselil, se mu bo pokojnina od tam izplačevala (transferirala) v Jugoslavijo, tu pa se bo moral upokojenec sam zavarovati v zdravstvenem zavarovanju spričo tega, ker Jugoslavija (npr. z Urugvajem) nima sklenjenega sporazuma o socialnem zavarovanju. Zavaroval se bo pri tisti zdravstveni skupnosti, kjer se bo po vrnitvi v domovino za stalno nastanil.

Izseljenec naj se za primer, da se bo vrnil v ljubljansko regijo, javi – ustno ali pismeno – regionalni zdravstveni skupnosti v Ljubljani, Miklošičeva c. 24, ki mu bo posredovala natančnejše podatke o višini prispevkov, ki jih bo moral plačati za dokup let, prebitih na delu v tujini.

dr. Lev Svetek

filatelija

Na dan začetka XII. kongresa Zveze komunistov Jugoslavije je Skupnost jugoslovanskih PTT izdala dve priložnostni znamki za 3,50 in 8,00 din ter spominski blok z znamkama za 10,00 in 20,00 din.

XII. kongres ZKJ je bil v Beogradu od 26. do 29. junija. Pri delu kongresa je sodelovalo 1774 delegatov. Delo kongresa so spremljali tudi domači gostje in člani 115 delegacij komunističnih partij in naprednih gibanj iz tujine. Kongres je sprejel sklepe, pomembne ne le za samo ZKJ marveč tudi za razvoj samoupravljanja in naše domovine.

Na vseh znamkah je reproduciran plakat kongresa, katerega avtor je akademski slikar Dobrilo Nikolić iz Beograda. Grafično je plakat za znamko priredil akademski slikar Dušan Lučić iz Beograda. Na znamkah za 3,50 in 20,00 din je besedilo »12. kongres SKJ« v latinici, na ostalih dveh pa v cirilici. Tisk izdaje je oskrbel v večbarvnem ofsetnem tisku Zavod za izdelavo bankovcev v Beogradu. Prodajne pole znamke obsegajo po 25 kosov. Velikost znamk je 37 × 30 mm, bloka pa 70 × 95 mm.

V počastitev 150-letnice rojstva književnika in slikarja Djure Jakšića pa je 27. julija izšla večbarvna znamka za 3,50 din z reprodukcijo slavljenčevega avtoportreta (iz zbirke Narodnega muzeja v Beogradu).

Djura Jakšić (Srpska Crnja 27. 7. 1832 – Beograd 16. 11. 1878) je z

romantičnim poletom pisal pesmi o svobodi, proti nasilju. Bil je poln strasti in domišljije. Napisal je tri nacionalne romantične drame v stihih in okrog 40 pripovedk, od katerih so bile nekatere zamišljene kot romani. Tudi kot slikar je raznovrsten – slikal je portrete, ikone in zgodovinske kompozicije. Jakšić je med našimi najbolj nadarjenimi umetniki 19. stoletja in je najizrazitejši predstavnik romantizma v srbskem slikarstvu. Naša pošta je že reproducirala 2 njegovi sliki in sicer »Karavla« (leta 1967) in »Boj Črnogorcev« (leta 1976), njegov portret pa je že prikazala leta 1960 v seriji »Velikani preteklosti«.

Slavljenčev avtoportret je za tisk znamke pripravil akademski slikar Andreja Milenković iz Beograda. Ofsetni tisk v polah po 25 znamk je oskrbelo časopisno založniško podjetje »Forum« iz Novega Sada v nakladi 750.000 kosov. Kot običajno so ob obeh izdajah izšli tudi ovitki prvega dne (ob kongresu dva!), ki so stali brez znamk po 3,00 din.

vaš kotiček

Prodajam komfortno štirisobno novo hišo, 250 m² stanovanjske površine, 2600 m² zemlje, na lepem, mirnem kraju blizu Slovenske Bistrice. Informacije po telefonu – **Maribor (062) 816-466 ali U.S.A. – WILTON 203-762-0664.**

Prodajam novo hišo v bližini Kranja. Ponudbe pošljite na naslov: **Lojz Levičar, Jul-Leber-Str. 27, 7212 Deisslingen, Deutschland, tel. 074201516 Filatelisti!**

Po ugodni ceni prodajam dve kompletni nerabljeni Jugoslaviji 1918 do 1982. Ponudbe pošljite na upravo Rodne grude pod oznako »Komplet«.

Zazidljivo parcelo na lepem, sončnem kraju prodajam. Naslov: **Ivan Pišotek, 62314 Zgornja Polskava, Gaber-nik 3.**

Za pomoč pri ovčereji iščem poštenega in treznega upokojenca, lahko je tudi zakonski par. Pasem z električnim pastirjem in s psom ovčarjem. Nudim vso oskrbo v lepem kraju Gorenjske. Ponudbe pošljite na naslov: **Jaka Peternel, Izgorje 5, 64226 Žiri**

MIMI JAN, Višelnica 8, 64247 ZG. GORJE, si želi dopisovati z vrstniki iz katerekoli države v angleškem jeziku. Stara je 21 let, zbira znamke in značke.

V Dravski dolini, na izredno lepem kraju, prodajam kmetijo, primerno za kmečki turizem. Kmetija obsega 9 ha obdelovalne zemlje s pašniki in 10 ha gozda. Naslov: **Stanko Verhnjak, Podlipje 15, 62366 Muta, Yugoslavia**

Poizvedba

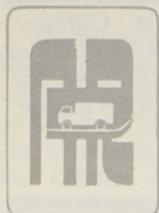
Krista Čas, 61000 Ljubljana, Prijateljeva 14, poizveduje za sinovoma pokojnega strica Franka Cassa, 728 Tonti st., La Salle, Illinois. Prosi tudi Johna Hotka, 226 Main st., Oglesby, Illinois, ki ji je pred leti sporočil za stričevo smrt, da jo obvesti, če ve, kje živita sinova in kakšen je njun naslov.

slovenski lonec

Koštrunovo stegno po logarsko

2 kg dobro uležanega koštrunovega ali ovčjega stegna prerežemo na dva kosa in odstranimo kost. Meso pretaknemo s koščki prekajene slanine, prekajenim jezikom, rumenim korenjem in kislimi kumaricami. Oba kosa solimo, namažemo z gorčico, popramo in na hitro opečemo na vroči masti. Nato meso odstranimo, na mast pa damo nekaj narezane jušne zelenjave (čebulo, korenje, peteršilj, zeleno), ki jo rumeno prepražimo in zatem zalijemo z zajemalko ali dvema juhe ali tople vode. Dodamo na drobno sesekane ovčje kosti in začimbe (nekaj strokov strtega česna, poprovih zrn, šetraj, vršiček timijana, nekaj zrn brinovih jagod, nekaj rezin suhih ali svežih gobic) in obrezine od slanine in prekajenega jezika, ki so nam ostale. Na vse to položimo oba kosa opečene-ga mesa, nakar kozico pokrijemo in postavimo v srednje vročo pečico. Med pečenjem meso večkrat obrnemo in po potrebi dolijemo malo juhe ali vode, da se sočno duši. Duši naj se dve do tri ure. Ko je meso skoraj mehko, ga damo v drugo posodo in pustimo na toplem. Zelenjavo še malo popražimo, zgotavimo z žlico moke, zalijemo in pustimo, da se počasi kuha še pol ure. Nato odstranimo kosti, omako precedimo in okus izboljšamo z drobnim curkom pehtranovega kisa, rdečega vina in brusnicami.

 INTEGRAL

PROIZVODNO TRANSPORTNO PODJETJE

AVTORADGONA

GORNJA RADGONA

TOZD PROIZVODNJA BIVALNIH ENOT

- proizvodnja bivalnih enot za različne namene v gradbeništvu, izgradnji cest, tunelov, poslovnih prostorov, vrtcev, ambulant, počitniških hišic-vikendov ...

TOZD PROIZVODNJA NADGRADENJ

- izdelovanje nadgradenj na vseh vrstah vozil, varnostnih traktorskih kabin, usluge strojne obdelave ...

TOZD AVTOTRGOVINA – SERVISI

- servisi na tovornih vozilih, tehnični pregledi traktorjev, prodaja traktorjev in kmetijske mehanizacije ...

TOZD TRANSPORT

- prevozi blaga s cestnimi vozili doma in v tujini, špedicija, prevozi blaga s specialnimi vozili

INFORMACIJE: AVTORADGONA, Ljutomerska 26,

Gornja Radgona
telefon (069) 74-311, 74-007
telex YUAR 35236

zavarovalna skupnost triglav

Dejavnost zavarovalne skupnosti je:

- opravljanje vseh vrst premoženjskih zavarovanj, zavarovanj premoženjskih interesov ter zavarovanje oseb, v domači in tuji valuti;
- združevanje zavarovalnih premij, poravnanje obveznosti in izravnavanje nevarnosti;
- opravljanje pasivnih pozavarovalnin doma in v tujini;
- reševanje mednarodnih avtomobilskih škod in opravljanje drugih storitev tujim zavarovalnim organizacijam.

Zavarovalna skupnost opravlja tudi druge posle, ki so povezani z zavarovalno dejavnostjo in preprečujejo ali zmanjšujejo škodo.

**Zavarovalna skupnost
ima pooblastila za:**

- sklepanje zavarovalnih pogodb s pozavarovalnimi skupnostmi;
- sklepanje sozavarovalnih pogodb z drugimi zavarovalnimi skupnostmi;
- sklepanje samoupravnih sporazumov in dogovorov v skladu z določili sporazuma.

SLOVENSKE ŽELEZARNE
ŽELEZARNA RAVNE
n. sol. o.
RAVNE NA KOROŠKEM

IZDELUJEMO:

- LITA
- KOVANA
- VALJANA
- VLEČENA, BRUŠENA IN
LUŠČENA JEKLA

S KVALITETNO IN SOLIDNO PROIZVODNJO GARANTIRAMO DO-
BRO POSLOVNO SODELOVANJE IN SE PRIPOROČAMO!

SLOVENSKE ŽELEZARNE
ŽELEZARNA RAVNE
n. sol. o.
RAVNE NA KOROŠKEM

PROGRAM OKEN S TROJNIM STEKLOM

TERMETON PLUS

- odlična toplotna izolacija
 $k = 1,85 \text{ W/m}^2\text{K}$
- odlična zvočna izolacija 32 dB
- površinska zaščita z dvakratnim potapljanjem v lazurno sredstvo
- odlična nepropustnost za vodo in zrak
- kvalitetno steklo pittsburgh debeline 4 mm
- z vmesno žaluzijo Jelovica izboljšate toplotno izolacijo
- zastekleno s kvalitetnim trajno elastičnim kitom
- kvalitetno enoročno skrito okovje